

ÚVOD

Diplomová práce představuje historicko-popisné téma zaměřené na vývoj spolkové činnosti sester v českých zemích v historickém kontextu.

Pro vytvoření uceleného pohledu na vývoj spolkové činnosti jsem do práce zařadila významné události ve světě spojené se založením první ošetrovatelské školy a vznikem a posláním Mezinárodní rady sester, která provází organizační činnost našich sester dodnes.

Kapitoly popisující počátky ošetrovatelství a vznik ošetrovatelských škol u nás úzce souvisejí s prvními aktivitami sester cílenými na potřebu se sdružovat a svou spolkovou činností zajistit prestiž ošetrovatelské profese.

Pro komplexní zpracování tématu jsem si v začátku stanovila čtyři cíle, které zde předkládám a v závěru práce hodnotím jejich dosažení.

Prvním cílem práce je vytvořit ucelený přehled o vzniku a historickém vývoji profesních sesterských organizací u nás.

Druhým cílem je popsat činnost, cílové zaměření a pole působnosti profesních sesterských organizací u nás od historie po současnost.

Třetím cílem je charakterizovat strukturu, organizaci a vývoj členské základny dvou největších profesních sesterských organizací u nás od historie po současnost.

Čtvrtým cílem je popsat významné a zlomové události v historii ošetrovatelství spojené s organizační činností sester ve snaze pozdvihnout prestiž sesterské profese a hájit zájmy jejích vykonavatelů.

Pozvednutí prestiže profese sestry a hájení jejích zájmů se stalo cílem i pro další generace sester, které zakládaly profesní případně odborové stavovské spolky. Cíle současné největší sesterské organizace se širokou členskou základnou vycházejí jak z historie, tak z potřeb poplatných době s vizemi do let budoucích.

Pokrok, který během času v této oblasti nastal, rozhodně stojí za zmapování a je tedy předmětem předkládané práce.

1. PRVNÍ OŠETŘOVATELSKÁ ŠKOLA NA SVĚTĚ

Zakládání spolků ve světě a u nás předcházely snahy o školní vzdělávání laických ošetřovatelek, které by pozvedlo úroveň ošetřovatelské péče a zároveň posílilo prestiž tohoto „poslání - povolání“, což vedlo k zakládání ošetřovatelských škol.

*První ošetřovatelskou školu založila, z výnosu veřejné sbírky 9. července 1860 v Londýně při nemocnici svatého Tomáše, paní Florence Nightingale (1820 - 1910) – ošetřovatelka, průkopnice srovnávací lékařské statistiky a nejvýznamnější osobnost světového ošetřovatelství vůbec, viz Obr. č. 1. Škola nesla název *The Nightingale Training school* a cíleně vychovávala ošetřovatelky pro nemocniční i domácí službu. V Příloze č. 1 uvádím fotografii z jednoho ze školních výletů studentek s F. Nightingale a znak školy.*

Obrázek č. 1¹

Po vzoru londýnské ošetřovatelské školy začaly během krátké doby vznikat další ošetřovatelské školy ve velkých evropských městech i ve Spojených státech.

¹ Florence Nightingalová [online]. Dostupné z URL: http://cs.wikipedia.org/wiki/Florence_Nightingalov%C3%A1) [cit. 15.2.2008].

2. ZALOŽENÍ MEZINÁRODNÍ RADY SESTER

Vzdělané sestry se staly nositelkami kvalitní ošetrovatelské péče a pozdvihly tak prestiž sesterského povolání. Usilovaly nejen o poskytování kvalitní péče nemocným a potřebným lidem a o vzorné plnění pokynů lékařů, ale bojovaly i za zlepšení společenského postavení ošetrovatelek, za zajištění patřičných platových a sociálních podmínek. Tyto aktivity musely nutně vyústit v potřebu se sdružovat a vytvářet národní profesní organizace sester – absolventek ošetrovatelských škol. První taková organizace vznikla v Londýně.

Spojením prvních národních sesterských organizací pod vedením anglické sestry *Ethel Bedford Fenwick* (Příloha č. 2) vznikla 1.1.1899 *Mezinárodní rada sester* (International Council of Nurses – dále ICN).²

Členství bylo podmíněno vlastní národní sesterskou organizací řízenou kvalifikovanými sestrami. Stanovy musely souhlasit se stanovami ICN a organizace nesměla být závislá na odborech, měla mít vlastní systém registrace a musela být vedena sestrami. Každá členská organizace platila ICN, za každého svého člena, členský příspěvek.³

Poslání ICN

Mezinárodní rada sester je reprezentantem sesterské profese po celém světě. Stala se federací národních sesterských organizací. Dnes je členem ICN více než 128 zemí světa včetně České republiky. Je to první a největší organizace na světě pro zdravotnické profesionály. Řízena je sestrami a pro sestry, pracuje tak, aby zajistila kvalitní sesterskou péči pro všechny, globálně vyhlašuje svou zdravotní politiku a podporuje sestry v rozšiřování svých znalostí. Celosvětově zajišťuje uznání sesterské profese, hájí její kompetence a stará se o spokojenost sesterských pracovníků.

Všechny aktivity ICN jsou motivovány třemi cíli a pěti hlavními hodnotami.

² STAŇKOVÁ, M.: *Základy teorie ošetrovatelství*. Karolinum, Praha, 1996.

³ ŠIMÁNKOVÁ, V.: *Historie české společnosti sester*. Diplomová práce FF UK, Praha, 1995.

Hlavní cíle ICN:

- celosvětově ošetřovatelství sblížit,
- zajistit pokrok v ošetřovatelské profesi,
- ovlivňovat zdravotní politiku.

Hlavní hodnoty ICN:

- schopné vedení (vize),
- kompletnost služeb,
- flexibilitu,
- úspěch v činnosti.

ICN Kodex etiky v ošetřovatelství je východiskem pro sestry celého světa. ICN standardy, směrnice a stanovy, vzdělání, řízení, výzkum a socio-ekonomický blahobyt sester jsou všeobecným základem pro politiku sester.

ICN je aktivně činná na poli:

- profesionální sesterské praxe (klasifikace v ošetřovatelské praxi, primární péče, Zdraví žen, Rodinné zdraví apod.),
- regulace sesterského povolání (kompetence, pověřování, vzdělávání, kodexy, standardy),
- socio-ekonomické situace sester (práce a bezpečnost, lidské zdroje, mzdy, kariéra, mezinárodní obchod s profesionálními službami).

Rada spolupracuje s mnoha vládními i nevládními agenturami, nadacemi, regiony, národními i mezinárodními organizacemi a jednotlivci, kteří jí pomáhají naplňovat stanovené cíle. Vydává svůj odborný časopis *International Nursing Review*. Nynější sídlo ICN se nachází v Ženevě ve Švýcarsku. V Příloze

č. 4 uvádím obrazovou podobu znaku ICN a přidávám portrét stávající prezidentky ICN, která ve funkci působí od roku 2005 dr. Hiroko Minami.⁴

⁴ ICN's Mission [online]. Dostupné z URL: <http://www.icn.ch/abouticn.htm> [cit. 10.2.2008].

3. POČÁTKY ČESKÉHO OŠETŘOVATELSTVÍ

3.1 Historické osobnosti v ošetrovatelství v Českých zemích

Prvopočátky ošetrovatelství u nás sahají až do 10. století, kdy mělo ráz spíše charitativní péče. Na území Prahy vznikaly první hospice (spíše útulky pro chudé, nemajetné a nemocné osoby), kde civilní sestry poskytovaly pomoc v základních potřebách. Ošetrovatelství mělo tehdy vysoce humánní charakter, bylo službou trpícím a prováděly ho hluboce lidsky zaměřené osoby bez jakéhokoliv odborného ošetrovatelského vzdělání, jež čerpaly pouze ze zkušeností svých předchůdců.

Kromě civilních sester se obdobně zaměřily i některé *náboženské řády a kongregace*, které v pomoci trpícím a potřebným viděly své poslání. Vedle klášterů zakládaly první špitály zajišťující spíše střechu nad hlavou, teplo, postel a obživu, než péči o nemocné.

Ráda bych zmínila jednu z velkých postav začátků českého ošetrovatelství, která je právem nazývána jeho zakladatelkou a patronkou - *svatou Anežku Českou (Přemyslovnu)*. Byla sestrou českého krále Václava I. Založila v Praze několik klášterů (1233 – U sv. Haštala, zde byl umístěn i špitál).

Sv. Anežka také založila mateřinec klarisek a špitální bratrstvo, které bylo papežem brzy uznáno za samostatný *ošetrovatelský řád křížovníků s červenou hvězdou*. Celý svůj život věnovala pomoci chudým a nemocným. Dokonce údajně napsala první pokyny, jak v klášteře ošetrovat chudé a nemocné, podle nichž postupoval řád křížovníků, který založila. Svatořečena byla v roce 1989.⁵

Další významnou ženou v historii českého ošetrovatelství, jež vstoupila jako laická spolupracovnice do apoštolského řádu dominikánů, byla *svatá Zdislava z Lemberka*. S manželem postavili v Jablonném v Podještědí a později i v Turnově chrám a klášter.

⁵ STAŇKOVÁ, M.: *Galerie historických osobností*. IDV PZ, Brno, 2001.

Sv. Zdislava žila velmi skromně a často navštěvovala chudé, nemocné a potřebné lidi. Navštěvovala umírající a starala se o ně s velkou péčí a trpělivostí. Přisuzovala se jí zázračná moc od Boha. Svatořečena byla v roce 1995.⁶

Boromejky, johanitky, alžbětky, příslušnice protestantských řádů, Diakonky (15. století) a milosrdní bratři (špitály v Praze, Letovicích, Valticích, Brně – zakládány v 17. století) byli dalšími průkopníky českého ošetrovatelství, jež pracovali nejen ve špitálech a lazaretech, ale i v terénu. Docházeli za nemocnými do jejich domovů a často podstupovali velké riziko nákazy infekčními chorobami, např. tyfus, cholera, mor apod. Práce to byla velmi náročná a odměna za ni velmi malá. Pečující vykonávali své „poslání“ především z lásky k bližnímu.⁷

*V roce 1868 byl v Čechách založen Červený kříž, který tehdy zajišťoval hlavně odbornou přípravu opatrovnic pro službu v rodinách a ve špitálech.*⁸

Na přelomu 19. a 20. století se objevily první snahy prosadit určité cíle ve prospěch zdravotnictví a ošetrovatelství. V r. 1903 založila paní Marie Kučerová při evangelické církvi Českou diakonii.⁹ Spolek připravoval sestry-diakonky pro práci v nemocnici i v sociální péči. Vzorem pro činnost spolku byly dobročinné ústavy katolické charity z dob minulých.

3.2 Sestra pomocníkem lékaře

Vlivem rozvoje medicíny se *od poloviny 18. století* při lékařských fakultách začaly zakládat *první všeobecné nemocnice* (v r. 1785 v Brně, 1787 v Olomouci, 1790 v Praze). Práce lékaře vyžadovala někoho, kdo bude dobrým pomocníkem provádějícím jeho pokyny a bude trvalým dozorem nad nemocným doma i ve špitále. Role sestry se tedy rozšířila o pomocníka lékaře, což si žádalo odborné vzdělání sestry.

⁶ STAŇKOVÁ, M.: *Galerie historických osobností*. IDV PZ, Brno, 2001.

⁷ STAŇKOVÁ, M.: *Základy teorie ošetrovatelství*. Karolinum, Praha, 1996.

⁸ ŠKOCHOVÁ, D.: *Od Florence k dnešku*. Florence, I, 2005, č. 1, s. 15 – 17.

⁹ KAFKOVÁ, V.: *Z historie ošetrovatelství*. IDV PZ, Brno, 1992.

Již k roku 1769 lze poznamenat, že na Trnavské univerzitě při katedře chirurgie a porodnictví proběhl první diplomovaný kurz pro porodní báby.

V devadesátých letech 19. století probíhalo školení pod vedením prof. MUDr. Bohumila Eiselta (1831 - 1908). Soukromě školil skupinu sester na své interní klinice. Sestrám se dostalo výborného teoretického i praktického výcviku a osvědčily se zvláště při chorobách infekčních, což dokazuje fakt, že si jejich zkušenosti vyžádala i Amerika.¹⁰

¹⁰ ŠKOCHOVÁ, D.: Od Florence k dnešku. *Florence*, I, 2005, č. 1, s. 15 – 17.

4. PRVNÍ OŠETŘOVATELSKÉ ŠKOLY V ČESKÝCH ZEMÍCH

Významným mezníkem u nás i ve světě bylo založení první ošetřovatelské školy v Londýně v r. 1860, o kterém pojednává kapitola č. 1 .

Rozvoj českého ošetřovatelství byl pod velkým vlivem silného emancipačního hnutí *ve 2. polovině 19. století, kdy došlo k založení prvních ošetřovatelských škol.*

Motto:

„Nemá-li ošetřovatelka klesnouti zase na úroveň dřívější, má-li být uvědomělou, informovanou a nadšenou bojovnicí proti rozšiřování chorob, nelze jejího vzdělání omezovati.“¹¹ (Ladislav Syllaba, 1868 - 1930)

4.1 První česká ošetřovatelská škola

První česká ošetřovatelská škola vznikla v Rakousku-Uhersku v r. 1874 v Praze. Na jejím vzniku se významně podílela Karolina Světlá (1830 – 1899), která stála v čele ženského hnutí. K. Světlá byla horlivou vlastenkou a zastánkyní ženských práv.

Ve škole se ošetřovatelky odborně vzdělávaly v teorii a praxi pod vedením českých lékařů. Šlo o učitele z Lékařské fakulty Karlovy Univerzity. Délka kurzu činila několik měsíců. Bohužel ne většina studentek měla za cíl po dokončení školy vykonávat profesi ošetřovatelky. Většinou šlo o měšťanské dámy shromážděné kolem *Ženského výrobního spolku (1871)*, které oceňovaly možnost vzdělávat se a tak se alespoň částečně vyrovnat mužům. Škola po osmi kurzech, zřejmě z důvodů národnostních a finančních, zanikla.¹²

¹¹ ŠKOCHOVÁ, D.: Od Florence k dnešku. *Florence*, I, 2005, č. 1, s. 17.

¹² STAŇKOVÁ, M.: *Základy teorie ošetřovatelství*. Karolinum, Praha, 1996.

Další laická škola pro ošetřovatelky byla v květnu roku 1882 založena ve Vídni při nemocnici Rudolfinerhaus. Šlo tehdy o jedinou školu tohoto typu v Rakousku-Uhersku. Zakladatelem byl významný rakouský lékař Theodor Billroth.

4.2 První státní ošetřovatelská škola

Počátkem 20. století se začaly vládní úřady zasazovat o zřizování ošetřovatelských škol při větších nemocnicích a postupně sjednocovat jejich učební náplně. Snahy vyvrcholily vydáním říšského nařízení číslo 139 ze dne 25. června 1914 O ošetřování nemocných z povolání provozovaném.

Inhed v roce 1914 byla založena ošetřovatelská škola česká a německá. K jejímu otevření došlo po nutných přípravách až v květnu 1916 v Praze pod názvem *Státní dvouletá ošetřovatelská škola*, která zůstala v činnosti i po skončení první světové války (1914 – 1918) v nově vzniklém Československu.

Česká škola sídlila v Ječné ulici v čísle 506 (později č. 4) a německá na Karlově náměstí v čísle 318 (později č. 28). *První představenou ošetřovatelské školy v Praze se stala Františka Fajfrová*. F. Fajfrová věděla, že pro výuku na škole potřebuje skutečné sestry odbornice a tak povolala z Vídně diplomované sestry, které předem pečlivě vybrala. Výuku zahájila d.s. *Anna Marie Hupková-Honzíková* v r. 1917 a d.s. *Emilie Gizela Bártová* v r. 1918. Obě měly posléze na starosti praktickou výuku a výcvik žákyň na klinikách. Od roku 1918 pracovala ve škole diplomovaná sestra *Božena Březinová*, která se na požádání F. Fajfrové ujala vedení a organizace jednoročního kurzu pro výcvik sester v péči o dítě. Po odstoupení představené F. Fajfrové v roce 1920, zastávala funkci ředitelky po několik měsíců B. Březinová.¹³

Březinová získala pro spolupráci paní dr. Alici Masarykovou, která roku 1920 zařídila příjezd tří zkušených amerických sester (Alotta M. Lentell, Blanche Kacena) v čele s Miss Marion G. Parsons do Prahy. Americké sestry měly za úkol zacvičit první absolventky školy pro práci sester učitelek-instruktovek

¹³ KRAMÁŘOVÁ, A.: Výročí otevření první státní ošetřovatelské školy v roce 1916. *Sestra*, XVI, 2006, č. 4, s. 26.

praktické výuky a vypracovat koncepci teoretické i praktické výuky. Škola měla vysokou odbornou úroveň a po dlouhou dobu byla zdrojem dobře vzdělaných diplomovaných sester pro Všeobecnou nemocnici v Praze a později s působností v nemocniční a komunitní péči po celé republice.

Po odjezdu sestry Březinové na studijní pobyt v Bostonu v USA v srpnu 1920 spravoval ošetrovatelskou školu po několik let Československý červený kříž (dále ČSČK).¹⁴ V roce 1923 se stala ředitelkou d.s. *Sylva Macharová*, první česká nositelka, nejvyššího sesterského vyznamenání, medaile F. Nightingalové. Tuto cenu uděluje Mezinárodní Červený kříž, viz Obr. č. 2. Školu převzala po amerických sestřích. Současně působila ve funkci ředitelky Německé ošetrovatelské školy.

Obrázek č. 2¹⁵

Přijímací řízení na školu zahrnovaly testy inteligence, zkoušky z počtů a mateřského jazyka. Limit žákyň na třídu činil patnáct studentek, ale již v roce 1918 byl překročen.

- 1916 – 11 žákyň – v roce 1918 se deset absolventek stává diplomovanou sestrou
- 1919 – 11 diplomovaných sester
- 1920 – 16 diplomovaných sester¹⁶

¹⁴ STAŇKOVÁ, M.: *Galerie historických osobností*. IDV PZ, Brno, 2001.

¹⁵ INT - Medaile MČK Florence Nightingale [online]. Dostupné z URL: <http://forum.valka.cz/viewtopic.php/t/22606/%20title/INT-Medaile-MCK-Florence-Nightingale> [cit. 17.3.2008].

¹⁶ KRAMÁŘOVÁ, A.: Výročí otevření první státní ošetrovatelské školy v roce 1916. *Sestra*, XVI, 2006, č. 4, s. 26.

Touha po vědomostech způsobila velký zájem ze strany sester. V roce 1924 podalo žádost již 120 uchazeček a přijato jich bylo 53. Podmínky přijetí ke studiu vycházely z § 4 nařízení č. 139 říšského zákona., např. rakouské státní občanství, věk nejméně 18 let, přiměřené všeobecné vzdělání atd. Po přijetí ještě probíhala čtyřměsíční zkušební doba a pokud sestra vyhovovala všem požadavkům, pak byla definitivně přijata. Sestry-žákyně musely dodržovat veškerá pravidla školy, aby nebyly vyloučeny.

V prvním ročníku se učila teorie a ve druhém praxe. Žákyně platily školné zahrnující ubytování, stravování, uniformu, praní prádla a poplatek na lékařské a zubní ošetření. Ve druhém ročníku bylo vypláceno kapesné. Nemajetné žákyně, které byly šikovné a dobře studovaly byly osvobozeny od placení a nebo měly slevu. Sleva se poskytovala až po úspěšném uplynutí zkušební doby a žákyně, které slevu získaly se musely zavázat, že po ukončení studia zůstanou určenou dobu, úměrou poskytnuté slevě, ve státních nebo státem spravovaných nemocnicích.¹⁷

Ačkoliv počet absolventek narůstal, přesto stále vedle sebe v nemocnicích pracovaly kromě řádových sester, civilní diplomované sestry absolventky ošetřovatelské školy a civilní pomocné ošetřovatelky zacvičené na nemocničním oddělení. Sociální postavení obou bylo velmi nízké a dosti podobné. Tehdy bydlely neškolené ošetřovatelky ještě za plentou přímo na pokojích nemocných.¹⁸

Rok 1916 odstartoval nejen vznik dalších odborných škol pro ošetřovatelky, ale i silné emancipační hnutí ošetřovatelek. S rostoucím sebevědomím, plynoucím z vyššího a kvalitního vzdělání, se zlepšovalo i jejich společenské postavení.

¹⁷ KRAMÁŘOVÁ, A.: Výročí otevření první státní ošetřovatelské školy v roce 1916. *Sestra*, XVI, 2006, č. 4, s. 26.

¹⁸ STAŇKOVÁ, M.: *Základy teorie ošetřovatelství*. Karolinum, Praha, 1996.

5. SPOLKOVÁ ČINNOST SESTER DO ROKU 1938

5.1 Spolek pro povznesení stavu ošetřovatelského

Na přelomu 19. a 20. století se stále více poukazuje na to, že ošetřování nemocných není jen poskytováním pomoci potřebným, ale jde o kvalifikovanou a vysoce odbornou činnost. Ošetřovatelky, které tuto činnost vykonávaly cítily stále větší potřebu hovořit o své práci, prosazovat a hájit své odborné a stavovské zájmy.

Zdravotní odbor ústředního spolku českých žen se tak v roce 1904 ustavil jako samostatný *Spolek pro povznesení stavu ošetřovatelek nemocných*. Za svůj cíl si kladl věnovat se odborné přípravě žen pro ošetřovatelství pořádáním teoretických kurzů. Jednatelkou Spolku se stala F. Fajfrová, která pracovala jako odborná učitelka dívčí pokračovací školy na Královských Vinohradech.¹⁹

Vedení kurzů, které byly teoretické a krátkodobé, se ujaly české lékařky MUDr. Alena Honzáková a MUDr. Růžena Machová ve spolupráci s MUDr. R. Weissbergerem. Další kurz vedl MUDr. Zuna.²⁰ Členkami Spolku se staly především bývalé absolventky zaniklé ošetřovatelské školy při Ženském výrobním spolku českém v Praze.

Prohloubení průpravy ošetřovatelek přišlo až s rokem 1913, kdy byla zahájena praktická výuka na pražských klinikách (gynekologická – prof. MUDr. Piřha, chirurgická – prof. MUDr. Jedlička a později i interní – prof. MUDr. Thomayer), o což se velkou měrou zasloužila F. Fajfrová. Vedením praktického kurzu byl pověřen MUDr. J. V. Novák.²¹

5.2 Spolek absolventek Státní školy ošetřovatelské v Praze

Absolventky prvních ročníků české státní ošetřovatelské školy založily v roce 1921 za pomoci amerických sester, které přispěly svými zkušenostmi a malým základním kapitálem, *Spolek absolventek školy ošetřovatelské*

¹⁹ STAŇKOVÁ, M.: *Galerie historických osobností*. IDV PZ, Brno, 2001.

²⁰ KAFKOVÁ, V.: *Z historie ošetřovatelství*. IDV PZ, Brno, 1992.

²¹ VRBATOVÁ, N.: *Příspěvek absolventek první ošetřovatelské školy pro rozvoj československého ošetřovatelství*. Diplomová práce, FF UK, Praha, 1990.

(dále SAŠO). Hlavním cílem Spolku bylo společnými silami účinněji prosazovat zlepšení pracovních podmínek a existenčních poměrů sester a vychovávat vzdělané sestry nové generace.

První předsedkyní se na krátkou dobu stala Vilma Černá, jednatelkou Jitka Nápravníková, zapisovatelkou Míla Geislerová a pokladní Gizela Bártová. Odznakem spolku se stala stříbrná plaketa s knihou uprostřed, lékařským znakem, planoucím srdcem, lipovými ratolestmi a s nápisem na okraji.²²

Spolek byl 5. března 1926 připojen k sociálně zdravotnímu odboru Československého Červeného kříže (dále ČsČK), jenž se stal velkou oporou pro další činnost. Došlo i k vypracování návrhu na úpravu sociálních poměrů sester v rámci zákona.

Již od roku 1925 začaly sestry pořádat *zdravotnické výstavy* (Hradec Králové 1925, Praha 1926), *společenské večery* ve prospěch fondu na sesterský domov (Husův dům v Praze, poprvé 1926). Spolek pro sestry vydával a rozesílal *zprávy*, vypracoval i *návrh uniforem* pro různé pracovní úseky a *zavedl ústřední evidenci pro diplomované sestry*. Kancelář sekretariátu Spolku se nacházela současně s kanceláří ošetřovatelského referátu ČsČK na Praze 6 v Neklanově ulici.

Pro představu: v ČSR bylo v roce 1922 evidováno 1015 ošetřovatelek z toho 88 diplomovaných sester. Během čtyř let došlo k nárůstu stavu na 1715 ošetřovatelek z toho 216 diplomovaných sester.²³ K velkému nárůstu spolkové základny došlo v roce 1927, kdy se připojily další absolventky škol z Opavy a z Prahy.

I. Sjezd diplomovaných sester

Velmi významnou aktivitou sester se staly sjezdy. Výsledkem *I. sjezdu diplomovaných sester v roce 1927* bylo zaslání memoranda Ministerstvu zdravotnictví a tělesné výchovy, kde sestry navrhovaly a požadovaly:

²² VRBATOVÁ, N.: *Příspěvek absolventek první ošetřovatelské školy pro rozvoj československého ošetřovatelství*. Diplomová práce, FF UK, Praha, 1990.

²³ KAFKOVÁ, V.: *Z historie ošetřovatelství*. IDV PZ, Brno, 1992.

- úpravu služného podle služebních let,
- systemizaci sesterských míst,
- možnosti zajištění nároku na penzi (po 30 letech služby, při přerušení služby z rodinných důvodů),
- dovolenou ne méně než 4 týdny,
- úpravu pracovní doby, ubytování, ochranu uniformy, odlišení znaku českých a německých diplomovaných sester.²⁴

5.3 Spolek diplomovaných sester

V roce 1928 byl Spolek absolventek školy ošetřovatelské přejmenován na *Spolek diplomovaných sester* (dále SDS) se sídlem v Ječné ulici na Praze 2. SDS se stal odbornou, celostátní organizací, sdružující československé sestry bez rozdílu národní, náboženské nebo politické příslušnosti a usiloval o povznesení ošetřovatelského stavu. Vyznačoval se velmi bohatou činností a výrazně ovlivnil vývoj českého ošetřovatelství, hájil zájmy a práva svých členek v oblasti sociální, hospodářské a politické.

Aktivními členkami se stávaly absolventky ošetřovatelských škol, přispívajícími členkami byly ošetřovatelky, které přispívaly nejméně 50 Kčs ročně.²⁵ Odznakem SDS byla plaketka s postranním nápisem Společnost diplomovaných sester v ČSR a uprostřed se nacházela velká písmena SDS.

SDS se zabýval nejrůznějšími aktivitami pro sestry, které napomáhaly *zvyšovat odbornou úroveň sester*:

- pořádal přednášky, pokračovací kurzy, exkurze,
- vydával odbornou literaturu, publikoval odborné články a články o své činnosti v časopisech (Čsl. Nemocnice, Zprávy ČsČK atd.),
- od roku 1937 vydával odborný časopis *Diplomovaná sestra*,
- pomáhal zakládat další ošetřovatelské školy,

²⁴ KAFKOVÁ, V.: *Z historie ošetřovatelství*. IDV PZ, Brno, 1992.

²⁵ VRBATOVÁ, N.: *Příspěvek absolventek první ošetřovatelské školy pro rozvoj československého ošetřovatelství*. Diplomová práce, FF UK, Praha, 1990.

- navázal spolupráci se zahraničními sesterskými organizacemi a udržoval kontakt s ICN (členem 1933), jejíž zásady se SDS staly vlastními pro další rozvoj českého ošetřovatelství.

Usiloval o:

- zvýšení počtu ošetřovatelek s odborným vzděláním,
- prohloubení studijního programu na ošetřovatelských školách (více praxe znamenalo delší studium),
- prosazení funkcí civilních vrchních sester a představených v nemocnicích a ústavech,
- zvýšení počtu systemizovaných míst v nemocnicích a léčebných ústavech,
- snížení počtu nemocných na šest na jednu sestru (zkvalitnění péče),
- normalizaci ošetřovací jednotky s maximem 30 lůžek,
- zrušení tzv. *pasírek*²⁶ (Obr. č. 3) a dávání a přijímání spropitného,
- získání vlastní zotavovny pro sestry - před válkou se pražským členkám, na darovaném pozemku v Kunraticích u Prahy, podařilo ji vybudovat, ale po roce 1945 jim byla odebrána,²⁷
- vybudování sesterských domovů,
- rozšíření své působnosti zřízením pobočky v Brně, na Slovensku a v Podkarpatské Rusi – zřízeny zemské odbory v letech 1937 – 1938 (Roušarová, Rybníčková, Vlaková).

²⁶ **Pasírka** – dovolenka, kterou sestry předkládaly vrátnému ústavu při pozdním příchodu

²⁷ ŠIMÁNKOVÁ, V.: *Historie české společnosti sester*. Diplomová práce FF UK, Praha, 1995.

Obrázek č. 3²⁸

II. Sjezd diplomovaných sester

V prosinci 1931 proběhl *II. Sjezd diplomovaných sester*, kterého se zúčastnily i řádové sestry. Tento sjezd se stal mezníkem ve vývoji československého ošetřovatelství, což dokládají i pokrokové požadavky v rezoluci. Na programu bylo zhodnocení dosavadní činnosti a vymezení úkolů pro další rozvoj ošetřovatelské péče.

Po ukončení sjezdu předložil SDS ministerstvu zdravotnictví a tělesné výchovy rezoluci, jejíž požadavky stručně shrnuji:

- nutnost vybudování *dalších ošetřovatelských škol* pro civilní ošetřovatelky,
- vydání jednotných *učebnic pro ošetřovatelské školy*,
- zavedení *roční zkušební doby* po získání diplomu pod vedením diplomované sestry představené,
- *systemizace míst představených sester* na školách i v nemocnicích, obsazovaná diplomovaná sestra s odbornou kvalifikací a schopnostmi pro tuto funkci,
- umožnění *spolupráce instruktorek-ošetřovatelek*, které budou jmenovány zvláštním dekretem pro tento úkol, *s lékařským učitelským sborem* na vyučovacích stanicích v nemocnicích,

²⁸ Dovolenka „Pasírka“ z roku 1922. Zapůjčila Mgr. Jana Mlýnková, 1. LF UK ÚTPO, Praha 4 – Krč, 2008.

- krátkodobé kurzy pro neškolené ošetřovatelky jsou považovány za prozatímní opatření,
- pořádání *doplňovacích a specializačních pokračovacích kurzů* pro diplomované sestry (pro orientaci ve vývoji oboru a další specializaci),
- *úprava sociálních poměrů sester-ošetřovatelek* novelizací vládního nařízení č. 22 z roku 1927: vytvoření zvláštní *kategorie pro diplomované sestry*, *úprava mezd* dle kategorie úřednické, vydání *rámcového pracovního řádu* (pracovní doba, hygiena bydlení a stravování, stejnokroj, rekreace tělesná i duševní, práva a povinnosti služební), uznání kolektivních smluv i v pracovním poměru smluvním, systemizace míst pro sestry sociální péče a přijetí jejich do poměru veřejnoprávního, započtení služební doby při přestupu z veřejných služeb k jinému veřejnoprávnímu zaměstnavateli,
- žádost o *zákonnou ochranu ošetřovatelství jako povolání a zavedení jednotného plně kvalifikovaného ošetřovatelského personálu* do všech oblastí péče (sjezd se zásadně postavil proti vydávání vysvědčení nekvalifikovaným osobám v ošetřovatelství),
- *účast diplomovaných sester představených jako odborných konzultantů při řešení staveb ošetřovatelských škol, léčebných i humanitních ústavů atd.*
- *zřízení ošetřovatelského referátu* při ministerstvu zdravotnictví a tělesné výchovy, jenž by *s ošetřovatelským poradním sborem rozhodoval* o zásadních otázkách ošetřovatelství a *kontroloval* plnění stanovených předpisů.²⁹

Přijetí SDS za člena ICN

Členství v Mezinárodní radě sester bylo pro naše sestry velkou touhou už za dob Spolku absolventek, neboť obdivovaly a braly za své její cíle. Snahy o získání členství v roce 1926, ustavením Svazu ošetřovatelek a přičleněním k ICN, skončily nezdarem.

²⁹ Kafková, V.: *Z historie ošetřovatelství*. IDV PZ, Brno, 1992.

SDS byl v kontaktu s Mezinárodní ošetrovatelskou radou v Ženevě a posílal schopné kolegyně na odborné studium do ciziny. Toto studium bylo hrazeno z tzv. vzdělávacího fondu, který založil výbor nadace ČSČK s SDS (navazoval na Mezinárodní nadaci F. Nightingalové).

V Paříži roku 1933 se ve dnech 10. – 15.7. konal mezinárodní kongres sester-ošetrovatelek, kterého se zúčastnily i zástupkyně SDS. Tehdy byl SDS přijat za řádného člena Mezinárodní rady sester. Přijetí bylo provázeno velkou radostí, ale přineslo i velký závazek. Po kongresu vnímaly sestry ošetrovatelství již jako samostatný obor vyžadující velké znalosti. K vyšší kvalitě ošetrovatelské profese mělo vést *prodloužení studia ze dvou let na tři roky*, o což sestry usilovaly na kompetentních úřadech a se svou snahou seznamovaly i veřejnost.

Po ministerstvu opět požadovaly budování dalších ošetrovatelských škol, omezení krátkodobých kurzů, úpravu registrace kvalifikovaných ošetrovatelek a ustavení ošetrovatelského referátu a poradního sboru při ministerstvu. Snahy byly bohužel často nevyslyšeny. Vyšší činitelé se k požadavkům sester vyjadřovaly mlhavě a neurčitě, k čemuž přispívaly i tehdejší kritické poměry.

Sílu do další činnosti zklamaným sestřám přinesla účast na mezinárodním kongresu v Londýně v roce 1937. Svůj referát o ošetrovatelském školství v ČSR zde přednesla d.s. Jarmila Roušarová a SDS představil svůj vlastní časopis *Diplomovaná sestra*.

III. Sjezd diplomovaných sester

Třetí sjezd diplomovaných sester se uskutečnil v Praze ve dnech 6. – 8.12. 1936. Na sjezdu bylo zdůrazněno, že ošetrovatelství je spjata nejen s péčí o nemocné v nemocnicích, ale s celou sítí sociálních a zdravotnických organizací, jenž pomáhají nemocnému k návratu zdraví duševního i tělesného.

Vyslovené požadavky zněly:

- budování dalších škol pro civilní sestry (prodloužení studia na 3 roky),
- spoluúčast na úpravách osnov ošetrovatelských škol,

- postupná systemizace míst pro diplomované sestry,
- zřídit místa představených a vrchních sester,
- novelizovat vládní nařízení č. 22/1927 Sb.,
- ustanovit diplomované sestry spolupracovnicemi úředních lékařů,
- urychleně zřídit referát ošetřovatelství při ministerstvu zdravotnictví.

Další významné události ve spolkové činnosti SDS

SDS se zasloužil o úpravu dovolené pro sestry na 3 – 4 týdny těm ošetřovatelkám, které o ni požádaly. Poskytoval svým členkám půjčky z podpůrného fondu a založil fond pro vybudování sesterského domova.

V roce 1935 došlo ke změně stanov SDS a všechny členky obdržely registrační legitimace s fotografií. Předsedkyní byla zvolena d.s. Josefa Andělová. Do programu schůzí se začlenily odborné přednášky.

V roce 1937 převzal SDS agendu diplomovaných sester od ošetřovatelského odboru ČsČK, který ji měl na starosti plných dvanáct let a začal sestrám bez místa pomáhat shánět zaměstnání. Členská základna SDS tehdy dosahovala čísla 462.

V tomto roce byla také pověřena, *bez zákonného podkladu, první civilní sestra představená* ve všeobecné nemocnici v Praze na Bulovce. Velkou zásluhu na tomto měl prof. MUDr. Weber. Stala se jí d.s. Jarmila Roušarová (1900 – 1979), která v té době zastávala funkci místopředsedkyně SDS. Poté následovala další jmenování sester představených (oficiální název funkce *vrchní sestra* byl zaveden až v roce 1940). Významnou událostí se stalo založení odborného časopisu *Diplomovaná sestra*. Vycházel jako měsíčník od ledna roku 1937. Měl pouze pět ročníků, protože za 2. světové války v roce 1941 muselo být jeho vydávání zastaveno.³⁰

V únoru 1938 došlo k ustavení ošetřovatelského poradního sboru při ministerstvu zdravotnictví. Šlo pouze o náhražku za ošetřovatelský referát. Sestry v sociální službě zastupovala d.s. Marie Anzenbacherová, SDS předsedkyně

³⁰ ŠIMÁNKOVÁ, V.: *Historie české společnosti sester*. Diplomová práce FF UK, Praha, 1995.

d.s. Anna Rypáčková a civilní ošetrovatelské služby d.s. Emilie Ruth Tobolářová. Sbor úzce spolupracoval s ošetrovatelskými poradními sbory ČSČK. Bohužel již v roce svého ustavení byl vlivem nepříznivé předválečné doby téměř bezmocný. Veškerá činnost se zaměřila na rozšíření řad školených ošetrovatelek pro válečné účely.

V dobách činnosti spolku, která byla přerušena ve válečných letech, vlastně až do komunistického puče v roce 1948, prokazovaly velkou podporu ošetrovatelství po mnoho let Alice Masaryková (dcera T.G.Masaryka), která byla zakladatelkou a první předsedkyní ČČK a Hana Benešová (manželka MUDr.E. Beneše).

6. VÁLEČNÁ A POVÁLEČNÁ LÉTA, 1938 - 1948

Dne 23.9.1938 byla vyhlášena všeobecná mobilizace československé armády. Všechny sestry, i dobrovolné, byly v pohotovosti. Pro rozšíření základny válečných ošetřovatelek se pořádaly krátkodobé kurzy o válečné chirurgii a kurzy pro dobrovolné sestry.

Diplomované sestry vykonávaly tzv. dozor nad péčí o uprchlíky při poskytování první pomoci. Místem pro péči byla všechna nádraží. Pomoc zahrnovala zdravotní péči (dobrovolné sestry), stravování (České srdce), svépomocné sběrací akce (Čsl.obec Sokolská) a péči o děti (učitelky). Pořádaly se akce dárcovství krve, kterých se zúčastnili běžní občané a také řada sester. Diplomovaná sestra ošetřovatelka se v době protektorátu vykazovala odznakem, na kterém bylo stylizované zobrazení kahanu s opisem: Diplomovaná sestra ošetřovatelka/např. Praha a pod kahanem byla umístěna tři písmena: Č.S.O., viz Příloha č. 5.

V říjnovém čísle časopisu Diplomovaná sestra, v době, kdy se schylovalo k válce, vyšel povzbuzující článek pro sestry, z něhož cituji krátký úryvek: „...pomáhejme trpícím, pomáhejme šířit víru v lepší budoucnost – a naše práce nebude marná.“³¹

Od konce roku 1941 byla veškerá činnost SDS přerušena včetně vydávání odborného časopisu. Krátkodobá spolupráce se Společností Českomoravských nemocnic, která jim umožnila alespoň publikovat v časopise Československá nemocnice, byla také brzy ukončena. Nové ošetřovatelské školy se neotvíraly. Paradoxně přes válečnou krizi však jistý pokrok československé ošetřovatelství zaznamenalo. Výuka na stávajících školách pokračovala, byly vypracovány organizační řády a pracovní náplně sester i povinnosti a práva vrchních a staničních sester. Rýsovala se systemizace míst, o kterou tolik usiloval SDS. Lékaři v sestře poznali nezbytného odborného pomocníka v oblasti ošetřovatelství. Statečná práce

³¹ KAFKOVÁ, V.: *Z historie ošetřovatelství*. IDV PZ, Brno, 1992, s. 93.

sester i lékařů, z nichž se někteří také stali oběťmi fašismu, byla neocenitelná a zachránila mnoha lidem život.

Poválečná léta byla ve znamení odsunu velkého množství německých ošetřovatelek, což jen poukázalo na obrovský nedostatek kvalifikovaného personálu u nás. Tento fakt vedl k otevírání nových dalších státních ošetřovatelských škol, kterých bylo v roce 1947 celkem 26. V roce 1946 byla v Praze otevřena *Vyšší ošetřovatelská škola* pro budoucí sestry-učitelky a pro přípravu vrchních sester k výkonu funkce. První vrchní sestrou ve všeobecné nemocnici se stala d.s. A. Rypáčková. Měla na starosti 16 klinik a dětskou nemocnici v Praze.

Činnost SDS byla po roce 1945 zase na krátkou dobu obnovena a vše nasvědčovalo slibnému vývoji spolkové činnosti společně s pokrokem v československém ošetřovatelství.

V létě roku 1945 byla založena odborová organizace v ČSR. Šlo o dva svazy: Svaz zaměstnanců sociální služby a Svaz zaměstnanců zdravotní služby. Přes veškeré třenicí mezi oběma svazy postupně došlo k jejich propojení v Revolučním odborovém hnutí (dále ROH). Po 1. září 1945 vstoupily do ROH i sestry bývalého SDS, čímž *ztratily nezávislost* (mezinárodní stanovy) a tak i své členství v ICN.

Sestry se i nadále potýkaly se špatným platovým ohodnocením, nebylo jim často dopřáno pracovat na úseku, který je zajímal, pracovaly neomezenou dobu velmi namáhavě a za studia platily vysoké školné. Diplomovaných sester byl stále nedostatek. Hodně se očekávalo od vydání nového školského zákona. Na ministerstvu se však stále vedly spory o ošetřovatelství civilní nebo řádové.

Další příležitost pro vyjádření své nespokojenosti a přednesení požadavků přišla při pořádání *jubilejního pracovního sjezdu diplomovaných sester v ČSR ve dnech 22. – 24. listopadu 1946*. V Purkynově síni na Albertově se sešlo na 500 sester a dalších hostů.³² Sjezd pořádala zemská ošetřovatelská škola v Praze na počest třicetiletého výročí založení.

³² Kafková, V.: *Z historie ošetřovatelství*. IDV PZ, Brno, 1992.

Zde uvádím hlavní body rezoluce sjezdu:

- *reorganizovat ošetrovatelské školství* (zestátnění škol, nový školský zákon, vyšší učiliště pro diplomované sestry),
- *změnit sociální poměry ošetrovatelského personálu* (mzdy, pracovní doba, dovolená, stravování, stejnokroj),
- *v organizaci ošetrovatelské služby*: ošetrovatelské referáty v ústředních úřadech, poradní ošetrovatelský sbor při ministerstvu, sjednocení zdravotnické práce, celostátní registrace, práce diplomovaných sester na všech úsecích,
- *propagovat odborné ošetrovatelství* (vydání dějin ošetrovatelství tiskem, vydání sborníku sjezdu, založit *Obec přátel ošetrovatelství* – společenské, kulturní, rekreační a propagační akce).

Sjezd sestry motivoval do další nelehké práce a opět pozdvihl jejich stavovské sebevědomí. Sestry v některých nemocnicích byly pověřovány odpovědnějšími a náročnějšími úkoly a leckterý lékař si povšiml, že sestra bravurně zvládá nejen asistenci při lékařských výkonech, ale i svou práci ošetrovatelskou, která k péči o nemocné neodmyslitelně patří. *Sestra neslouží lékaři, ale společně s ním nemocnému.*

V červnu roku 1947 byly slavnostně předány vysvědčení a odznaky prvním 29 absolventkám Vyšší ošetrovatelské školy v Praze. Do poloviny 50. let měl odznak uprostřed plasticky vyobrazený hořící kahan, pod ním nápis města vydání, ve spodní části lipové listy a opis zněl: Diplomovaná sestra ošetrovatelka, viz Příloha č. 5.

Téhož roku se pět československých diplomovaných sester zúčastnilo světového sjezdu v New Yorku (Andělová, Budínková, Houšková, Mikulíková a Rypáčková). Řešily se otázky školské a ošetrovatelské a jednalo se i o členství v ICN, které však nemohlo být obnoveno z důvodu, který jsem uvedla v textu na s. 33.

Komunistický puč v únoru 1948 na dlouhá léta značně poznamenal vývoj československého ošetrovatelství i v oblasti ošetrovatelského školství. Významné

osobnosti tehdejšího ošetrovatelství byly odvolány z funkcí a na jejich místa nastoupily členky Svazu československé mládeže a Komunistické strany Československa.

Československé sestry neměly v následujícím dlouhém období (do roku 1973) svůj spolek (byly členkami ROH). V roce 1951 vznikl alespoň odborový časopis *Zdravotnická pracovnice*, který postupně přijímal stále více podobu časopisu odborného.³³ V roce 1970 byl doplněn o pravidelnou vědecko-výzkumnou přílohu *Československé ošetrovatelství*. Příloha obsahovala výsledky výzkumů, teoretické statě apod.

³³ STAŇKOVÁ, M.: *Základy teorie ošetrovatelství*. Karolinum, Praha, 1996.

7. ČINNOST SESTER DO ROKU 1970

Komise sester

Od roku 1960 byli střední zdravotničtí pracovníci (dále SZP) přijímáni do Československé lékařské společnosti Jana Evangelisty Purkyně (dále Čsl.LSJEP), což bylo ustaveno na pražské konferenci v roce 1956. Pracovali zde při všeobecných sekcích a dále v Komisích sester jednotlivých sekcí.³⁴ K 1.10.1967 bylo 3 690 SZP členy Čsl.LSJEP, při všeobecných sekcích bylo 38 Komisí sester a při odborných sekcích 9 Komisí.³⁵

Činnost Komisí:

- pořádaly přednáškové akce v součinnosti s lékaři zaměřené na práci SZP v péči o nemocné (programy akcí byly publikovány ve Zdravotnických novinách),
- podporovaly odborný růst svých členek,
- vyjadřovaly se k předkládaným návrhům týkajícím se zdravotnictví (profil SZP, perspektiva vývoje SZP),
- zapojily se do veřejné diskuze o zdravotnictví (r. 1965)
- uspořádaly celostátní sjezd (Bratislava, 1966) – psychologie v ošetrovatelství,
- vytvořily samostatnou sekci ošetrovatelské péče (1967) – odbornost a organizace, rámec práce Komisí, postavení sestry v týmu,
- zahájily snahy o navázání mezinárodní spolupráce (ICN),
- vytvořily přípravný výbor České společnosti sester (1968).

V roce 1968 vznikaly i další přípravné výbory pro ostatní obory SZP. Představitelé výborů se nakonec dohodli vytvořit jednotnou národní organizaci, sdružující všechny odborné společnosti SZP. Měla vytvořit tolik potřebný prostor pro sebevzdělávání a výměnu zkušeností.

³⁴ KOLEKTIV AUTORŮ: Střední zdravotničtí pracovníci v Čsl.LSJEP. *Zdravotnická pracovnice*, XVII, 1967, č. 7, s. 353 – 354.

³⁵ Rozbor práce a perspektiva činnosti středních zdravotnických pracovníků v Čsl.LSJEP. *Zdravotnická pracovnice*, XVIII, 1968, č. 1, s. 4 - 8.

V Hradci Králové v roce 1969 se uskutečnil ustavující sjezd Společnosti sester. Sestry vypracovaly návrh stanov, stanovily úkoly a cíle, řešily otázky členství a organizační strukturu. Společnost měla, ač to nebylo nikde deklarováno, navázat na činnost Spolku diplomovaných sester. Vlivem *normalizace*³⁶ jí však nebylo dopřáno, aby svou činnost plně rozvinula a nakonec zanikla.³⁷

³⁶ **Normalizace** bylo oficiální pojmenování pro čistky, propouštění ze zaměstnání, zavedení tuhé cenzury, zrušení mnoha zájmových a politických sdružení a organizací a další represivní opatření po násilném potlačení Pražského jara v roce 1968 armádami Varšavské smlouvy.

Normalizace [online]. Dostupné z URL: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Normalizace> [cit. 26.3.2008].

³⁷ MUSILOVÁ, K.: Dvacet let činnosti České společnosti sester. *Zdravotnické noviny*, XLII, 1993, č. 30, s. 1 a 5.

8. ČESKÁ SPOLEČNOST SESTER

8.1 Přípravný výbor a ustavení Společnosti

Svrchovaný český stát byl formálně obnoven 1. ledna 1969 a nesl název Česká socialistická republika (dále ČSR), jako součást federativní Československé socialistické republiky.³⁸ Tehdy také došlo v rámci Čsl.LSJEP k vytvoření České a Slovenské lékařské společnosti (dále ČLS, SLS).

ČLS měla zájem včlenit SZP a umožnit tak vytvoření Společnosti sester a Společnosti technických oborů. Společnosti měly reprezentovat jednotlivé obory, sdružovat zájemce, rozvíjet odbornost, vzdělání a sledovat odbornou zdravotnickou problematiku.

V roce 1971 tak vznikla Společnost SZP technických oborů pro pracovníky z oboru biochemie, mikrobiologie, rentgenologie atd. Společnost se dále specializovala a vytvořila odborné sekce.³⁹

Sestry byly opatrnější a nedůvěřivé díky sankcím uplatňovaným proti zakladatelkám Společnosti v roce 1969, a proto začaly nejdříve jen mapovat, zda by byl mezi kolegyněmi vůbec zájem o její vytvoření. Výzvu k opětovnému založení profesní odborné organizace sester sepsali a publikovali Adéla Chocholoušková (tehdejší hlavní sestra v Nemocnici Pod Petřínem) společně s profesorem Houštkem ve Zdravotnických novinách v roce 1972.⁴⁰ Členská základna pro založení spolku měla dosahovat minimálně 300 sester dle stanov ČLS, aby mohlo dojít k založení. V průběhu roku 1972 narostl počet sester-zájemkyň a tak byl vytvořen přípravný výbor. Tvořily ho dobrovolně přihlášené sestry z různých oborů a sociální pracovnice.

Ke schválení přípravného výboru předsednictvem ČLS došlo 17. května 1972. V čele stanula A. Chocholoušková společně s dalšími devíti členkami z nichž jmenuji alespoň Bohumilu Šajchovou a Květuši Musilovou, která se dnes zabývá

³⁸ Česko [online]. Dostupné z URL: <http://cs.wikipedia.org/wiki/%C4%8Cesko> [cit. 26.3.2008].

³⁹ ŠIMÁNKOVÁ, V.: *Historie české společnosti sester*. Diplomová práce FF UK, Praha, 1995.

⁴⁰ ŠKUBOVÁ, J.: Květuše Musilová: Sestra osudem a srdcem [online]. Dostupné z URL: <http://www.florence.cz/cislo.php?stat=193> [cit. 10.2.2008].

zpracováváním historie České společnosti sester a je aktivní členkou České asociace sester.

Po odsouhlasení názvu Česká společnost sester (dále ČSS) zahájil přípravný výbor nábor nových členek, na jejichž počtu záviselo konečné ustavení ČSS. Zájem o členství ze strany sester podněcovala ČSS svou činností. Sestry pořádaly ve spolupráci s lékařskými společnostmi pracovní dny a konference, o které byl projeven velký zájem a tak se povědomí o možnosti členství rozšiřovalo velmi rychle. Členský příspěvek činil 40 korun na rok.⁴¹ Odznak ČSS měl uprostřed na bílém štítku tři zlatá písmena: SZP, okolo nich lipové snítky a nad štítkem byla červená pěticípá hvězda. Opis na odznaku zněl: Sloužím zdraví lidu, viz Příloha č. 5.

Výhody plynoucí ze členství byly:

- členství v základní organizaci ČSS a členství v odborné lékařské společnosti (dle pracovního zařazení členky),
- právo pracovat v Komisi sester při Spolku lékařů (organizační složky ČLS) v místě pracoviště.

Přípravný výbor měl dále za úkol získat funkcionáře, vyřešit koncepci a směr vývoje ČSS.

Na plenární schůzi 17. dubna 1973 v Praze nakonec došlo k oficiálnímu ustavení České společnosti sester v rámci ČLS, jejíž stanovy přijala za vlastní. První předsedkyní byla zvolena A. Chocholoušková společně s řádným výborem společnosti. Schůze se zúčastnilo 199 členek a 150 hostů. Hlavní referáty se zabývaly perspektivou ošetrovatelské péče a jejím řízením. K tomuto datu tvořilo členskou základnu 1540 přihlášených členek.⁴² Počítalo se s vytvořením sekcí nebo komisí a s navázáním spolupráce se Slovenskou společností sester.

⁴¹ Z činnosti české společnosti sester. *Zdravotnická pracovnice*, XXIII, 1973, č. 8, s. 450 – 452.

⁴² Viz poznámka č. 41.

Ustavená ČSS si stanovila následující cíle:

- přispívat ke zvýšení odborné a ideologické úrovně práce sester,
- podporovat zakotvení morálních norem do práce a jednání sester,
- podílet se na teoretickém řešení otázek ošetrovatelské péče,
- podporovat rozvoj vědecko-výzkumné práce a zavádění výsledků výzkumu do praxe,
- rozvíjet spolupráci s lékařskými společnostmi, se Společností technických oborů SZP, se Slovenskou společností sester a se zahraničními kolegyněmi.⁴³

8.2 Struktura a organizace

ČSS měla působnost po celé České republice a sídlila v Brně. Základními organizačními složkami ČSS se staly odborné sekce a Komise sester při Spolcích lékařů, jež vznikaly dle územního členění.

Řídícími orgány byly ustaveny:

- sjezd delegátů (orgán nejvyšší) – svolávaný jedenkrát za čtyři roky,
- předsednictvo,
- revizní komise,
- shromáždění představitelů odborných sekcí.

Na začátku vznikly čtyři základní sekce – sekce zdravotních sester, dětských sester, ženských sester a sekce sociálních pracovníků.

S přibývajícím členskou základnou a nutností rozlišit odborná odvětví došlo postupně ke vzniku dalších odborných sekcí:

- sekce stomatologických sester (1974),
- sekce pracovníků na anesteziologii a resuscitaci (ARO), jednotkách intenzivní péče (JIP) a dialyzačních jednotkách (1976),

⁴³ MUSILOVÁ, K.: Deset let České společnosti sester. Československé ošetrovatelství, supplementum *Zdravotnické pracovnice*, XXXVII, 1987, č. 1, s. 66 - 71.

- ze sekce zdravotních sester se oddělily sekce: chirurgických oborů, nefrologie, gerontologie, urologie, psychiatrie, všeobecného lékařství a sekce interních oborů (1981),
- sekce dermatovenerologie, EEG a EMG (1983),
- sekce onkologická (1987),
- sekce odborných učitelek SZŠ (1989).⁴⁴

Výbor ČSS byl řídicím orgánem pro odborné sekce. Pro vzrůstající členskou základnu bylo nutné vyřešit i územní členění, a tak došlo k ustavení tzv. Komisí sester, které byly zřízeny při Spolcích lékařů (organizační složky ČLS) jako jejich organizační složky (v roce 1990 – 35 Komisí sester).⁴⁵ Předsedkyně Komisí byly pravidelně zvány na plenární zasedání, kde se projednávaly plány odborných akcí na příslušný rok. Pořádaly semináře, večery sester atd.

8.3 Činnost ČSS během čtyř volebních období

Potřeba sester podílet se na řešení řady odborných otázek dala podnět k hlavní formě činnosti ČSS. Společnost pořádala mnoho odborných akcí – pracovní dny, konference, sympózia, sjezdy, podporovala a oceňovala přednáškovou činnost sester.

Každá odborná sekce si vytvářela své dlouhodobé plány aktivit na dobu tří let. Plány byl kompetentní koordinovat výbor ČSS. Sekce spolu často vzájemně na akcích spolupracovaly, což mělo kladný vliv na široký záběr diskutovaného tématu. Díky spolupráci a dobré komunikaci uvnitř Společnosti docházelo ke zlepšování se i v samotné činnosti a tím ke zvyšujícímu se zájmu o členství a práci v ČSS.

⁴⁴ ŠIMÁNKOVÁ, V.: *Historie české společnosti sester*. Diplomová práce FF UK, Praha, 1995.

⁴⁵ MUSILOVÁ, K.: Dvacet let činnosti České společnosti sester. *Zdravotnické noviny*, XLII, 1993, č. 30, s. 1 a 5.

Do roku 1993 bylo uskutečněno 108 konferencí, 124 pracovních dnů a 13 sjezdů a sympózií. Činnost se rozbíhala postupně, ale od roku 1977 do roku 1990 se množství akcí v průběhu roku pohybovalo v rozmezí od 10 do 21 akcí.⁴⁶

Akce byly pořádány:

- samotným výborem ČSS,
- jednotlivými odbornými sekcemi samostatně,
- ve vzájemné spolupráci obou,
- odbornou sekcí ve spolupráci s danou lékařskou společností.

Potřeby jednotlivých sekcí byly námětem pro pořádané akce – od ošetřování nemocných na různých typech lůžkových a ambulantních oddělení, až po terénní práci. Dále se řešila problematika základní ošetrovatelské péče, gerontologického ošetrovatelství, resuscitační a intenzivní péče, problematika sociální, výchova a další vzdělávání sester a nakonec neméně důležitá ošetrovatelská etika. Zpočátku byli přednášejícími především lékaři, ale postupem času, kdy sestry nabývaly sebevědomí, se počet přednášejících sester výrazně zvýšil.

Výbor Společnosti zařazoval do svých akcí témata širšího významu a pořádal je jednou za rok – výzkum v ošetrovatelství, aktivní ošetrovatelská péče, postavení sestry, podíl sestry na prevenci, profesionální poškození sester apod. Zabýval se také tématy vyhlášenými Světovou zdravotnickou organizací (dále WHO⁴⁷) – Zdraví pro všechny do roku 2000, Světový den boje proti AIDS, Úcta ke stáří atd.

První funkční období

Od roku 1973 do roku 1976 probíhalo první funkční období, kdy byla předsedkyní zvolena A. Chocholoušková, místopředsedkyní L. Pospíšilová a B. Böhmová. Místo vědecké sekretářky zastávala K. Musilová.

⁴⁶ ŠKUBOVÁ, J., MUSILOVÁ, K.: Spojuje nás víc než profese. *Sestra*, III, 1993, č. 5, s. 4 – 7.

⁴⁷ WHO – World health organization (1948 – dosud), řeší zdravotní otázky z globálního hlediska, cílem je dosažení co nejlepšího zdraví pro všechny.

ČSS během tohoto období uspořádala celkem 2 sjezdy, 7 konferencí, 3 semináře, 7 pracovních dnů. Některé sekce pracovaly kvalitněji jiné méně a také v různém rozsahu.

První akce byly tématicky zaměřeny na základní a speciální ošetrovatelskou péči. Uskutečnily se také dva celostátní sjezdy ČSS.

První sjezd se konal 15. – 16. října 1975 v Třinci na téma: Aktivní ošetrovatelská péče v teorii a praxi. Významnými přednášejícími byli např. nyní prof. MUDr. Vladimír Pacovský, DrSc. a doc. PhDr. Marta Staňková, CSc.

Druhý sjezd se konal 3. – 4. června 1976 ve Františkových lázních na téma: Problematika diabetu v práci sestry.

K 31.12.1976 dosáhla členská základna počtu 3 114 členů.⁴⁸

Druhé funkční období

Od roku 1977 do roku 1981 nadále zůstávala ve funkci předsedkyně A. Chocholoušková a vědeckou sekretářkou byla K. Musilová, místopředsdyní se stala H. Siegllová a E. Kaupová.

ČSS během tohoto období uspořádala 2 sjezdy, 23 konferencí, 4 semináře a 23 pracovních dnů.

Odborné akce se zaměřily na základní péči a vyšetřovací metody, na otázky výchovy a vzdělávání sester, společensko-vědní tematiku, péči o ženu a dítě a péči o staré a dlouhodobě nemocné.

Třetí sjezd se konal 6. – 7. července 1978 ve Slovanském domě v Praze. Vystoupila zde řada významných osobností z oblasti ošetrovatelství a medicíny např. nyní prof. PhDr. RNDr. Helena Haškovcová, CSc. a nyní doc. MUDr. Jirí Neuwirth, CSc.

*Čtvrtý sjezd proběhl 11. – 12. prosince 1981 v hotelu Voroněž v Brně na téma *Postavení sestry v socialistickém zdravotnictví*. Jednalo se i o vysokoškolském vzdělávání sester a o ošetrovatelském průzkumu.*

⁴⁸ MUSILOVÁ, K.: Deset let České společnosti sester. Československé ošetrovatelství, supplementum *Zdravotnické pracovnice*, XXXVII, 1987, č. 1, s. 66 - 71.

Nadále se vlivem činnosti a pozitivních referencí navyšovala členská základna Společnosti. K 31.12.1981 dosáhla členská základna počtu 4 459 členek.

Třetí funkční období

Ve třetím funkčním období v letech 1982 - 1986 zastávala post předsedkyně Společnosti Eva Kaupová, místopředsedkyní se stala A. Chocholoušková, vědeckou sekretářkou zůstala nadále K. Musilová. V revizní komisi pracovaly B. Šajchová a J. Šupinová, PhDr. Alena Mellanová sledovala zahraniční a naši literaturu.

Za zástupce odborných sekcí ve výboru bych ráda zmínila doc. PhDr. Martu Staňkovou (1938 – 2003), která od získání členství v roce 1977 vedla sekci zdravotních sester a v činnosti ČSS se velmi angažovala.⁴⁹ V současné době je považována za symbol rozvoje a pokroku českého ošetřovatelství ve všech jeho podobách.

V tomto funkčním období dosáhl počet uskutečněných akcí čísla 84, z toho proběhlo 38 konferencí, 40 pracovních dnů, 2 semináře, 1 sjezd a 3 sympozia. Další akce pořádaly i Komise sester při Společích lékařů.⁵⁰ Témata akcí byla zaměřena na odbornou ošetřovatelskou problematiku v různých oborech, zdravotní politiku, výchovu a vzdělávání, zabývala se společensko-vědní tematikou, prevencí apod.

Z akcí bych zmínila pracovní konferenci konanou v Brně v roce 1982, která měla za hlavní téma *Sdružená poranění a úrazový šok v práci sestry*. Akci pořádala ČSS se sekci zdravotních sester a Spolkem lékařů v Brně.

V Ostravě se v roce 1984 uskutečnilo první celostátní sympozium na téma *Některé formy profesionálního ohrožení u zdravotnických pracovníků*.

Celostátní sjezd v pořadí již pátý se konal 21. – 22. dubna 1983 v Ostravě při příležitosti desetiletého výročí založení ČSS. Kromě odborně zaměřených témat

⁴⁹ ŠKUBOVÁ, J., CHVÁTALOVÁ, H.: *SESTRA. O životní cestě ženy, která dala svému povolání nový smysl*. NCO NZO, Brno, 2004.

⁵⁰ ŠIMÁNKOVÁ, V.: *Historie české společnosti sester*. Diplomová práce FF UK, Praha, 1995.

bylo zařazeno shrnutí a zhodnocení dosavadní činnosti ČSS a předána čestná uznání.

*Členská základna v roce 1986 dosáhla počtu 5 559 sester.*⁵¹

Čtvrté funkční období

Čtvrté funkční období bylo zahájeno po volbách v roce 1987. Ve funkci předsedkyně zůstala E. Kaupová, funkci místopředsedkyně převzala Květa Vavrejnová. K. Musilová byla nadále vědeckou sekretářkou a tiskovým referentem se stala nyní doc. PhDr. M. Staňková, CSc.

Hlavním úkolem ČSS pro příští měsíce se stala realizace programu *Zdraví na pracovišti* (vyhlášené téma Mezinárodního dne sester) z hlediska tří aspektů sester:

- sestra jako poskytovatel péče pracujícím a jejich rodinám,
- sestra jako pracovník oprávněný k výkonu zdravotnického povolání,
- sestra jako organizátor odpovědný za zdraví a bezpečnost ošetrovatelského a jiného personálu.⁵²

Společnost ve čtvrtém funkčním období uspořádala celkem 81 odborných akcí, z čehož proběhlo 33 konferencí, 43 pracovních dnů, 2 semináře, 3 sjezdy, 1 sympozium.

Odborné sekce ČSS pořádané akce zaměřily na sociální problematiku lidí bez domova (vyhlášené téma Mezinárodní rok lidí bez domova), onkologická onemocnění, nozokomiální nákazy, ošetřování nemocných na specializovaných pracovištích a propojení lůžkové a ambulantní složky.

Ve dnech 28. – 30. dubna 1988 byl v Brně uspořádán VI. sjezd u příležitosti patnáctého výročí založení ČSS. Sjezd se programově zaměřoval na rozvoj péče do roku 2000 a ošetrovatelskou problematiku. Sjezdu se zúčastnili i zahraniční hosté z východního bloku. K. Musilová shrnula uplynulé období patnácti let, referát

⁵¹ MUSILOVÁ, K.: Deset let České společnosti sester. Československé ošetrovatelství, supplementum *Zdravotnické pracovnice*, XXXVII, 1987, č. 1, s. 66 - 71.

⁵² ŠIMÁNKOVÁ, V.: *Historie české společnosti sester*. Diplomová práce FF UK, Praha, 1995.

o současném ošetřovatelství ve vztahu sestra a pacient přednesla docentka Staňková a E. Kaupová přispěla referátem na téma *Ošetřovatelství a rozvoj péče do roku 2000*.⁵³

Významnou událostí byla účast dvou našich sester (E. Kaupová a E. Klusoňová) na I. celoevropské konferenci o ošetřovatelství v roce 1988 ve Vídni pořádanou evropskou úřadovnou WHO. Sestry zde měly možnost analyzovat ošetřovatelskou péči na mezinárodním poli a zjistit, jakým směrem se ubírat a jaké změny je třeba zavést, aby dosáhly cílů přijatých členskými státy WHO v roce 1984 v programu *Zdraví pro všechny do roku 2000*.

Členové ČSS byli řádně informováni o veškerém dění v ČSS na stránkách odborného časopisu *Zdravotnická pracovníce*, *Zdravotnické noviny* a formou tzv. *Informačních listů*, jež Společnost rozesílala svým členům. Zpětnou vazbou pro ČSS byly tzv. *Návratné listy*, kde členové sekcí sdělovali své názory, připomínky a náměty k činnosti.

V roce 1990 měla Česká společnost sester celkem 7 784 členů.⁵⁴

⁵³ MUSILOVÁ, K.: VI. sjezd České společnosti sester. *Zdravotnická pracovníce*, XXXVII, 1988, č. 9, s. 563 - 565.

⁵⁴ MUSILOVÁ, K.: Dvacet let činnosti České společnosti sester. *Zdravotnické noviny*, XLII, 1993, č. 30, s. 1 – 5.

V následujících tabulkách č. 1 a č. 2 zřehledňují předchozí informace o akcích pořádaných ČSS v jednotlivých funkčních obdobích a o vývoji členské základny.

Tabulka č. 1 Počet a typ uspořádaných akcí za funkční období ČSS.

FUNKČNÍ OBDOBÍ	I. FUNKČNÍ OBDOBÍ (1973 – 1976)	II. FUNKČNÍ OBDOBÍ (1977 – 1981)	III. FUNKČNÍ OBDOBÍ (1982 – 1986)	IV. FUNKČNÍ OBDOBÍ (1987 – 1990)
Pracovní dny	7	23	40	43
Konference⁵⁵	7	23	38	33
Sjezdy⁵⁶	2	2	1	3
Semináře⁵⁷	3	4	2	2
Sympozia⁵⁸	0	0	3	1

Tabulka č. 2 Růst členské základny ČSS během funkčních období.

FUNKČNÍ OBDOBÍ	I. FUNKČNÍ OBDOBÍ (1973 – 1976)	II. FUNKČNÍ OBDOBÍ (1977 – 1981)	III. FUNKČNÍ OBDOBÍ (1982 – 1986)	IV. FUNKČNÍ OBDOBÍ (1987 – 1990)	K DATU 31.5. 1993
Počet členů na konci období	3 114	4 459	5 559	7 784	1 179

⁵⁵ **Konference**, je termín, kterým bývá obvykle označováno nějaké větší a důležitější společenské setkání vědců, odborníků, politiků, členů nějakého spolku atd., kteří se na konferenci zpravidla vzájemně radí a informují o nějaké konkrétní problematice.

⁵⁶ **Sjezd** znamená společensky organizované setkání většího množství osob, synonymum pro slovo konference.

⁵⁷ **Seminář** je forma školení, při které se jeho účastníci podílejí aktivně na výuce.

⁵⁸ **Symposium**, jedná se vlastně o přísně odbornou konferenci vědců či umělců (odborníků na danou problematiku - předmět sympozia).

Poznámky 54 – 57 [online]. Dostupné z URL: www.wikipedia.cz [cit. 2.4.2008].

Výsledky činnosti ČSS

Činnost ČSS byla zaměřena především na pořádání odborných akcí a snahu o zvýšení aktivity sester samotných v oblasti přednáškové i publikační. Prohlubovala a posilovala odborné myšlení sester.

Dostavily se tyto výsledky:

- sestry kladně hodnotily realizaci a tématické zaměření akcí,
- zlepšila se úroveň a kvalita ošetrovatelské péče a přístup sester k nemocným,
- sestry se učily získávat informace, hledat souvislosti, formulovat myšlenky a vystupovat na veřejnosti.⁵⁹

Udělovaná ocenění za činnost

Udělovaná ocenění Českou společností sester byla motivujícím prostředkem pro vyvinutí aktivity sester především v přednáškové a publikační oblasti.

Cenu Společnosti za nejlepší původní práci publikovanou v odborném tisku udělila ČSS od roku 1974 do roku 1981 celkem devětkrát.

Od roku 1982 do roku 1990 byly také udělovány tzv. *přednáškové ceny* za nejlepší přednášky přednesené na akcích ČSS. Celkem bylo uděleno 102 přednáškových cen – z toho 18 kolektivních a 84 individuálních. Nejlepší přednášky sester do třiceti let byly dokonce dotovány finančními částkami – jednotlivce do 500 Kčs, kolektiv do 1000 Kčs. Jména autorů a názvy přednášek pak uveřejnil odborný časopis *Zdravotnická pracovnice*.⁶⁰

ČSS měla též možnost navrhnout ocenění formou udělení vyznamenání za dlouholetou a aktivní práci pro rozvoj Společnosti. Vyznamenání ve formě medaile pak udělovalo předsednictvo ČLS. *Českou medailí J. E. Purkyně* bylo vyznamenáno šest sester např. A. Chocholoušková, K. Musilová a E. Kaupová.

⁵⁹ ŠKUBOVÁ, J., MUSILOVÁ, K.: Spojuje nás víc než profese. *Sestra*, III, 1993, č. 5, s. 4 – 7.

⁶⁰ MUSILOVÁ, K.: Dvacet let činnosti České společnosti sester. *Zdravotnické noviny*, XLII, 1993, č. 30, s. 1 a 5.

Čestné členství České společnosti sester získalo celkem deset aktivních sester kromě již vyznamenaných např. tehdy PhDr. M. Staňková, CSc. a B. Šajchová.

8.4 Publikační činnost

Informovanost a další vzdělávání svých členů zajišťovala ČSS mimo jiné i publikační činností, která měla nezastupitelný význam. Médiiem pro publikaci byl odborný časopis *Zdravotnická pracovnice a Zdravotnické noviny*.

První číslo *Zdravotnické pracovnice* vyšlo v roce 1951, viz Příloha č. 13. Šlo o černobílý dvouměsíčník velikosti A5, jediný odborný časopis svého druhu pro střední a nižší zdravotnické pracovníky. Do roku 1980 byl vydavatelem Odborový svaz pracovníků ve zdravotnictví a od roku 1981 přešlo vydavatelství všech odborných časopisů pod ČLS. *Zdravotnická pracovnice* se stala odborným časopisem pro ČSS, Společnost technických SZP a Slovenskou společnost SZP. Redakční radu tvořili zástupci všech tří společností.

Obsah časopisu byl velmi pestrý a všestranný. Otázky řízení ošetrovatelské péče však zůstávaly v pozadí. Z obsahu uvádím např.:

- články zaměřené na ošetřování nemocných,
- zprávy o dění ve zdravotnictví,
- výsledky vědecko-výzkumné činnosti,
- zprávy o činnosti ČSS, udělovaná ocenění za přednášky,
- právní poradna,
- recenze na odborné knihy a učebnice,
- historie ošetrovatelství a zdravotnictví,
- novinky a zajímavosti ze světa,
- využití moderní techniky a nových metod v praxi,
- ze zábavy - poezie, křížovky, kresby, vtipy atd.

Významnou úlohu pro rozvoj ošetrovatelství znamenalo *supplementum - Československé ošetrovatelství*, které vycházelo 4x ročně od roku 1969.

Supplementum zavedla docentka Staňková společně s profesorem Pacovským. Byly zde uveřejňovány původní články, výsledky průzkumů a výzkumů.

V roce 1991 došlo k rozpadu pražského nakladatelství Avicenum. Poté bylo vydávání Zdravotnické pracovnice, kterou dosud plně dotovalo ministerstvo zdravotnictví, z finančních důvodů zastaveno.

V témže roce vyšlo ministerstvo zdravotnictví sestrám vstříc a začalo od ledna 1991, ve spolupráci se soukromým nakladatelstvím KPK (Knižní podnikatelský klub, zakladatel Ivo Pechar), vydávat nový odborný časopis s názvem *Sestra* (Příloha č. 13), jenž se stal nástupcem Zdravotnické pracovnice. Šéfredaktorkou byla PhDr. Jarmila Škubová a vedoucí redakční rady doc. PhDr. Marta Staňková, Csc.⁶¹

8.5 Spolupráce a kontakty ČSS

Spolupráce a kontakty u nás i v zahraničí

Výbor ČSS si byl již od počátku vědom, že pro další rozvoj a udržení úrovně bude nutné navázat kontakty a spolupráci nejen s dalšími sesterskými organizacemi u nás i v zahraničí, ale i s dalšími resorty, které se práce Společnosti úzce dotýkaly.

Na domácím poli se rozvíjela spolupráce s některými odbornými lékařskými společnostmi v rámci Čsl.LSJEP, s ministerstvem zdravotnictví, s Ústavem dalšího vzdělávání středních zdravotnických pracovníků v Brně a s III. Interní klinikou v Praze.

Zahraníční kontakty byly navázány se sestrami z východního bloku např. Sovětského svazu, Polska, Maďarska a Bulharska. Vzhledem k tehdejší době normalizace u nás nebylo možné spolupracovat s kolegyněmi ze západní Evropy a Spojených států, avšak o členství v prestižní ICN se na ministerstvu zdravotnictví jednalo.

⁶¹ ŠKUBOVÁ, J., MUSILOVÁ, K.: Spojuje nás víc než profese. *Sestra*, III, 1993, č. 5, s. 4 – 7.

Československá společnost sester

Spolupráce se Slovenskou společností sester (vznikla v roce 1972, dále SSS) se začala rozvíjet již v roce 1974 a v roce 1979 vyústila v ustavení federálního výboru. Vytvořila se tak *Československá společnost sester* (dále Čsl.SS). Tento krok byl významný pro uvolnění cesty k podání žádosti o členství v ICN za jednu národní sesterskou organizaci.

Obě sloučené Společnosti si stanovily jasné cíle:

- kontinuálně zvyšovat odbornou úroveň sester,
- dále rozvíjet československé ošetrovatelství - výzkum, nové metody do praxe, ovlivnění postoje sestry vůči nemocnému,
- splnit podmínky pro přijetí do ICN.

Vedením federálního výboru byla pověřena ČSS. Kromě předsedkyně A. Chocholouškové a vědecké sekretářky K. Musilové tvořilo výbor ještě dalších šest členek ze zástupců ČSS i SSS. Každá ze Společností nadále pokračovala ve své samostatné činnosti, avšak za přispění federálního výboru s komplexnějším přístupem k řešení problémů s českými i slovenskými sestrami a odborníky. Čsl.SS působila do roku 1986 a uskutečnila celkem 59 akcí.⁶²

V čase velkých změn po roce 1989 se federální výbor po jednorozhodnutí přestávce v roce 1992 rozhodl pro vytvoření koordinační rady, aby se spolupráce mezi českými a slovenskými sestrami zachovala a nadále rozvíjela. V roce 1993 tak proběhla první společně naplánovaná konference.

V současnosti se Slovenskou společností sester spolupracuje Česká asociace sester.

⁶² ŠIMÁNKOVÁ, V.: *Historie české společnosti sester*. Diplomová práce FF UK, Praha, 1995.

Členství ČSS v ICN

První naší členskou organizací v Mezinárodní radě sester (ICN – International Council of Nurses) se stal Spolek diplomovaných sester již v roce 1933. Po 2. světové válce se však vlivem politické situace Spolek sloučil s ROH (Revoluční odborové hnutí) a tím došlo k zániku členství v ICN.

Další zájem o členství v ICN se objevil až v šedesátých letech, kdy se sestry staly členkami Čsl.LSJEP. Podmínkou pro přijetí do Mezinárodní rady sester je však vlastní samostatná sesterská organizace.

Jak uvádím na straně č. 51, ustavením federálního výboru v roce 1979 vznikla Československá společnost sester. V roce 1981, po rozsáhlých přípravách, sestry podaly přihlášku o přijetí do ICN. V listopadu téhož roku vyslala Mezinárodní rada sester Dr. Doris Krebs pro zhodnocení situace ve zdravotnictví a ošetřovatelství u nás. Celkem se uskutečnily čtyři takové návštěvy představitelk ICN. Další jednání proběhlo i v Ženevě v roce 1982 za účasti tehdejší vědecké sekretářky K. Musilové. Projednávala se organizační i finanční stránka věci spojená se vstupem do ICN. Pro vstup musely sestry vypracovat řadu dokumentů např. Organizační začlenění Čsl.SS do Čsl.LSJEP, cíle Společnosti a metody práce, podepsat prohlášení, že Společnost je otevřena všem sestřám bez rozdílu a že bude respektovat Kodex sestry ICN.⁶³ *Čsl.SS byla přijata za člena ICN v roce 1982.*⁶⁴

Výhody plynoucí ze členství byly:

- mezinárodní výměna zkušeností mezi sestrami,
- navazování kontaktů s členskými organizacemi,
- bezplatný odběr časopisu ICN – International Nursing Review,
- získávání informací o akcích pořádaných členskými organizacemi na mezinárodní úrovni,
- možnost přihlašovat své kandidáty na stipendia v zahraničí.

⁶³ ŠKUBOVÁ, J., MUSILOVÁ, K.: Spojuje nás víc než profese. *Sestra*, III, 1993, č. 5, s. 4 – 7.

⁶⁴ ŠKUBOVÁ, J., CHVÁTALOVÁ, H.: *SESTRA. O životní cestě ženy, která dala svému povolání nový smysl*. NCO NZO, Brno, 2004.

Po rozdělení Československa v prosinci 1992 se české a slovenské sestry rozhodly, do doby konání XX. sjezdu ICN, zůstat v jedné organizaci a na mezinárodním poli ji reprezentovat dvěma zástupci s jedním volebním hlasem.

Na kongresu v Madridu v červnu 1993 bylo členství Čsl.SS zrušeno, neboť rozdělením republiky vznikly dvě organizace, které měly žádat o přijetí do ICN samostatně.

Již koncem roku 1992, ještě před oficiálním rozdělením ČSFR, zaslala ICN první dopis s výzvou, aby si Česká i Slovenská společnost sester podaly samostatnou žádost o přijetí. Další výzva přišla o rok později, ale reagovala pouze Slovenská společnost sester a Slovenská komora zdravotnických pracovníků.

O dalším dění spojeným s ICN a ČSS pojednává kapitola 10.3.

Činnost ČSS ve WENR

WENR (Workgroup of European Nurse Researchers) - Pracovní skupina evropských sester pro výzkum je mezinárodní organizací, která sdružuje evropské národní sesterské organizace jež jsou členy ICN a platí členský příspěvek. V současnosti je členem WENR přibližně dvacet národních sesterských organizací.

Její vznik iniciovala ICN a Evropská úřadovna WHO v roce 1978. Hlavním posláním WENR je propagovat, podporovat a posilovat cennou spolupráci evropských sester v oblasti výzkumu v ošetrovatelství, který se stal samostatnou vědní disciplínou a tím přinášet užitek lidem z celé Evropy.

Pracovní skupina pořádá každoročně pracovní setkání zástupců jednotlivých organizací, které se stalo vhodným místem pro diskuze a výměnu informací o vývoji výzkumu v ošetrovatelství v mnoha zemích. Každá členská organizace vypracovává roční zprávu o vývoji výzkumu ve své zemi a centrála WENR ji archivuje. Každé dva roky organizuje velkou mezinárodní konferenci, kde se sestry vzájemně seznamují s výsledky svých výzkumných studií.⁶⁵

⁶⁵ Short history about WENR [online]. Dostupné z URL: <http://www.wenr.org/index.php?id=325> [cit. 2.4.2008].

Reprezentantkou ČSS ve skupině WENR byla od roku 1985 tehdy PhDr. Marta Staňková. Působila zde deset let nejdříve jako členka výkonného výboru a poté dokonce jako předsedkyně této prestižní evropské organizace.

Zásluhou docentky Staňkové se 16. pracovní setkání evropských sester sdružených ve WENR uskutečnilo v srpnu 1993 v Praze. Setkání organizovala Česká společnost sester. Šlo o velmi významnou událost v historii českého ošetřovatelství. Jednání se zúčastnilo 19 národních organizací, Stálá komise sester při Radě Evropy, Evropská skupina sester a Severská federace sester. Doc. PhDr. Marta Staňková, CSc. zde vystoupila se sdělením pod názvem *Vývoj vzdělávání sester v České republice*. Reformu vzdělávání sester vycházející z doporučení ICN, Rady Evropy a WHO v České republice považovala za jeden z hlavních cílů, které se pak snažila naplnit. „Chtěla přispět k tomu, aby české sestry do Evropy vstoupily plně připravené.“⁶⁶

⁶⁶ ŠKUBOVÁ, J., CHVÁTALOVÁ, H.: *SESTRA. O životní cestě ženy, která dala svému povolání nový smysl*. NCO NZO, Brno, 2004, s. 25.

9. POREVOLUČNÍ OBDOBÍ DO ROKU 1991

Roky 1989 až 1990 byly obdobím velkých porevolučních změn téměř ve všech resortech (změnu opět zaznamenal i sesterský odznak, viz Příloha č. 5). Schopné a aktivní zdravotní sestry, které v období socialismu neměly možnost prosadit své myšlenky, nápady, vyjádřit se k problémům a zavést změny k lepšímu, začaly svou činností přispívat k pokroku českého ošetřovatelství. Minula doba, kdy ošetřovatelství bylo podřízeným a nesamostatným oborem.

Česká společnost sester, která fungovala od roku 1973 jako součást České lékařské společnosti byla mnohými po revoluci považována za minulost, kterou je třeba kompletně změnit, ačkoliv ČSS nebyla době příliš poplatná a některé její významné osobnosti do strany nikdy nevstoupily, např. docentka M. Staňková nebo K. Musilová.

Sestry si však přály více autonomie a chtěly založit samostatnou sesterskou organizaci, o což se těsně před revolucí ČSS snažila. Mnoho sester, které se do té doby v ČSS neangažovaly ji kritizovaly za stávající stav stagnace ošetřovatelství u nás. Doba žádala zásadní a kompletní změny.⁶⁷

V tomto období vznikly další dvě společnosti - Profesní unie zdravotnických pracovníků a Kluby sester.

9.1 Profesní odborová unie zdravotnických pracovníků

Profesní unie zdravotnických pracovníků Čech, Moravy a Slezska vznikla v roce 1990 jako profesní organizace. Ustavující schůze se konala 27. ledna 1990 v Brně.⁶⁸ Předsedkyní se stala Bc. Jana Dezortová. V roce 1991 přidala PO UZP ČMS ke svému názvu titul odborová (dále PO UZP ČMS). Sídlo společnosti se nachází v Brně, ale edukační centra a sekce se nacházejí i v dalších městech např. v Pardubicích, v Ostravě, Liberci atd. Působí po celé republice. Tak jako je tomu u ostatních sesterských organizací, jejím hlavním cílem je pozvednout

⁶⁷ ŠKUBOVÁ, J., CHVÁTALOVÁ, H.: *SESTRA. O životní cestě ženy, která dala svému povolání nový smysl*. NCO NZO, Brno, 2004.

⁶⁸ ŠIMÁNKOVÁ, V.: *Historie české společnosti sester*. Diplomová práce FF UK, Praha, 1995.

prestíž sesterského povolání. PO UZP ČMS v devadesátých letech uzavřela Dohodu o vzájemné spolupráci s ČSS.⁶⁹ S Českou asociací sester uspořádala některé semináře.

Společnost dosud sdružuje zdravotnické pracovníky a stojí za jejich profesními, odborovými, ekonomickými a sociálními právy. Jedná se o dobrovolný profesní odborový svaz. PO UZP ČMS je politicky, ekonomicky a organizačně nezávislá na politických stranách, orgánech státní moci a správy a všech ostatních organizacích, s nimiž spolupracuje při prosazování společných zájmů včetně organizace a realizace vzdělávacích aktivit, a to prostřednictvím zdravotnických i nezdravotnických odborů činnosti.

Členství v PO UZP ČMS je kolektivní i individuální. Valná hromada je nejvyšším orgánem a je svolávána radou PO UZP ČMS jednou za čtyři roky. Každý člen má povinnost odevzdat 1% z čistého měsíčního platu na ústředí společnosti, za což má možnost využívat všechny výhody plynoucí z členství. Valná hromada stanoví program společnosti a hlavní koncepci pro činnost volených orgánů. Je výkonným a řídicím orgánem, který zabezpečuje činnost mezi valnými hromadami. Rada volí předsednictvo a předsedu, jenž za PO UZP ČMS jedná.

Na svém zasedání 7. prosince 2007 zvolily výkonné orgány nové předsednictvo a do funkce předsedkyně byla jmenována Bc. Iva Kubátová, MSc. Post místopředsedkyně zastává Karla Vrlová. Unie dnes ustavuje a metodicky řídí celkem dvanáct odborných sekcí.

Členská základna v roce 2006 zahrnovala cca 14 000 registrovaných členů (Dezortová, 2006). Při telefonickém rozhovoru s Bc. I. Kubátovou, kdy jsem chtěla zjistit nejaktuálnější stav registrovaných členů, mi bylo sděleno, že organizace si nepřeje uvádět přesná čísla, takže zjištěný nejnovější údaj byl něco do deseti tisíc členů (Kubátová, 2008).⁷⁰

⁶⁹ DEZORTOVÁ, J.: Profesionální a odborová unie zdravotnických pracovníků se představuje sestře. *Sestra*, V, 1995, č. 4, s. 8.

⁷⁰ Telefonický rozhovor s Bc. I. Kubátovou, MSc (náměstek pro ošetrovatelskou péči, tel.: 466 011 123), Pardubická krajská nemocnice [26.3.2008 13:40].

Činnost PO UZP ČMS:

- uzavírá kolektivní smlouvy,
- má kompetence k připomínkování zákonů,
- vytváří odborné sekce pod Vzdělávacím poradenským střediskem (VPS) jako podporu kontinuálního, celoživotního vzdělávání nelékařských zdravotnických pracovníků (VPS, vzniklo v prosinci 1992),
- od roku 1997 pořádá dlouhodobé kvalifikační kurzy,
- od června 2006 čtvrtletně vydává svůj časopis s názvem *Profese* (Příloha č.13).

Poslání PO UZP ČMS:

- chrání a obhajuje práva, potřeby a zájmy členů (oblast ekonomická, mzdová, pracovně-právní a sociální),
- kolektivně vyjednává a předkládá návrhy zaměstnavatelů orgánům státní moci a správy a dalším organizacím a institucím,
- prosazuje a obhajuje práva a zájmy členů využíváním zákonných prostředků (včetně stávk),
- prosazuje náležité uplatnění společenského a profesního postavení zdravotnických pracovníků.⁷¹

Obrázek č. 4⁷²

⁷¹ Profesní odborová unie zdravotnických pracovníků Čech, Moravy a Slezska [online]. Dostupné z URL: <http://www.pouzp.cz/?lang=cs> [cit. 17.2.2008].

⁷² POUZP – akreditační partner G5 Plus [online]. Dostupné z URL: <http://g5plus.proxinia.net/cz/pouzp> [cit. 20.2.2008].

9.2 Kluby sester

Městská čtvrť Prahy 10 byla velmi angažována v porevolučních událostech. V OÚNZ (Obvodní ústav národního zdraví) tehdy pracovala jako dětská sestra jedna ze zakladatelek Klubu sester a později České asociace sester paní Růžena Wagnerová, která v ČAS působila jako viceprezidentka až do roku 2007. Stala se tedy právem významnou osobností a pamětnicí důležitých okamžiků v činnosti této organizace.

V Občanském fóru vedle lékařů intenzivně pracovaly i sestry, např. Blanka Misconiová (první hlavní sestra na ministerstvu zdravotnictví v letech 1991 - 1993), a Alena Müllerová. Z lékařů jmenuji alespoň MUDr. Václava Šmatláka a MUDr. Milana Kudyna. Sestry spolu začaly více hovořit, přemýšlet a podněcovat diskuze k budoucím změnám v oboru. Tyto snahy vedly k jedinému – založit novou organizaci. B. Misconiová informovala o záměrech sestry z Prahy 10 a zároveň vyzvala všechny aktivní sestry, které měly chuť do práce a hlavu plnou nápadů, aby se přihlásily. Poprvé byl zmíněn název Klub sester.⁷³

První schůzka sester budoucího Klubu měla spíše organizační charakter, jak by vše kolem Klubu mělo vypadat, kde je třeba pomoci, co je třeba vytvořit a o co dále usilovat. Hledali se noví partneři mimo ošetrovatelský resort, např. Výbor dobré vůle Olgy Havlové. *Klub sester založily B. Misconiová, A. Müllerová, R. Wagnerová s dalšími aktivními sestrami v roce 1990.* Zaregistrován byl jako občanské sdružení u ministerstva vnitra. Klub sestry vyhlásily pro Prahu 10, ale brzy na to začaly vznikat i další kluby po celé republice. Proběhlo i několik celorepublikových setkání např. v Malešicích, v pražském Lékařském domě. Tehdy také vznikl znak Klubu sester. Evidence členek ještě tehdy neprobíhala, takže počet se nedal přesně určit. Evidence byla zahájena až s Českou asociací sester.

O snahy sester začali mít zájem i některé politicky aktivní osobnosti např. prof. MUDr. Pavel Klener (ministr zdravotnictví v letech 1989 - 1990) s manželkou Marcelou Klenerovou nebo MUDr. Martin Bojar (ministr zdravotnictví

⁷³ ŠKUBOVÁ, J., CHVÁTALOVÁ, H.: *Jak šel ČAS*. NCO NZO, Brno, 2007.

v letech 1990 - 1992). Stále se zvyšoval počet sester, které měly zájem se organizovat. Paní Růžena Wagnerová v publikaci Jarmily Škubové zmiňovala i další obětavě pomáhající a věci znalé osobnosti: Janu Dvořákovou (dlouholetá pracovnice Odborového svazu zdravotnictví a sociální péče České republiky) nebo Ninu Müllerovou (dlouholetá hlavní sestra FN Plzeň, dnes vedoucí úseku pro zdravotníky nelékaře odboru vzdělávání a vědy ministerstva zdravotnictví).⁷⁴

9.3 Česká společnost sester

Po revoluci se ČSS kritikám směřovaným vůči stavu společnosti po revoluci, ale i k dobám minulým, nebránila a dokonce sama podrobila společnost důkladné analýze. Příčinou nedostatků zřejmě byla rigidnost minulého režimu, který nebyl příliš nakloněn žádoucím změnám. Ze strany sester snaha byla, ale praktický výsledek byl minimální.

Ve snaze pokročit vpřed vyhlásila společnost na jaře roku 1990 volby korespondenční cestou. Kandidátní listina obsahovala 32 jmen navržených výborem a zároveň měl každý člen možnost jmenovat své kandidáty. Nejvíce hlasů získala doc. PhDr. Marta Staňková, Csc., která však v tuto dobu již pracovala na ministerstvu zdravotnictví jako ředitelka odboru vzdělávání a vědy (v letech 1990 – 1993), a proto funkci předsedkyně ČSS nepřijala. Přesto zůstala členkou výboru ČSS. Nakonec byla zvolena paní Karolina Moravcová (vrchní sestra I. interní kliniky FN v Praze). Místopředsedkyní se stala PhDr. Alena Mellanová, CSc. a vědeckou sekretářkou paní Hilda Vorlíčková. Ustavující schůze se konala 11. dubna 1990.

V roce 1990 měla ČSS více jak 7 000 členů, 16 odborných sekcí a 35 Komisí sester při Spolcích lékařů. ČSS byla stále začleněna v rámci České lékařské společnosti.⁷⁵

⁷⁴ ŠKUBOVÁ, J., CHVÁTALOVÁ, H.: *Jak šel ČAS*. NCO NZO, Brno, 2007.

⁷⁵ ŠIMÁNKOVÁ, V.: *Historie české společnosti sester*. Diplomová práce FF UK, Praha, 1995.

9.4 Okolnosti založení ČAS

Na konferenci v Ústí nad Labem v květnu 1990 ČSS reagovala na nutnost změn, které si žádala doba, a proto uvítala a přijala možnost vzájemné spolupráce.

Na pracovní konferenci v květnu 1990 v Ústí nad Labem výbor Společnosti přijal možnost sloučení s Kluby v jednu profesní organizaci, o čemž proběhlo mnoho vzájemných jednání. Plenární zasedání v lednu 1991 schválilo spojení s Kluby sester a po dohodě i změnu názvu na Českou asociaci sester.

Značná část členek ČSS tak na výzvu přestoupila do nově sloučené organizace. Došlo k tvorbě společných stanov, ale již zde se začaly názory sester různit i v hodnocení uplynulého období. Rozpory vznikaly v otázkách členství, poplatcích, nástupnictví ČAS za ČSS, ve zpochybňování mandátů některých členek výboru atd. Nervozita až osobní nevraživost některých sester z obou stran dovedla veškerá jednání do slepé uličky. První snahy o vytvoření jednotné a silné profesní sesterské organizace, tak vyzněly do prázdna. Sestry se zkrátka nedokázaly dohodnout.⁷⁶

R. Wagnerová v rozhovoru s J. Škubovou se k tehdejší situaci v publikaci *Jak šel ČAS* vyjádřila následovně: *„Možnost domluvy neexistovala, protože za vším jednáním se odehrával boj o dominanci. Všichni jsme chtěli být dominantní. Nešlo vlastně ani tolik o výsledek, ale o to, kdo na tom vršku bude vládnout. Byla neochota ke kompromisům, dělaly se naschvály. To byla velká chyba, naše hloupost, kvůli které jsme propásli velkou příležitost. Výsledkem bylo, že na obou stranách se vyplývala energie aktérů a pohasla důvěra sester, což se projevilo odlivem členů. Sestry psaly, že nám nejde o věc, ale o žabomyší války. A měly pravdu.“*⁷⁷ Od původní představy, že by ČAS byl jakýmsi pomyslným deštníkem nad Klubem sester a ČSS, se nakonec sestry, vzhledem k všeobecné nevoli, také odklonily.

Výsledkem všeho bylo, že ČAS měla své stanovy a na podzim 1991 následovaly nové volby, které probíhaly na ministerstvu zdravotnictví i s jeho

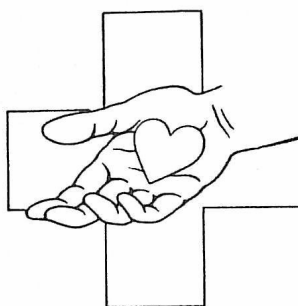
⁷⁶ ŠKUBOVÁ, J., CHVÁTALOVÁ, H.: *SESTRA. O životní cestě ženy, která dala svému povolání nový smysl*. NCO NZO, Brno, 2004.

⁷⁷ ŠKUBOVÁ, J., CHVÁTALOVÁ, H.: *Jak šel ČAS*. NCO NZO, Brno, 2007, s. 32.

podporou (zástupkyně Klubů předešlé volby v ČSS z března 1990 prohlásily za neplatné). Volilo se prezidium, prezidentka a viceprezidentka. Navržena a zvolena za prezidentku ČAS byla Karolina Moravcová (prezidentka ČAS, 1991 - 2000), která působila ve vedení ČSS, viz Příloha č. 7. Dobře se orientovala v problematice, byla aktivní a jazykově nadaná. Svou novou funkci přijala, což vyvolalo další vlnu nevole ze strany ČSS. Viceprezidentkou se stala Růžena Wagnerová (ve funkci 1991 – 2007), členkami prezidia - A. Chrzová, J. Vlková, A. Müllerová, M. Bednářová, V. Roubalová, M. Mašková, A. Ruthová a V. Kunová – šlo o zástupkyně sester, laborantů i asistentů hygienické služby. Volily se sestry aktivní, zapálené pro danou věc a s vírou v budoucnost organizace.

Dále probíhaly samostatné volby předsedů jednotlivých sekcí. Dny voleb byly plánovány a vyhlášeny. Systém převzala ČAS od ČSS. Název organizace ČAS sestry zvolily z důvodu vize budoucího vstupu do ICN spojeného s uplatněním na mezinárodním poli.

Pod svým názvem se sloučená ČAS zaregistrovala 14. ledna 1991 u civilně-správního úseku ministerstva vnitra pod reg. č. VSP/1.145/90-RZ.⁷⁸ Toho času měla ČAS 8 tisíc platících členů a mnoho sekcí. Denně přibývaly desítky nových jmen.⁷⁹ Znakem ČAS se stal kříž s rozevřenou dlaní ruky uprostřed, na které leží srdce, viz Obr. č. 5.

Obrázek č. 5⁸⁰

⁷⁸ PREZIDIUM ČAS: Česká asociace sester. *Sestra*, II, 1992, č. 1, s. 9 – 10.

⁷⁹ ŠKUBOVÁ, J., CHVÁTALOVÁ, H.: *Jak šel ČAS*. NCO NZO, Brno, 2007.

⁸⁰ ŠKUBOVÁ, J., MUSILOVÁ, K.: *Spojuje nás víc než profese*. *Sestra*, III, 1993, č. 5, s. 4.

Od schůzky na ministerstvu zdravotnictví, která se konala 1. listopadu 1991 z podnětu ČAS a za účasti několika zástupkyň bývalého předsednictva ČSS, pokračovaly obě společnosti ve své činnosti samostatně, ačkoliv se tehdy příliš nelišily v programu, organizační struktuře a ani v činnosti. Na listopadové schůzce došlo k rozhodnutí, že ČAS je novou organizací a ne nástupnickou za ČSS. ČSS se vlivem vystoupení z České lékařské společnosti v roce 1990, spojením s Kluby a poté odstoupením z ČAS musela opět zaregistrovat pod svým původním názvem dne 24. ledna 1992.⁸¹ K datu 31.5.1993 měla Společnost 1179 členů.⁸² Znakem ČSS byl typický kahan s hořícím ohněm (součástí znaku již za dob SDS) vprostřed lipového listu s opisem po obvodu znaku: Česká společnost sester, viz Obr. č. 6.

Obrázek č. 6⁸³

Celých devět let pak trvalo, než nakonec ke sloučení obou organizací v roce 2000 došlo. Sloučení usnadnilo i odstoupení K. Moravcové z funkce prezidentky z osobních důvodů.⁸⁴

⁸¹ ŠIMÁNKOVÁ, V.: *Historie české společnosti sester*. Diplomová práce FF UK, Praha, 1995.

⁸² MUSILOVÁ, K.: Dvacet let činnosti České společnosti sester. *Zdravotnické noviny*, XLII, 1993, č. 30.

⁸³ ŠKUBOVÁ, J., MUSILOVÁ, K.: Spojuje nás víc než profese. *Sestra*, III, 1993, č. 5, s. 7.

⁸⁴ ŠKUBOVÁ, J., CHVÁTALOVÁ, H.: *SESTRA. O životní cestě ženy, která dala svému povolání nový smysl*. NCO NZO, Brno, 2004.

10. ČINNOST ORGANIZACÍ V LETECH 1991 – 2000

10.1 Komora sester

Prvopočátek myšlenky Komory sester byl v Klubech sester, které již po dvou měsících existence měly 14 000 členek.⁸⁵ Sestry se stávaly partnerkami Svazu českých lékařů a snažily se zvýšit prestiž sesterského povolání. Paralelně se Svazem lékařů, který pracoval na paragrafovém znění zákona o lékařských komorách, začaly sestry pracovat na návrhu zásad a posléze paragrafovém znění zákona o komoře sester.

Kluby sester, které byly na sobě zcela nezávislé, se tehdy transformovaly v ČAS. Měly kolektivní členství a ČAS naopak individuální. Bylo na sestře koho zvolí za svého reprezentanta, ať celé Asociace, nebo v jednotlivých odborných sekcích, anebo v regionálních výborech. S rozvojem regionálních sekcí již vlastně vznikala síť pro práci budoucí Komory sester.

První návrh zásad byl předložen MUDr. Petru Lomovi (tehdejší předseda zdravotního výboru České národní rady) koncem roku 1990 na 1. sjezdu Svazu českých lékařů v Praze. P. Lom navrhl určité změny v návrhu, aby mohl být předložen tehdejším poslancům České národní rady (ČNR). Návrh prošel několikerým připomínkovým řízením.

V roce 1992 se členy sekcí ČAS stali i zdravotní laboranti, asistenti hygienických služeb, dietní sestry a záchranáři (v roce 1996 přibývají i farmaceutičtí laboranti). Vznikla lékařská, stomatologická a lékárenská komora. Tyto události dále podpořily usilování o zřízení Komory sester, na kterém se podílely především B. Misconiová (tehdy hlavní sestra na Ministerstvu zdravotnictví), R. Wagnerová a K. Moravcová.

Před volbami v roce 1992 získal návrh zásad číslo 668 a musel být přepracován do paragrafového znění. Podporu ke vzniku Komory vyjádřily i všechny obeslané politické strany. Bohužel tehdy přišly na řadu zákony, které měly prioritu a zákon o Komoře sester musel být odsunut. Poslanec Lom radil, aby byl

⁸⁵ DAŇHOVÁ, J.: Komora sester. *Zdravotnické noviny*, XLII, 1993, č. 11, s. 8.

návrh nebo jeho paragrafové znění ihned po volbách předán nově zvolenému výboru.

Po volbách probíhala další jednání ohledně návrhu s poslancem M. Sykou (tehdy předseda zdravotně-sociálního výboru ČNR), poslankyní T. Fišerovou a poslancem Janečkem, jež vedla opět k jeho několikerému přepracování. V roce 1992 proběhlo i jednání s tehdejším premiérem Václavem Klausem, viz Příloha č. 6.

Nakonec předložil přípravný výbor složený ze všech profesních organizací poslancům Parlamentu České republiky paragrafové znění na zřízení jednak komory SZP a VZP (vyšší zdravotnický pracovník) s povinným členstvím, jednak komory SZP a VZP s nepovinným členstvím (s ohledem na Listinu lidských práv a svobod).⁸⁶ ČAS prosazoval Komoru s nepovinným členstvím, ale pro vydání licence pro činnost sestry v nestátním zdravotnickém zařízení žádala členství povinné.

Původní název *Komora sester* nebyl tím pravým z důvodu potřeby pojmut všechny profese středních a vyšších zdravotnických pracovníků. Nový a vyhovující název v návrhu zněl *Komora středních zdravotnických pracovníků se středním a vyšším vzděláním*. Sestry viděly její smysl především v legislativní účasti na všech dohodovacích řízeních a v možnosti být rovnocennými partnery při vyjednávání např. s Lékařskou komorou.

Ve zdravotnických novinách č. 11 z roku 1993 se dočteme: „Komora chrání nejen sestry, ale i pacienty – komora saturuje jen jasně převedenou přesně stanovenou část státní správy. Ve sporných případech má konečné slovo státní správa – soud. Komora však může zabránit závažným poškozením zdraví z důvodů neprofesionálního přístupu. Proto je tak důležitá nejen pro sestry, ale i pro pacienty.“⁸⁷

Hlavní sestra FN Bulovka v Praze 8 M. Schubertová (členka přípravného výboru a jedna z mluvčích komory) v rozhovoru na téma Komora sester pro časopis Sestra č. 4 z roku 1995 řekla: „Komora by měla hájit zájmy profesní, nikoli

⁸⁶ WAGNEROVÁ, R.: Čas v čase změn. *Florence*, III, 2007, č. 5, s. 197 - 198.

⁸⁷ DAŇHOVÁ, J.: Komora sester. *Zdravotnické noviny*, XLII, 1993, č. 11, s. 8.

odborové. Skupina středních zdravotnických pracovníků není malá – přesné počty sice neznáme, ale čítá kolem 120 až 130 tisíc. Prostřednictvím komory by se jejich zájmy daly daleko jednodušeji prosazovat, zabránilo by se nynější roztržičnosti – každá odbornost by sice i nadále měla svoji profesní organizaci, ale zastřešujícím orgánem by byla komora.“⁸⁸

Přes veškeré úsilí nenašly sestry politickou vůli a komora nevznikla. Tehdejší reakce politiků na veškeré snahy sester byla: „Mají ve všech evropských státech Komoru? Nemají, tak co....“⁸⁹

Sestry přemlouvaly poslance i politické kluby, avšak politická vůle pro přijetí návrhu po dalších volbách nebyla. O zbytečně vynaložený čas však skutečně nešlo. Sestry se hodně naučily.

Přes prvotní neúspěchy sestry nadále vyvíjely aktivity spojené s činností Komory:

- změny ve vzdělávání sester,
- změny v odměňování sester,
- změny v roli sester,
- vydávání doporučení k registraci privátních sester,
- přítomnost v privatizačních komisích,
- uspořádání seminářů, účast na mezinárodních konferencích a workshopech.

ČAS i nadále pokračovala ve spolupráci s ministerstvem zdravotnictví na přípravě zdravotnické legislativy, s odborem ošetřovatelství ministerstva a jeho hlavní sestrou, s odborovým svazem zdravotnictví a sociální péče. Sestry se snažily navázat spolupráci s Lékařskou komorou, ale bez výsledku.

Po letech se postoj k vytvoření Komory sester změnil a její smysl v současnosti je poněkud nejasný. V březnu letošního roku jsem navštívila R. Wagnerovou, která během našeho společného rozhovoru na otázku potřebnosti Komory sester v současnosti odpověděla: „Pro státní zaměstnance, což je většina

⁸⁸ CHVÁTALOVÁ, H.: Komora sester – Zmeškaná příležitost? *Sestra*, V, 1995, č. 4, s.3.

⁸⁹ WAGNEROVÁ, R.: *Jak šel ČAS* [CD-ROM]. Soukromý zdroj autorky, 2.10.2007 [cit. 21.3.2008].

zdravotnických pracovníků nelékařů nemá Komora smysl. Za tyto zaměstnance nese odpovědnost vůči pacientům i pracovníkům zaměstnavatel. Komora má smysl pro pracovníky samostatně výdělečně činné.“⁹⁰

10.2 Hlavní sestra na Ministerstvu zdravotnictví

Další velkou snahou sester v počátku devadesátých let bylo zřízení funkce hlavní sestry a jejího oddělení na ministerstvu zdravotnictví. Hlavní sestra měla mít takové pravomoci, aby mohla ovlivňovat rozhodování v oblasti ošetrovatelství. Otázkou bylo, jestli tyto snahy nedopadnou stejně jako tomu bylo v případě Komory sester.

Angažovány v této aktivitě byly především sestry z ČAS, které si udělaly jasnou představu o tom jaká by měla hlavní sestra být. Osobnost vhodná pro takový post se měla vyznačovat nejen svými odbornými znalostmi teoretickými a praktickými, ale i schopností hovořit o odborných věcech s ministrem, s vedením ministerstva, s úředníky a dobře se orientovat v předpisech, směrnicích a zákonech souvisejících s ošetrovatelstvím. Být osobností silnou, konzistentní a dokázat hájit a prosadit sesterské požadavky v praxi.

Tehdejší ministr zdravotnictví MUDr. Martin Bojar se často účastnil jednání sester a pouštěl se s nimi do diskuzí. Díky tomu poznal ošetrovatelství ze strany jeho poskytovatelů a tak také nakonec schválil zřízení oddělení hlavní sestry při ministerstvu zdravotnictví. Toto rozhodnutí opět posílilo prestiž sester – sestra bude mít hlas tam, kde se o ní a o problematice ošetrovatelství rozhoduje.

Brzy byl vypsán celostátní konkurs na hlavní sestru ministerstva zdravotnictví. R. Wagnerová se o nominaci z řad ČAS šla tehdy poradit s docentkou Staňkovou, která v té době působila na ministerstvu zdravotnictví jako ředitelka odboru vědy a vzdělávání. Shodly se na Blance Misconiové, která se jevila velmi akční, schopná, jazykově vybavená a dobře obeznámená s problematikou, viz Příloha č. 6.

⁹⁰ Osobní rozhovor s R. Wagnerovou ze dne 7.3. 2008 - Ředitelství FN Na Karlově náměstí.

Komise pověřená výběrovým řízením se skládala z třinácti členů. Byli zde zástupci Klubu sester, ČSS, odborových organizací a ředitelé odborů ministerstva zdravotnictví. Do konkursu se přihlásilo asi sedm zájemkyň. Jednoznačně tehdy obstála B. Misconiová a v roce 1991 se ujala funkce hlavní sestry. V oddělení pro sestry pracovala sama za částečné pomoci R. Wagnerové za ambulantní sféru a K. Moravcové za sféru lůžkovou.

Hlavní sestra během svého působení na ministerstvu zdravotnictví pořádala semináře především pro hlavní sestry, kterým tak předávala mnoho informací. Cenné přednášky o vzdělávání sester zde měla i docentka Staňková pracující na odboru vědy a vzdělávání. Bohužel se obě záhy začaly rozcházet ve svých názorech, což neprospělo další spolupráci.

B. Misconiová ve funkci setrvala téměř do konce roku 1993, kdy byla z poměrně nejasných důvodů z funkce odvolána ministrem zdravotnictví MUDr. Luděkem Rubášem (ministr zdravotnictví v letech 1993 - 2005). R. Wagnerová o důvodu odvolání soudí, že šlo o ministrovu neschopnost vystát v úřadu emancipovanou ženu, kterou B. Misconiová vždy byla a je.⁹¹

Po B. Misconiové nastoupila na místo hlavní sestry Jindra Pavlicová, která ve funkci setrvala do roku 2001.

Po J. Pavlicové převzala post tehdy Mgr. Ivanka Kohoutová, která zde pracovala do roku 2006, kdy za působení ministra MUDr. Davida Ratha, jako mnoho jiných, ministerstvo opustila. Za I. Kohoutové se z hlavní sestry stala ředitelka a Oddělení ošetrovatelské péče MZ ČR bylo přejmenováno na Odbor ošetrovatelství MZ ČR (1.9.2000).⁹²

Odbor ošetrovatelství byl v roce 2006 zrušen. V současnosti je na ministerstvu zdravotnictví zřízen pouze Odbor vzdělávání a vědy při sekci zdravotní péče, jehož ředitelkou je Mgr. Eva Prošková.⁹³

⁹¹ ŠKUBOVÁ, J., CHVÁTALOVÁ, H.: *Jak šel ČAS*. NCO NZO, Brno, 2007.

⁹² ŠKUBOVÁ, J., CHVÁTALOVÁ, H.: *SESTRA. O životní cestě ženy, která dala svému povolání nový smysl*. NCO NZO, Brno, 2004.

⁹³ Jmenovité schéma [online]. Dostupné z URL: <http://www.mzcr.cz/Pages/325-jmenovite-schema.html> [cit. 8.4.2008].

Profesní organizace sester byly a jsou i nadále v neustálém kontaktu s ministerstvem zdravotnictví. ČAS je zapojen do řady připomínkových řízení k nové legislativě a úzce spolupracuje s Bc. Ninou Müllerovou, která působí na MZ ČR ve funkci vedoucí oddělení ošetřovatelství a nelékařských povolání odboru vzdělávání a vědy. Vzájemná spolupráce je pro hájení zájmů zdravotníků nelékařů v oblasti legislativy naprosto nezbytná.

10.3 Členství ČSS a ČAS v ICN

V kapitole č. 8.5 jsem se věnovala historii členství ČSS v ICN a v této kapitole navazuji na události, které následovaly po kongresu v Madridu v roce 1993, kde došlo ke zrušení desetiletého členství ČSS v Mezinárodní radě sester.

Ukončení členství ČSS v ICN pravděpodobně způsobila administrativní chyba, které se dopustilo vedení ČSS. V časopise Sestra č. 2 z roku 1995 píše ve svém sdělení tehdejší místopředsedkyně PhDr. Alena Mellanová, CSc., že se po rozdělení republiky domnívaly, že členství ČSS v ICN automaticky trvá, a proto již ani formálně o členství nežádaly. O přijetí do ICN tehdy žádala pouze ČAS (žádost napsala z titulu své ministerské funkce B. Misconiová), která měla podporu ze strany Jane Salvage (tehdejší vedoucí představitelka Evropského úřadu pro ošetřovatelství v Kodani) a tehdejší prezidentky Dánské společnosti sester Kirsten Stallknecht, viz Příloha č. 2. Obě přijetí ČAS do ICN doporučily.

Kritéria pro přijetí do ICN byla velice přísná. Na základě zasláné žádosti k nám přijela tehdejší exekutivní ředitelka ICN Constance Holleranová, aby se přesvědčila o dostatečné připravenosti ČAS na vstup do ICN. Požadovala velké množství informací, sešla se s prezidiem a navštívila prezidentku ČAS K. Moravcovou, která jí, mimo jiné, ukázala jak pracují české sestry. Zpráva o ČAS byla ze strany paní C. Holleranové velmi příznivá, a tak po splnění dalších formalit došlo k přijetí ČAS do ICN. Prezidentkou ICN byla tehdy Dr. Margretta Madden Styles, viz Příloha č. 2.

ČSS své členství ztratila a ČAS se 14.3.1994 stala novým a jediným členem ICN za ČR. Docentka Staňková byla tehdy laxním postojem ČSS otřesena, ale přesto zůstala své organizaci věrna až do sloučení s ČAS v roce 2000.

ČAS získala členstvím prestiž a řadu výhod a na druhé straně i závazků, např. členský poplatek 2,20 švýcarských franků (1 CHF cca 20 – 21 Kč v roce 1994⁹⁴) ročně za každého člena.⁹⁵ K dispozici byly výukové materiály, brožury a knihy. Zde se ČAS setkala s velkým problémem, který ještě dnes není úplně vyřešen, a to s jazykovou bariérou. Dokumenty se musely nechávat překládat, což obnášelo nemalé peněžní výdaje. Finance byly i na dále problémem. Zasedání ICN se často konala na velmi atraktivních místech celého světa a na takto drahé pobyty a cesty nebyly prostředky. Naše účast byla proto největší při zasedáních v Bruselu a v dalších evropských zemích.

10.4 Činnost ČSS v letech 1991 - 1999

Strategie ČSS do dalších let

Vlivem nově nastolené demokracie se velmi rozrůznily podmínky odborné, sociální i ekonomické. Společnost si proto do dalších let předsevzala navozovat a prosazovat opatření, která zajistí ochranu a vytváření vhodných podmínek pro práci sester.

Demokratizace ČSS měla mít za následek otevření se sesterské veřejnosti, jejím názorům a podnětům, větší samostatnost jednotlivých složek, zapojení mladých sester a případně i studentek. Kromě zvyšování kvality ošetrovatelské péče a odbornosti byla snaha o podporu vysoké úrovně morálních kvalit sester, což vyústilo v potřebu ustavit v rámci Společnosti etickou komisi. Komise měla mít možnost ocenit, ale i postihnout jednání, které by bylo v rozporu s etickými normami. Uzavřená dohoda s odborově i profesně zaměřenou Unií zdravotníků měla napomoci společnému řešení socio-ekonomické situace sester.

⁹⁴ Švýcarský frank – CHF: rok 1994 [online]. Dostupné z URL: <http://velkejuk.cz/devizove-kurzy-cnb/meny/CHF/1994/> [cit. 12.3.2008 16:50].

⁹⁵ ŠKUBOVÁ, J., CHVÁTALOVÁ, H.: *Jak šel ČAS*. NCO NZO, Brno, 2007.

Pružné naplňování oprávněných potřeb sester mělo vést ke zvyšování kvality ošetrovatelské péče z odborného i etického hlediska.⁹⁶

Registrace ČSS a obnovená činnost

V roce 1992 se Česká společnost sester zaměřila především na vytvoření podmínek pro registraci ČSS jako samostatné, odborné a stavovské organizace, která měla navázat na činnost Spolku diplomovaných sester a plně se hlásit k jejímu odkazu – povznesení sesterského povolání a zvýšení úrovně odborného vzdělání sester. *Registrace úspěšně proběhla 24. ledna 1992.* Tímto datem byly vytvořeny podmínky pro další činnost Společnosti. Po PhDr. Aleně Mellanové, CSc. převzala funkci předsedkyně Hilda Vorlíčková z Brna, která do té doby pracovala ve výboru Společnosti jako vědecká sekretářka. Sídlem ČSS se stalo Brno.

Dalším úkolem bylo *obnovit členskou základnu.* Informace o pokračování činnosti ČSS se sestry dozvěděly ze Zdravotnických novin a všechny členky byly obeslány informativním dopisem o podmínkách obnovení členství. Koncem roku měla Společnost tisíc členů a další přihlášky denně přicházely.

Obnova činnosti odborných sekcí se též podařila. Některé sekce již v tomto roce uspořádaly semináře a pracovní dny např. onkologická sekce, sekce gerontologie, sekce odborných učitelek atd. Jiné sekce se alespoň zúčastnily akcí pořádaných lékařskými společnostmi a ostatní se zaměřily na přípravu akcí pro rok 1993.

ČSS se opět zapojila do spolupráce s lékařskými společnostmi, s Institutem pro další vzdělávání pracovníků ve zdravotnictví v Brně a s Ústavem teorie a praxe ošetrovatelství v Praze. Tento druh spolupráce se osvědčil již v minulosti pro zapojení širšího okruhu odborníků při řešení odborné problematiky ošetrovatelství. Spolupráce s ministerstvem zdravotnictví probíhala prostřednictvím zástupců Společnosti v poradním sboru ministra a prostřednictvím docentky Staňkové. Podepsáním dohody o spolupráci s Profesní odborovou unií

⁹⁶ ŠKUBOVÁ, J., MUSILOVÁ, K.: Spojuje nás víc než profese. *Sestra*, III, 1993, č. 5, s. 4 – 7.

zdravotnických pracovníků se otevřely další možnosti při prosazování profesních a sociálních podmínek sester.

Po jednoroční přestávce se také obnovila činnost federálního výboru Čsl. společnosti sester a tak *pokračovalo společné členství v ICN*. Slovenská a Česká společnost sester se dohodly na vzájemné spolupráci a vytvoření koordinační rady. Toto členství však bylo zánikem federace *zrušeno ještě v roce 1993 a znovu neobnoveno* vzhledem ke skutečnostem, které uvádím v kapitole č. 10.3.

ČSS se v roce 1992 také zaměřila na přípravu významné události a to zajištění zasedání WENR, které bylo plánováno na počest 20. výročí trvání ČSS na rok 1993 v Praze.

Plán akcí na rok 1993 zahrnoval 6 pracovních dnů, 2 konference, VII. sjezd v Brně pořádaný výborem Společnosti s názvem *Nové pojetí ošetřovatelství v podmínkách transformovaného zdravotnictví*, 2 symposia, 2 konference a měsíční semináře sekce EEG a EMG.⁹⁷

VII. sjezd ČSS v roce 1993

Ve dnech 28. a 29. května 1993 se v Brně v aule Masarykovy univerzity uskutečnil plánovaný VII. sjezd ČSS. Sjezdu se zúčastnilo celkem 150 sester. Čestným hostem se stala zástupkyně vídeňského oddělení ústavu pro výzkum v ošetřovatelství Univerzity v Linci PhDr. I. Walter. Sjezdu se také zúčastnila A. Mahdalová zástupkyně Slovenské společnosti sester, která dlouhodobě působila v Čsl. společnosti sester.

Úvodní referát se zabýval zhodnocením uplynulých dvaceti let činnosti ČSS. Poté následovalo zamyšlení nad tématem vyhlášeným ICN pro rok 1993, které řešilo souvislosti mezi kvalitou, náklady a ošetřovatelstvím. Druhá odborně zaměřená část programu se týkala realizace programu HOPE – nové pojetí ošetřovatelství a jeho promítání do výchovných programů různých stupňů vzdělávání. Navázal referát o koncepci kvalifikační a specializační přípravy sester.

⁹⁷ MUSILOVÁ, K.: Činnost České společnosti sester v roce 1992. *Zdravotnické noviny*, XLII, 1993, č. 16, s. 3.

Témata diskuze byla následující:

- problematika nových forem práce,
- nová sesterská dokumentace,
- řízení ošetrovatelských služeb,
- obtíže při zavádění změn v praxi ústavní, ambulantní i terénní,
- zavádění domácí péče,
- problematika práce v soukromém sektoru.

Z diskuze vyplynulo, že je třeba erudovaných sester v rozhodujících orgánech, které by se podílely na tvorbě zásadních opatření.

Pracovní část sjezdu se zabývala projednáváním a schvalováním základních dokumentů a realizací voleb nového předsednictva a revizní komise Společnosti. Volby byly dvoukolové. V prvním kole volili členové. Druhé kolo probíhalo tajnou volbou řízenou volební komisí. Průběh byl zaprotokolován. Z nového předsednictva uvádím např. PhDr. A. Mellanovou, CSc., H. Vorlíčkovou, J. Pavlicovou, za revizní komisi např. H. Grégrovou.

Ze schváleného usnesení sjezdu vyjímám:

- *účastníci schválili* – zprávu o činnosti ČSS v období registrace od ledna 1992 do května 1993, volební řád a stanovy ČSS, zvýšení členského příspěvku na 99 Kč,
- zvoleno nové předsednictvo a revizní komise ČSS,
- *úkoly nového předsednictva* – svolat ustavující schůzi do 14 dnů od voleb, uskutečnit volby výborů sekcí a ustavení místních skupin ČSS, ustavit etickou a sociálně-ekonomickou komisi, zapojit mladé sestry do činnosti ČSS,
- texty sdělení předat k publikaci v odborném tisku,

- při transformaci kvalifikační přípravy sester vycházet z doporučení ICN, Rady Evropy, WHO a dalších - věk uchazeček, délka studia, obsah studia (ústavní terénní péče), specializace, vysokoškolské studium pro sestry.⁹⁸

Na sjezdu byla také uspořádána výstavka zdravotnického materiálu a pomůcek pro nemocné od různých firem. Účastníci obdrželi propagační materiál a se zástupci firem diskutovali své zkušenosti z praxe.

Výstupy ze sjezdu byly vesměs velmi pozitivní včetně zprávy PhDr. I. Walter. Se svými dojmy ze sjezdu seznámila i čtenáře Zdravotnických novin: „Sjezd moje očekávání nejen splnil, ale i překonal...těším se na pokračování a prohloubení spolupráce...“⁹⁹

*V roce 1993 měla ČSS celkem 1 179 členů.*¹⁰⁰

Činnost ČSS v roce 1994

ČSS v roce 1994 zrealizovala 33 odborných akcí, z nichž některé měly i zahraniční účast. Předsednictvo uspořádalo 2 konference, odborné sekce 4 konference, 13 pracovních dnů a 14 seminářů. Tématické zaměření vycházelo z aktuálních potřeb jednotlivých oborů, prezentovaly se novinky a diskutovaly celospolečenské otázky např. problematika AIDS.

V květnu 1994 byly schváleny materiály typu jednacích řádů, volební řád a zásady hospodaření. Staly se tak pro celou Společnost závaznými.

Činnost prokazovalo celkem 8 sekcí a v průběhu roku obnovila činnost sekce gynekologie a porodnictví, sestry operačních sálů ustavily sekci instrumentářek a vytvořil se základ pro ustavení sekce studujících ošetřovatelství. Sekce onkologie se stala členem Evropské onkologické společnosti sester. Spolupráci s komisemi sester v regionech se nepodařilo obnovit ve větší míře.

⁹⁸ MUSILOVÁ, K.: VII. sjezd České společnosti sester. *Zdravotnické noviny*, XLII, 1993, č. 30, s. 2.

⁹⁹ WALTER, I.: Rakouská sestra z VII. sjezdu České společnosti sester. *Zdravotnické noviny*, XLII, 1993, č. 30, s. 5.

¹⁰⁰ MUSILOVÁ, K.: Dvacet let činnosti České společnosti sester. *Zdravotnické noviny*, XLII, 1993, č. 30, s. 5.

Ustavená sociálně ekonomická komise při ČSS spolupracovala s Odborovou unií zdravotnických pracovníků a jejich společným hlavním posláním se stalo řešení socio-ekonomických problémů sester. Předsedkyně komise byla členkou přípravného výboru Komory sester.

Členky ČSS nadále realizovaly přednáškovou a publikační činnost, zapojovaly se do různých akcí pořádaných svépomocnými skupinami nemocných a členky onkologické sekce se aktivně zúčastnily dvou mezinárodních sjezdů v Norsku a v Praze. Nejlepší přednášky byly oceněny při příležitosti Mezinárodního dne sester. Možnost publikace se rozšířila o časopis *Instrumentářka*. Další příspěvky vyšly v časopise *Sestra*, ve *Zdravotnických novinách* a v časopise *ILCO* (zpravodaj vydává organizace stomiků dodnes).

Motivace mladých sester pro zapojení do činnosti byla zahájena konferencí na téma *Současné ošetřovatelství očima mladých sester*. Konference se zúčastnilo 150 mladých sester. Dalším motivačním nástrojem bylo vytvoření podmínek pro získání zkušeností na špičkových pracovištích u nás i v zahraničí, kde se však narazilo na jazykovou bariéru. ČSS tedy začalo zajišťovat intenzivní kurzy angličtiny a němčiny. Příspěvky z *Fondu Jarmily Roušarové*, který byl v roce 1994 založen, měly posloužit členkám k umožnění stáží v zahraničí a podpořit vědecko-výzkumnou práci. Práce s mladými sestrami přivodila nárůst členské základny z jejich řad.

ČSS začala též pracovat na přípravě *návrhu standardů v ošetřovatelské péči*. Podkladem byly materiály WHO a dalších zahraničních společností sester.

Další aktivity ČSS v roce 1994

- Zpracovala *Kodex sestry* - proběhlo připomínkové řízení,
- vytiskla a rozeslala sborník z výročního zasedání WENR,
- pokračovala ve spolupráci se Slovenskou společností sester a navazuje kontakty se zahraničními společnostmi sester např. Rakousko, USA atd.,
- pokračovala ve spolupráci s Odborovou unií zdravotnických pracovníků dle dohody,

- spolupracovala a dotovala projekt LEMON¹⁰¹ – aktivními členkami pracovní skupiny projektu byly např. M. Staňková, A. Mellanová, H. Vorlíčková, J. Pavlicová atd.¹⁰²

ČSS se během roku nepodařilo zaktivizovat všechny odborné sekce a Komise sester. Rozpory mezi ČSS a ČAS nadále přetrvávaly a k navození spolupráce nedošlo ani při společném jednání u hlavní sestry na ministerstvu zdravotnictví ČR.

K 31. prosinci 1994 měla ČSS 1744 členů.

Činnost ČSS v roce 1995

Hlavním cílem ČSS bylo i v roce 1995 zvyšovat odbornou úroveň členů Společnosti a zvyšovat kvalitu ošetrovatelské péče. Morální zásady sesterského povolání vyšly v Etickém kodexu sestry. Text Kodexu uveřejnil časopis *Sestra*.

Odborné akce pořádalo předsednictvo nebo odborné sekce. V rámci předsednictva proběhly dvě konference s mezinárodní účastí, 1 sympozium a 1 kurz. Sekce uspořádaly 5 konferencí, 14 pracovních dnů a 3 semináře. Z akcí určitě stojí za zmínku sympozium věnované problematice ošetrovatelských standardů, konference na vyhlášené téma ICN *Sestra a zdraví žen* uspořádané ve spolupráci s Českou a Slovenskou společností sester v Modre u Bratislavy při příležitosti Mezinárodního dne sester.

H. Vorlíčková ve své zprávě o činnosti Společnosti v roce 1995 napsala: „... pro zvyšování odborné úrovně sester je nezbytné studium české i zahraniční odborné literatury, kde poněkud narážíme na jazykovou bariéru.“¹⁰³

¹⁰¹ **Lemon** (Learning Material On Nursing)– mezinárodní vzdělávací program pro sestry vycházející z Evropské ústředny WHO. Cílem programu bylo připravit soubor učebních textů, které by pomohly vyškolené sestry a porodní asistentky na samostatnou práci se zdravým i nemocným člověkem.

¹⁰² VORLÍČKOVÁ, H.: Česká společnost sester v roce 1994. *Sestra*, V, 1995, č. 3, s. 29- 30.

¹⁰³ VORLÍČKOVÁ, H.: Česká společnost sester v roce 1995. *Sestra*, V, 1995, č. 6, s. 29.

Aktivity ČSS v roce 1995:

- uspořádány odborné jazykové kurzy – účastníky byly hodnoceny kladně, a proto měly tyto kurzy pokračovat i v roce 1996,
- uspořádány návštěvy zdravotnických zařízení v cizině, které přispěly k rozšíření odborného rozhledu,
- přeloženy a vytištěny dvě publikace vydané WHO, které byly financovány z grantového projektu MZ ČR - publikace vydaná Evropskou asociací dialyzačních a transplantačních sester a publikace v rámci projektu Lemon,
- spolupráce: pokrok ve spolupráci s ČAS v přednáškové oblasti, především s jeho členkami; společně s PO UZP ČMS připravena 2. konference mladých sester, Česká a Slovenská společnost sester společně uspořádala 2 konference,
- členství: ČSS se stala členem Evropské společnosti sester operačních sálů.

Předsedkyně ČSS H. Vorlíčková ve shrnutí činnosti Společnosti za rok 1995 zdůraznila důležitost spolupráce všech složek Společnosti, kterou by mělo provázet vzájemné informování formou předávání zápisů z jednání předsednictva, sekcí a komisí. Informovanost vážla především od sekcí směrem k předsednictvu. Nepodařilo se navázat bližší kontakt s komisemi sester a ustavit místní skupiny, jejichž existence by mohla být příležitostí k rozvinutí aktivity sester.¹⁰⁴

K 31. říjnu 1995 se zvýšil počet členů Společnosti na 2 172. Potěšující byl nárůst členů z řad mladých sester.

Tabulka č. 3 Vývoj členské základny ČSS v letech 1990 - 1995

Rok	1990	1993	1994	1995
Počet členů	7 784	1 179	1 744	2 172

¹⁰⁴ VORLÍČKOVÁ, H.: Česká společnost sester v roce 1995. *Sestra*, V, 1995, č. 6, s. 29.

ČSS v druhé polovině 90. let

V druhé polovině 90. let se již začínala projevovat převaha ČAS nad ČSS ve všech oblastech působení. Členská základna ČSS zůstávala pozadu za množstvím členů ČAS a úroveň seminářů ČAS rapidně stoupala. Většina sester pro sloučení organizací byla, ale prezidium v tomto již tak jednotné nebylo.

V roce 1997 proběhl společný seminář ČSS a ČAS v pražském Edenu. Seminář se zabýval tématem *ošetřovatelských lůžek a ošetřovatelských domů* (viz Příloha č. 8). Akce sklidila velký úspěch a byla první vlaštovkou možného sloučení.

I v ČSS sílil názor o prospěšnosti sloučení pro obě strany. Aktivní v tomto směru byla Mgr. Dana Jurásková (současná prezidentka ČAS), která od roku 1995 pracovala jako předsedkyně sekce ARIP v ČSS a poté v letech 1998 - 2000 byla členkou předsednictva ČSS.

Za důležité považuji na tomto místě zmínit, že v době snah o sloučení organizací došlo v roce 1998 na MZ ČR ke schválení *Koncepce ošetřovatelství jako oficiálního směru vývoje českého ošetřovatelství*. Koncepce je nadčasovým dílem doc. PhDr. M. Staňkové, CSc. ve spolupráci s dalšími členy tehdejší Rady pro rozvoj ošetřovatelství při MZ ČR a s hlavní sestrou J. Pavlicovou. Koncepce dala ošetřovatelství vědeckou bázi a měla své místo i v dalším směru vývoje činnosti budoucí sloučené ČAS.

Na společném výjezdním zasedání v Srbsku u Karlštejna, které uspořádala ČAS, se již začalo intenzivně pracovat na sloučení. Zasedání se zúčastnilo i předsednictvo ČSS.¹⁰⁵

O finálním sloučení ČSS a ČAS podrobněji pojednává kapitola č. 10.6. Na sloučení se obě organizace připravovaly téměř pět let. Samotné slučování probíhalo dva roky.

¹⁰⁵ ŠKUBOVÁ, J., CHVÁTALOVÁ, H.: *Jak šel ČAS*. NCO NZO, Brno, 2007.

10.5 Činnost ČAS v letech 1991 – 1999

Bilance činnosti ČAS v letech 1991 - 1994

Z porevolučních Klubů sester vznikla profesní organizace přístupná všem středním zdravotnickým pracovníkům (dále SZP). Zaregistrovala se pod názvem Česká asociace sester v lednu roku 1991. Do roku 2000 pracovala paralelně s ČSS.

Zakládající členky vypracovaly nové stanovy a poté následovaly volby představitelk odborných sekcí a volba delegátů na Fórum delegátů, které zvolilo prezidium ČAS na dobu dvou let. Do funkce prezidentky byla zvolena K. Moravcová a viceprezidentkou se stala R. Wagnerová. Z členek prezidia jmenují alespoň A. Chrzovou, J. Vlkovou, A. Müllerovou a V. Kunovou. Členskou základnu měla na starosti I. Ruthová. Po volbách měla ČAS 27 odborných sekcí.¹⁰⁶ Volbami byla zahájena práce ČAS o pozvednutí úrovně a společenské prestiže povolání sestry.

V letech 1991 a 1992 ČAS a ostatní profesní organizace usilovaly o zřízení oddělení hlavní sestry při ministerstvu zdravotnictví a o zřízení Komory SZP a VZP. O této problematice podrobněji pojednává kapitola č. 10.1 a 10.2.

Konec volebního období se opět přiblížil. Další volby byly plánovány na září a říjen roku 1993. Toho času měla Asociace 34 odborných sekcí.¹⁰⁷ Činnost sekcí závisela vždy na osobnosti jejího představitele. Některé sekce vedl jednotlivec jiné kolegium. Sekce a regiony pořádaly v různé míře semináře, workshopy, kongresy, sympozia, panelové diskuze a další aktivity, které měly přispět k dalšímu rozšiřování odborného vzdělání sester stejně jako tomu bylo u ČSS.

Činnost sester měla pozitivní výsledky ve změnách interpersonálních vztahů na pracovištích a v zavádění nových metod práce. Sestry se podílely na činnosti privatizačních komisí, přípravě vzdělávacích programů a edukačních akcích pro laickou veřejnost. Díky písemně zpracovaným projektům z oblasti privatizace a financování se mnoha sestrám vyplnily podnikatelské záměry. Začal se rozvíjet

¹⁰⁶ WAGNEROVÁ, R.: Bilance činnosti České asociace sester. *Zdravotnické noviny*, XLII, 1993, č. 32 – 33, s. 12.

¹⁰⁷ Viz. poznámka č. 106.

sesterský management – řízení profesionálů profesionály.¹⁰⁸ Ve snaze o zlepšení mzdové situace sestry dosáhly však jen malých úspěchů. Myšlenka vzdělávání sester v převážné míře sestrami se bohužel prosadit nepodařila. Vzdělávání sester bylo součástí projektu WHO „Zdraví pro všechny do roku 2000“ a stalo se jedním z hlavních cílů ČAS do dalších let. ČAS se též zapojil do projektu LEMON organizovaného WHO.

ČAS spolupracovala s MZ ČR na přípravě zdravotnické legislativy. Další spolupráce probíhala s odborem ošetrovatelství ministerstva zdravotnictví a jeho hlavní sestrou, s Odborovým svazem zdravotnictví a sociální péče a vyvíjela snahu o spolupráci s lékařskou komorou.¹⁰⁹ Politické aktivity některých sester ČAS, např. účast na připomínkových řízeních a dohodovacích jednáních, přinesly nebývalý ohlas mezi odbornou sestorskou veřejností, což opět pozitivně ovlivnilo nárůst členské základny Asociace.

Navázáním kontaktů a zahájením spolupráce se zahraničními organizacemi sester se otevírala možnost studijních pobytů na všech kontinentech např. USA, Velká Británie, Dánsko, Holandsko a Izrael. Sestry, které byly vysílány do zahraničí, aby reprezentovaly naši zemi se pečlivě vybíraly konkurzem. Přinášely pak důležité informace o ošetrovatelství ve světě, které byly publikovány v odborném tisku.

Z bilance činnosti ČAS před volbami v roce 1993 vplynuly některé dlouhodobé cíle:

- mzdová politika,
- ochrana práv sester v nestátních zdravotnických zařízeních,
- podpora preventivních programů,
- změna role sestry v ochraně a podpoře zdraví.¹¹⁰

¹⁰⁸ WAGNEROVÁ, R.: Bilance činnosti České asociace sester. *Zdravotnické noviny*, XLII, 1993, č. 32 – 33, s. 12.

¹⁰⁹ WAGNEROVÁ, R.: Čas v čase změn. *Florence*, III, 2007, č. 5, s. 197 – 198.

¹¹⁰ WAGNEROVÁ, R.: Bilance činnosti České asociace sester. *Zdravotnické noviny*, XLII, 1993, č. 32 – 33, s. 12.

Po podzimních volbách v roce 1993 pokračovaly ve svých funkcích K. Moravcová i R. Wagnerová.

Významnou událostí v roce 1994 bylo získání členství v ICN, které má ČAS dodnes.

Činnost ČAS v roce 1995

Motto pro rok 1995, které vyhlásila prezidentka ČAS K. Moravcová, znělo: „Bud' me pilné, slušné a cílevědomé.“¹¹¹

K. Moravcová velmi apelovala na možnosti, které se sestřám otevírají při navazování kontaktů se zahraničními kolegyněmi, na nutnost studia cizích jazyků, na průběžné vzdělávání a průběžné zvyšování odborné kvalifikace sester.

V roce 1995 uskutečnily odborné sekce přibližně 36 seminářů, které měly část odbornou a část informativní. O plánovaných akcích informoval ČAS prostřednictvím Zdravotnických novin a zasílanými pozvánkami jen členům pořádající sekce.

R. Wagnerová v průběhu 90. let prosadila myšlenku, že kromě konferencí a seminářů pořádaných odbornými sekcemi, se budou ještě konat dvě velké konference s mezinárodní účastí a se zastoupením ICN. Aktuálními tématy velkých konferencí byla legislativa, komunikace, péče o kriticky nemocné apod. Podzimní téma se vždy řídilo vyhlášenou prioritou ICN pro daný rok.

V roce 1995 se také uskutečnilo *1. výjezdní zasedání* předsedkyň a předsedů sekcí a prezidia ČAS v Kamenném Přívozu u řeky Sázavy. Výjezdní zasedání bylo dvoudenní a mělo se konat dvakrát do roka mimo Prahu. Setkání měla mít především informativní charakter o činnosti všech zúčastněných a zároveň být společenskou akcí s večerním programem, který byl odměnou za vykonanou práci pro ČAS. Zasedání byla financována z části sponzory a z části z členských příspěvků, které tehdy činily 150 Kč na člena na rok. Zvány byli také významné osobnosti z ministerstva a dalších resortů.

¹¹¹ MORAVCOVÁ, K.: Ohlédnutí do minulého roku. *Sestra*, V, 1995, č. 2, s. 27.

Na prvním zasedání se sešlo celkem 35 účastníků. Tehdy byly pozvány i sestry-instrumentářky, které měla Asociace zájem začlenit v rámci chirurgické nebo samostatné sekce do ČAS.¹¹² Od svého ustavení roku 1994 pracovaly jako sekce ČSS s názvem Společnost instrumentárek. V druhé polovině roku 1998 si sestry-instrumentářky zaregistrovaly u Ministerstva vnitra vlastní Společnost instrumentárek.¹¹³

2. *výjezdní pracovní zasedání* prezidia a předsedkyň odborných sekcí proběhlo v říjnu roku 1995 v penzionu v Srbsku u Karlštejna. Kromě záležitostí odborných z činnosti sekcí, zážitků ze zahraničních cest a mzdové politiky se řešila příprava celostátního odborného semináře plánovaného na prosinec téhož roku v Praze.

Další činnost ČAS v roce 1995 shrnuji následovně:

➤ *publikace a překlady:*

podávala každoroční zprávu o činnosti ICN a Evropskému společenství – zpráva byla uveřejněna ve Zpravodaji, podílela se na překladu a tisku knížky *Základní principy ošetrovatelské péče* od V. Henderson; vydání Vademeca sestry mělo proběhnout na jaře v roce 1996 pod nakladatelstvím GRADA a pro členky ČAS byla cena snížena;

➤ *výjezdy do zahraničí:*

členka ČAS se zúčastnila pracovního zasedání projektu LEMON v Budapešti, některé sestry ze sekcí se zúčastnily mezinárodních kongresů (Švýcarsko a Francie), zástupkyně prezidia ČAS se zúčastnila porady WENR v Řecku, zástupci ČAS se zúčastnili zasedání ICN v Zimbabwe;

¹¹² ŠKUBOVÁ, J., CHVÁTALOVÁ, H.: *Jak šel ČAS*. NCO NZO, Brno, 2007.

¹¹³ CHOUROVÁ, L.: Malé ohlédnutí ... aneb do května zbývá 82 dní [online]. Dostupné z URL: http://www.instrumentarky.cz/si/detail-clanku-male-ohlédnutí-%E2%80%A6-aneb-do-kvetna-zbyva-82-dni_223.html?PHPSESSID=1e9e6846dbdc59e57eedc6ffc7e46cb8 [cit. 10.4. 2008].

- *zapojení do mezinárodního programu PHARE*¹¹⁴ - druhé setkání bylo plánováno v Praze a ČAS měl být organizátorem.¹¹⁵

ČAS v roce 1995 upozorňovala kompetentní orgány na stále zjevnější nespokojenost sester s pracovními podmínkami. I ty sestry, které měly svou práci rády, musely z finančních důvodů hledat lépe placené zaměstnání mimo svou profesi.

ČAS, ostatní profesní organizace a přípravný výbor Komory SZP tehdy *odmítly návrh* bývalého ministra zdravotnictví MUDr. Lud'ka Rubáše *na plošné zavedení smluvních platů*. Na ministerstvu proběhla dvě jednání v březnu a červnu 1995, která vedla k určité shodě mezi zúčastněnými, ostatní záviselo na pochopení nového ministra PhDr. Jana Stráského, jinak byly sestry rozhodnuty v jednání pokračovat.

Pro dokreslení situace platového ohodnocení sester uvádím v tabulce č. 4 vývoj průměrných mezd SZP od roku 1992 do roku 2006. Při srovnávání mezd v uvedeném časovém období je třeba brát v úvahu inflační vlivy.

Tabulka č. 4 Vývoj průměrné mzdy SZP v letech 1992 – 2006.¹¹⁶

Rok	1992	1995	2000	2003	2006
Průměrný plat SZP v Kč*	4 500	8 000	11 800	17 800	21 – 22 500

* Částky v Kč jsou zaokrouhleny.

Týdenní stáž v Kodani v roce 1995

Po získání členství v ICN v roce 1994 ICN České asociaci sester doporučila stáž v zahraničí, kde by se sestry seznámily s činností profesní sesterské organizace,

¹¹⁴ Program **PHARE** – mezinárodní program, který má zájem se mimo jiné podílet na rozvoji národních odborných sesterských organizací finančně i metodicky.

¹¹⁵ Česká asociace sester v roce 1995. *Sestra*, V, 1995, č. 6, s. 27 – 28.

¹¹⁶ Ročenka ČR 1992 až 2006, ÚZIS [online]. Dostupné z URL: http://www.uzis.cz/download.php?ctg=10&search_name=ročenka®ion=100&mnu_id=5300 [cit. 5.3.2008].

kteřá je již dlouhou dobu jejím členem a mohly si tak utřídít představy o svých budoucích aktivitách a stanovit si cíle do dalších let.

Celé prezidium ČAS v roce 1995 přijalo pozvání Dánské sesterské organizace (dále DSO) a absolvovalo tak týdenní stáž v Kodani. Dánské sestry předaly českým sestřám mnoho užitečných rad a zkušeností ze své organizační činnosti včetně toho, jak postupovat a dosáhnout stanovených cílů. Zaznělo zde také, že DSO plní z části i odborové úkoly týkající se sesterské profese v Dánsku.

Teoretický program stáže měl sestry naučit:

- jak řídit profesní organizaci,
- jak získávat nové členy,
- jak se vzdělávat,
- jak spolupracovat s ostatními organizacemi,
- a jak lobbovat¹¹⁷ u politiků.

S lobbováním se naše sestry setkaly již při prosazování Komory SZP v roce 1992. Osobní jednání v parlamentu je velmi účinným nástrojem pro dosažení cílů sester. Prezidium ČAS se v Dánsku setkalo se sestrou-poslankyní, která bývá přítomna u schvalování zákonů o sestřách nebo ošetrovatelství a která intenzivně lobbuje ve prospěch sester.

Naše sestry také přijaly od dánských kolegyň kritiku adresovanou na tříštění sil v rámci dvou profesních organizací se stejným programem, v tak malém státě jakým je Česká republika. Tato kritika byla také po návratu ze stáže dalším důvodem pro snahy o sloučení obou organizací.

Ze stáže si sestry kromě jiného odnesly velmi cennou radu: „Nebýt zbytečně skromný a umět svou práci prodat.“¹¹⁸

¹¹⁷ **Lobbování** (z angl. *lobby*) je soustavné prosazování skupinových zájmů zejména v médiích, na veřejnosti, u orgánů státu a jeho představitelům. Lobbování [online]. Dostupné z URL: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Lobbovan%C3%A1n%C3%AD> [cit. 5.3.2008].

¹¹⁸ ŠKUBOVÁ, J., CHVÁTALOVÁ, H.: *Jak šel ČAS*. NCO NZO, Brno, 2007, s. 40.

Podrobněji o Dánské sesterské organizaci pojednává článek R. Wagnerové publikovaný v časopise *Sestra* č. 4 v roce 1997 s názvem *Co spojuje dánské sestry?* Článek byl publikován v návaznosti na stáž ČAS v Dánsku a měl poodkrýt tajemství úspěchu této organizace v činnosti ve prospěch dánských sester a zároveň i předeštit některé problémy tamních sester, které jsou nám také blízké.¹¹⁹

ČAS v druhé polovině 90. let

Po návratu z Dánska prezidium informovalo členskou základnu o svých záměrech ve smyslu sloučení s ČSS. Se souhlasem členské základny zahájila ČAS s ČSS další jednání, která zpočátku ústila v pořádání společných akcí (semináře a konference). Společné akce napomohly hledání prvních vzájemných kompromisů. Období od roku 1995 do roku 2000, kdy došlo ke sloučení obou organizací lze nazvat přechodným obdobím.¹²⁰

Členství ČAS ve WENR

V kapitole č. 8.5 jsem se zabývala členstvím Čsl.SS ve WENR, které trvalo od roku 1985. Zástupcem České republiky byla po dlouhá léta doc. PhDr. Marta Staňková, CSc. Členství v této prestižní pracovní skupině sester zabývajících se výzkumem v ošetrovatelství umožňuje řešit výzkumné otázky v ošetrovatelství ve spolupráci s ostatními členy WENR v rámci Evropy.

Po rozdělení společnosti sester na Českou asociaci sester a Českou společnost sester se na činnosti ve WENR podílela Česká asociace sester, kterou reprezentovala v letech 1994 – 1997 sestra Kondelíková z FN Praha Motol. Od roku 1998 zastupuje Českou asociaci sester PhDr. Marie Zvoníčková z Ústavu pro ošetrovatelství 3. LF UK v Praze.¹²¹

¹¹⁹ WAGNEROVÁ, R.: Co spojuje dánské sestry? *Sestra*, VII, 1997, č. 4, s. 21.

¹²⁰ ŠKUBOVÁ, J., CHVÁTALOVÁ, H.: *Jak šel ČAS*. NCO NZO, Brno, 2007.

¹²¹ Česká republika a WENR [online]. Dostupné z URL: <http://www.cnaa.cz/mezinarodni-organizace/wenr> [cit. 8.3.2008].

10.6 Sloučení ČAS a ČSS v roce 2000

První kroky ke sloučení

Kritiku ohledně tříštění sil ve dvou národních sesterských organizacích se stejným programem sklídila ČAS již v roce 1995 během stáže v Kodani. Od té doby ČAS intenzivně vyzývala k vytvoření silné jednotné národní profesní organizace středních a vyšších zdravotnických pracovníků. Nejednotnost přinášela stále problémy při jednání s úředníky státní správy, samosprávy, s poslanci Parlamentu a Senátu ČR apod. Návrhy ohledně změny zdravotnické legislativy, vzdělávání a změny v odměňování ve zdravotnictví, které profesní organizace předkládaly k jednání sice byly vyslechnuty, ale do připravovaných zákonů nebyly zaneseny.

První momenty a okolnosti směřující obě organizace ke sloučení se odehrávaly v průběhu druhé poloviny 90. let. Hledaly se společné kompromisy, pořádaly společné akce a jednání.

Na začátku roku 1999 se uskutečnilo jednání prezidia ČAS s místopředsedkyní ČSS o možném sloučení obou organizací a dohodlo se, že obě strany budou informovat členskou základnu a budou požadovat zpětnou vazbu od svých členů. Ohlas z členské základny byl vesměs kladný a souhlasný.

Na výjezdním pracovním zasedání prezidia, předsedkyň sekcí a regionů ČAS v březnu roku 1999 se hlavním bodem stalo projednávání návrhu na sloučení. Všichni přítomní s návrhem souhlasili a pověřili prezidium ČAS k dalšímu jednání s ČSS.

Ze zasedání vyplynuly úkoly, které bylo třeba naplánovat a zrealizovat:

- naplánovat setkání představitelů ČAS a ČSS;
- zpracovat a schválit dohodu o podmínkách sloučení a jeho technickém provedení;
- stanovit termín voleb – pokud by došlo k dohodě;
- nové volby naplánovat na přelom roku 1999 a 2000.¹²²

¹²² WAGNEROVÁ, R.: Jak dál, profesní organizace? Sestra, IX, 1999, č. 3, s. 23.

Společná jednání spějící k novým volbám

Při setkání představitelů ČSS a ČAS na výjezdním zasedání v Srbsku u Karlštejna v září roku 1999 probíhaly diskuze zejména o názvu nové společné organizace. Z obou stran byla snaha o demokratickou diskuzi, aby v budoucnu nedošlo ke vzájemným výčitkám. Obě strany se shodly na umístění sídla organizace v Praze vzhledem k blízkosti důležitých vládních i nevládních institucí a organizací. Dále se řešilo její obsazení profesionály do funkcí, poměr zástupců na kandidátce řádných voleb, organizační struktura, systém financování, stanovy, volební, jednací a finanční řád.¹²³

Zprávy odborné veřejnosti o průběhu slučování podávala v tisku v této věci velmi angažovaná Mgr. Dana Jurásková jako místopředsedkyně ČSS a R. Wagnerová jako viceprezidentka ČAS.

Na dalších společných jednáních se obě organizace dohodly, že nová sloučená organizace ponese název Česká asociace sester (registrace v ICN pod tímto názvem), převezme obrazovou část loga České společnosti sester a bude mít sídlo v Praze a pobočku v Brně. Dojde ke sloučení společných sekcí a ostatní zůstanou nezměněny. Volby byly plánovány na začátek roku 2000 po schválení stanov. Nové logo ČAS po sloučení organizací uvádí Obrázek č. 8.

Obrázek č. 8¹²⁴

¹²³ JURÁSKOVÁ, D.: Slučování ČSS a ČAS. *Sestra*, IX, 1999, č. 6, s. 24.

¹²⁴ ŠKUBOVÁ, J.: Předávání ohně. *Florence*, rubrika: Zpravodaj ČAS, III, 2007, č. 4, s. 170.

Cíle nové organizace zůstávali ve stejném duchu – starat se o profesní rozvoj sester, sladit české ošetřovatelství s ošetřovatelstvím zemí EU a pracovat na zásadních dokumentech pro sestry s příslušnými institucemi atd.¹²⁵

Slučovací sjezd ČAS a ČSS

Slučovací sjezd ČSS a ČAS se uskutečnil dne 4. února 2000 ve Fakultní Thomayerově nemocnici v Praze. Delegáti sjezdu z řad obou organizací se sešli v počtu 158 delegátů z pozvaných 184 delegátů. Delegáti byli seznámeni se zprávou o přípravě sloučení, které schválili včetně názvu Česká asociace sester, jejího loga a nových stanov. Bylo zvoleno prezidium ČAS, tříčlenná revizní komise (149 mandátů) a devítičlenné prezidium (158 mandátů). Volební období bylo dvouleté. Členský příspěvek byl stanoven ve výši 200 Kč za rok a dalších 200 Kč za každou další sekci nebo region.

Zvolené devítičlenné prezidium:

- prezidentka Hilda Vorlíčková (viz Příloha č. 7) – bývalá předsedkyně ČSS a asistentka na katedře veřejného zdravotnictví IDV PZ Brno,
- viceprezidentka Růžena Wagnerová – bývalá viceprezidentka nesloučené ČAS a asistentka hlavní sestry VFN Praha,
- předsedkyně revizní komise Věra Kunová,
- ostatní zvolení: Bc. P. Fribertová, Bc. I. Vašátková, PhDr. I. Nerudová, A. Skalická, K. Žatecký, M. Koutová, J. Pancířová.¹²⁶

Původní volební i finanční řád zůstaly aktuálními do doby prvního jednání předsedů sekcí a regionů. Na dalších jednáních se pak mělo pokračovat ve slučování sekcí a vytváření sekcí nových. Jedním z cílů, které vzal sjezd na vědomí bylo ustavení dalších odborných komisí prostřednictvím prezidia ČAS.

¹²⁵ Sloučení ČAS a ČSS. *Sestra*, IX, 1999, č. 8, s. 25.

¹²⁶ Usnesení slučovacího sjezdu ČAS a ČSS. *Sestra*, X, 2000, č. 5, s. 21.

Sloučení proběhlo bez větších problémů mimo jiné i zásluhou bývalé prezidentky ČAS K. Moravcové, která s noblesou odstoupila a z vážných rodinných důvodů již nekandidovala do výkonného výboru.

Nové prezidium vidělo velkou výzvu v budování členské základny ČAS. Pouze necelých 10% sester z celé republiky bylo tehdy registrováno. Přáním do budoucna bylo, aby se vzdělané, schopné a aktivní sestry dostávaly do rozhodujících funkcí a pozic, kde by mohly ovlivnit ošetřovatelství, ale i zdravotnictví jako takové.¹²⁷

¹²⁷ VORLÍČKOVÁ, H., WAGNEROVÁ, R.: Napsaly o sobě. *Sestra*, X, 2000, č. 5, s. 21.

11. ČAS OD ROKU 2000 DOSUD

Motto:

„ČAS neznamena jenom slovo, které nás neustále nutí spěchat, říkat nemám čas, čas jsou peníze, čas všechny rány zhojí, ale ČAS znamená též ČESKÁ ASOCIACE SESTER, o.s.“¹²⁸

11.1 Programové prohlášení ČAS

Ve dnech 7. a 8. dubna 2000 se v Srbsku u Karlštejna konalo společné jednání prezidia a předsedů odborných sekcí nově vzniklé jednotné ČAS, kde bylo přijato programové prohlášení, že „ČAS, jako profesní odborná společnost sester a jiných odborných pracovníků majících vztah k ošetrovatelství zaměří svou činnost na tyto oblasti:

- rozvoj ošetrovatelství jako oboru,
- rozvoj ošetrovatelství a laboratorních činností jako profesí,
- rozvoj laboratorních činností jako oboru,
- rozvoj mezinárodní spolupráce.“¹²⁹

Činnost pro Rozvoj ošetrovatelství jako oboru se soustředila na vypracování *norem pro stanovení počtu ošetrovatelského personálu* a tím zvýšení kvality péče, zajištění vypracování *národních ošetrovatelských standardů*, které by byly závaznou normou ošetrovatelské praxe, podílení se na tvorbě *výukových programů* odpovídajících evropským standardům, podílení se na *přípravě registru sester a jeho zavedení*, podporování *národních programů Zdraví pro všechny v 21. století*, *oceňování aktivity* svých členů a podporování *vydávání a rozšiřování odborných periodik*.

¹²⁸ Víte co je ČAS? [online]. Dostupné z URL: <http://www.cna.cz/o-spolecnosti/> [cit. 12.4.2008].

¹²⁹ Jak se můžeme registrovat v České asociaci sester. *České ošetrovatelství č.8*, IDV PZ a ČAS, Brno, 2001, s 57.

Aktivity spojené s rozvojem ošetrovatelství a laboratorních činností jako profesí se měly zaměřit na *zavedení zákonných norem ošetrovatelské koncepce a koncepce laboratorních činností*, spolupráci na *stanovení akreditačních bodů nutných k registraci* a vytvoření *zákonného orgánu odpovídajícího za udržení systému registrace*, na *zajištění informovanosti členů i ostatní odborné veřejnosti (vlastní internetové stránky)*, *zajištění právní ochrany (MZ ČR, MPSV ČR¹³⁰)*, *činnosti etické komise (sankce)* a na *rozvoji ošetrovatelského výzkumu s využitím výsledků v praxi*.

Rozvojem laboratorních činností jako oboru byla pověřena především sekce zdravotnických laborantů a hygienických asistentů (sekce technických oborů), které měly stanoveny úkoly stejné jako u rozvoje činnosti ošetrovatelství jako oboru. Odborná činnost se pak měla zaměřit na *rozvoj nových metod (diagnostické a laboratorní)*, na *zdravé životní a pracovní podmínky*, na *osvětlu a propagaci laboratorních oborů*.

Rozvoj spolupráce v rámci ČR znamenal *uzavírání dohod o spolupráci* se zdravotně sociálními výbory poslanecké sněmovny a senátu Parlamentu ČR, spolupráci s MZ ČR, MŠMT ČR,¹³¹ s Ústavem teorie a praxe ošetrovatelství lékařských fakult, s IDV PZ,¹³² LS JEP, s Odborovým svazem pracovníků ve zdravotnictví a PO UZP ČMS.

Činnost zajišťující rozvoj zahraniční spolupráce měla spočívat v *navázání spolupráce v rámci ICN* s ostatními odbornými společnostmi z Evropy, *požádání o členství* v Evropské společnosti dialyzačních sester, stoma sester, v *pokračování ve spolupráci* se Slovenskou společností sester a Slovenskou komorou SZP a v *uzavření dohody o spolupráci* se společnostmi technických oborů na Slovensku. Dále *podporovat studium a účast* na zahraničních odborných *akcích a stážích*. V plánu

¹³⁰ MPSV ČR – ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky.

¹³¹ MŠMT ČR – ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky.

¹³² IDV PZ – Institut dalšího vzdělávání pracovníků ve zdravotnictví.

bylo pokračovat ve spolupráci s *ACENDIO*¹³³ a navázat spolupráci v programech *LEONARDO DA VINCI*¹³⁴.

11.2 Struktura a organizace

„Česká asociace sester je odborná, stavovská dobrovolná, nezisková, nepolitická organizace s právní subjektivitou. Je to největší odborná profesní organizace sester a jiných odborných pracovníků. Je otevřena pro všechny sestry a ostatní nelékaře působící v resortu zdravotnictví, sociálního zabezpečení, školství a ve všech oblastech soukromého, nebo jiného podnikání bez ohledu na národnost, nebo náboženské vyznání s působností po celé České republice.“¹³⁵

Sídlo ČAS se od roku 2007 přesunulo z ulice U Nemocnice 2 na adresu Londýnská 15, Praha 2.

Cílem ČAS je sdružovat zdravotnické pracovníky se středoškolským, vyšším odborným a v současnosti i s vysokoškolským vzděláním a osoby připravující se na tuto profesi.

V současnosti ČAS sdružuje zejména tyto profese:

- všeobecné sestry, porodní asistentky, zdravotnické asistenty,
- nutriční terapeuti, nutriční asistenti,
- zdravotně sociální pracovníci,
- zdravotní laboranti,
- laboratorní asistenti, farmaceutické asistenti,
- asistenti ochrany veřejného zdraví,
- záchranáři,

¹³³ **ACENDIO** – Mezinárodní asociace pro podporu společné ošetrovatelské terminologie.

¹³⁴ **Projekt Leonardo da Vinci** - program zaměřený na profesní vzdělávání v rámci Evropského společenství, kde základní charakteristikou projektu jsou teoretická východiska metod a nástrojů řízení ošetrovatelské péče a jejich aplikace do reálné situace ve zdravotnických zařízeních k jejich experimentálnímu ověření.

¹³⁵ Víte co je ČAS? [online]. Dostupné z URL: <http://www.cnaa.cz/o-spolecnosti/> [cit. 12.4.2008].

- fyzioterapeuty,
- radiologické asistenty, ortoptisty a další profese dle zákona č. 96/2004 Sb.¹³⁶

Členství v ČAS může být řádné nebo čestné (kolektivní členství bylo zahrnuto ve stanovách z roku 2002). Čestné členství uděluje Prezidium ČAS za zásluhy o rozvoj ošetrovatelství nebo tomu, kdo mimořádně pracuje pro rozvoj zdravotnictví.

Příjmy ČAS v současnosti tvoří členské příspěvky, dary, dědictví, výnosy z akcí a činností ČAS, dotace, sponzorské dary a granty.

Organizační uspořádání ČAS

Organizační uspořádání ČAS vychází ze stanov, které byly naposledy revidovány a schváleny fórem delegátů 15. února 2007. Do roku 2007 se ČAS řídila stanovami revidovanými v listopadu roku 2002.

Nejvyšším orgánem ČAS je Fórum delegátů, které volí devítičlenné prezidium a revizní komisi. Prezidium je řídicím a výkonným orgánem ČAS. Dalším orgánem ČAS je Sněm předsedů sekcí a regionů. Komise při prezidiu jsou disciplinární a nověji zřízená etická komise. Etická komise se řídí Etickým kodexem vycházejícím z etického kodexu ICN. Kreditní komise zřízená po roce 2004 vyslovuje svá doporučení k udělení souhlasného stanoviska se zařazením akce do kreditního systému dle platných zákonů a vyhlášek. V současnosti se také připravuje komise akreditační a zkušební.

Základními organizačními složkami ČAS jsou odborné sekce a regiony, které samostatně pořádají odborné akce, zajišťují vzájemnou výměnu zkušeností a předávání informací, řeší odborné záležitosti svých členů. Sekce a regiony hospodaří s finančními prostředky podle finančního řádu ČAS. Organizační složky ČAS mají své výkonné orgány - Výkonný výbor sekce/regionu, Revizní komise

¹³⁶ Stanovy České asociace sester. Florence, III, 2007, č. 4, s. 167.

sekce/regionu, Fórum členů sekce/regionu.¹³⁷ Ve stanovách z roku 2002 nalezneme i Disciplinární komisi sekce/regionu.¹³⁸

Podle odborného zaměření a zájmu členů vzniklo celkem 35 sekcí a 7 regionů. V současnosti v ČAS působí 10 regionů a 40 odborných sekcí, viz Příloha č. 18. Během roku 2007 až 2008 vznikly další nové sekce a to Sekce primárních sester, Sekce hepatologická a Sekce sester seniorek, kterou je předsedkyní R. Wagnerová.

Volební období orgánů ČAS bylo do roku 2002 dvouleté a od dalších voleb po revizi stanov čtyřleté.

Členská základna ČAS

Členem ČAS se může stát každá sestra, laborant, asistent hygienické služby nebo jiný nelékař, který vykonává, nebo vykonával své povolání dle platných předpisů.

Za rok 2001 došlo k nárůstu členské základny ČAS o 75%, což vedlo ke změnám v evidenci a v placení členských příspěvků.¹³⁹ Evidenci má dodnes na starosti V. Kunová (předsedkyně Revizní komise do roku 2006), která mi telefonicky i e-mailem poskytla cenné informace o vývoji členské základny včetně číselných dat. Data uvádím v tabulce č. 6.

Tabulka č. 6 Vývoj členské základny ČAS v letech 2000 - 2008

Datum	31.12.2000	26.3.2003	8.5.2004	18.12.2006	1.1.2008
Počet registrovaných členů celkem od roku 2000	4 640	7 546	10 178	26 025	29 695

¹³⁷ Stanovy ČAS [online]. Dostupné z URL: <http://www.cnaa.cz/statutarni-normy-cas/> [cit. 12.4.2008].

¹³⁸ Jak se můžeme registrovat v České asociaci sester. *České ošetřovatelství č.8*, IDV PZ a ČAS, Brno, 2001.

¹³⁹ KUNOVÁ, V.: Informace o členské základně. *Zpravodaj č. 15*. Sborník přednášek z mezinárodní konference ČAS. Praha: ČAS, 2001. Informace prezidia ČAS, č. 19, s. 53.

Zájemci o registraci se mohou registrovat ve více sekcích zároveň a v současnosti obdrží pouze jedno registrační číslo. Členský příspěvek v roce 2001 činil 200 Kč za jednu sekci/region na rok. Od roku 2003 byl příspěvek zvýšen na 300 Kč za sekci/region na rok. Nepracující, studující a důchodci mají členský poplatek snížen na 100 Kč za sekci/region na rok.¹⁴⁰

Osobní číslo člena se používá k identifikaci, při placení členských příspěvků a při přihlašování na internetové stránky ČAS.

11.3 Činnost ČAS v letech 2000 – 2006

Výchozí cíle ČAS 2000 – 2006

- Pozdvihnout profesní úroveň povolání
- Zajistit mu odpovídající prestiž i možnosti působení v souvislosti se společenským vývojem
- Vytvářet podmínky pro zvyšování odborné, morální a etické úrovně členů ČAS
- Podílet se na zvyšování úrovně kvality a efektivnosti poskytované ošetrovatelské péče¹⁴¹

Dvě volební období 2000 – 2002 a 2003 – 2006 byla ve znamení propagace a medializace ČAS, což velmi dobře zajišťovala Mgr. Dana Jurásková jako tiskový mluvčí ČAS.

Asociace organizovala kongresy, sympozia, konference, pracovní semináře s odbornou tematikou, pracovní setkání, kurzy a exkurze. Například za rok 2005 proběhlo celkem 207 akcí s 25 730 účastníky.¹⁴² Akce pořádalo prezidium, sekce nebo region a partneři ČAS případně ve vzájemné spolupráci. Témata akcí se zabývala ošetrovatelskou péčí (případové studie, diagnostika, nové metody atd.), prevencí, sesterským managementem, zdravotně-politickou a právní problematikou

¹⁴⁰ FRIBERTO VÁ, P.: Stanovy, jednací řád, volební řád, finanční řád a disciplinární řád ČAS [online]. 2002 Dostupné z URL: <http://www.cnaa.cz/archiv> [cit. 10.4.2008].

¹⁴¹ WAGNEROVÁ, R.: *Jak šel ČAS* [CD-ROM]. 2.10.2007, soukromý zdroj autorky [cit. 21.3.2008].

¹⁴² ŠKUBOVÁ, J.: Konfrontace politiků na domácím hřišti ČAS [online]. Dostupné z URL: <http://www.florence.cz/kronika.php> [cit. 12.4.2008].

(celospolečenské programy, výklady zákonů, vyhlášky atd.), společensko-vědní tematikou (etika a psychologie v ošetrovatelství), profesním vzděláváním, historií ošetrovatelství apod. Nad některými akcemi převzala ČAS odbornou garanci (Sestra roku 2004). ČAS také organizovala studijní cesty pro předsedkyně sekcí a regionů např. Skotsko, Irsko, Dublin, Norsko, Bergen a Finsko.

ČAS se prostřednictvím svých zástupců podílela na činnosti poradních orgánů MZ ČR, MŠMT a dalších institucí zabývajících se problematikou zdravotnictví.

Velkou událostí ve druhém volebním období v roce 2004 byla registrace nelékařských zdravotnických pracovníků ze zákona.

První funkční období v letech 2000 - 2002

Rok 2000 a 2001 byl ještě spjat s dokončováním sloučení ČSS a ČAS. V květnu a listopadu roku 2001 se konaly dvě mezinárodní konference.

Listopadová konference byla věnována tématu *V jednotě sester je síla a pokrok v ošetrovatelství*. Název byl zvolen právě vzhledem k úspěšnému sjednocení obou organizací. Konference se zúčastnil i člen výboru ICN Franz Wagner.

V roce 2001 prezidium uskutečnilo několik akcí:

- konferenci na téma Sestra v Evropské unii,
- konferenci k mezinárodnímu dni sester Sestra a násilí (k tématu vydány materiály ICN),
- vzdělávací program ve spolupráci s ICN a firmou 3M Školení školitelů,
- *založení webových stránek ČAS* – zlepšení informovanosti o ČAS, dokumenty, zprávy o akcích tuzemských i zahraničních (zásadní dokumenty jsou přístupné jen členům),
- *zavedení registrace sester a laborantů*.

Ve většině výborů sekcí proběhly volby do nových výborů a práce sekcí byla hodnocena dobře. Některé sekce uskutečnily mezinárodní konference. Se Slovenskou

společností sester byla uzavřena dohoda o spolupráci při pořádání společných akcí. Dobře se rozvíjela spolupráce s ICN. Zástupce ICN se zúčastnil dvou akcí ČAS, z nichž uvádím akci na téma „Sestra a násilí“. V rámci této akce byla zahájena registrace sester.

ČAS se hlásila k programu WHO s názvem *Zdravotní politika pro Evropu pro 21. století* (tzv. Zdraví 21) a vzala si za povinnost přispět ke zlepšení zdraví a zdravému stárnutí.¹⁴³

Ve dnech 16. a 18. dubna 2002 proběhlo hodnocení příprav na vstup do Evropské unie (dále EU). Příprava byla zaměřena na vzdělávání sester, porodních asistentek, lékařů a stomatologů. Jednání ohledně pregraduálního a návaznosti postgraduálního vzdělávání se zúčastnily tehdy Mgr. D. Jurásková a Bc. Petra Fribertová – dnes Mgr. P. Charvátová (členka tehdejšího prezidia a správce webových stránek ČAS dosud).

V červenci 2002 proběhlo jednání s novou ministryní zdravotnictví MUDr. Marií Součkovou (ministryní v letech 2002 – 2004). Na jednání se řešil nový návrh zákona o způsobilosti k výkonu zdravotnického povolání. Podkladem pro jednání byly i výsledky evaluační mise. Konečné rozhodnutí znělo, že zákon bude rozdělen na zákon pro lékaře a zákon zahrnující ostatní zdravotnické pracovníky. ČAS měla možnost připomínkovat návrh vyhlášky o náplních činnosti a návrh vyhlášky o povinné registraci.

Během roku 2002 obnovila svou činnost Neurologická a Psychiatrická sekce. Prezidium, sekce a regiony uspořádaly kolem 90 akcí. Z akcí prezidia jmenuji alespoň celostátní červnový odborný seminář konaný v hotelu Olšanka v Praze ve spolupráci se sekcí zdravotních laborantů s názvem *Sestry vítějte v laboratoři, váš kolega laborant* a prosincovou V. konferenci mladých sester pořádanou v Brně

¹⁴³ VORLÍČKOVÁ, V.: Úvodník. Sborník přednášek z mezinárodní konference ČAS. *Zpravodaj č. 15*, Praha: ČAS, 2001, s. 2.

ve spolupráci se Slovenskou společností sester po názvem *Právní ochrana sestry, sestry a bolest*.¹⁴⁴

Dobrovolná registrace sester

V roce 1996 vznikla při MZ ČR Rada pro rozvoj ošetrovatelství, která měla za úkol připravit *Koncepci českého ošetrovatelství*. Součástí Koncepce, která vyšla v platnost v roce 1998 byla i povinná registrace sester. Pro povinnou registraci sester však v té době nebyla legislativa a ani prostředky.

Registrace měla být sestřám motivací pro celoživotní vzdělávání, umožnit jim volný pohyb a srovnatelnost v rámci Evropské unie a zároveň zajistit evidenci o počtu, složení, vzdělání a odborném zaměření pracovníků v ošetrovatelské profesi.

V Radě pro rozvoj ošetrovatelství tehdy pracovala doc. PhDr. Marta Staňková, CSc., Mgr. Dana Jurásková, MBA a další. V říjnu roku 2000 byla Rada zrušena a hotový návrh centrální registrace předán ředitelce odboru MZ ČR Mgr. Ivance Kohoutové.

Ministerstvo zdravotnictví se však k ustavení registrační komise stavělo velmi laxně, takže se PhDr. Marta Staňková, CSc. domluvila s prezidentkou a viceprezidentkou ČAS a *od 12. května 2001 (Mezinárodní den sestry) začala, zatím nepovinná, registrace sester a porodních asistentek* pod patronací ČAS. Registrace měla navázat na tradici Spolku diplomovaných sester.

Registrační centrum ČAS bylo slavnostně otevřeno v Londýnské ulici na Praze 2, viz Příloha č. 9. Registrovaná sestra obdržela Certifikát řádné registrace, odznak a registrační kartu, viz Příloha č. 10. V registrační komisi ČAS působila Bc. P. Fribertová, Mgr. D. Jurásková, MBA (tehdy místopředsedkyně komise), J. Pavlicová, A. Skalická, doc. PhDr. M. Staňková, CSc. a R. Wagnerová.¹⁴⁵

Existovaly tři kategorie registrace – vstupní registrace a řádná registrace A nebo B. Vstupní registrace byla pro sestry, které nesplňovaly podmínky registrace.

¹⁴⁴ Zpravodaj ČAS č. 1 – 6/2002 [online]. Dostupné z URL: <http://www.cnaa.cz/archiv> [cit. 15.4.2008].

¹⁴⁵ Jak se můžeme registrovat v České asociaci sester. *České ošetrovatelství* č.8, IDV PZ a ČAS, Brno, 2001.

Řádná registrace A byla pro absolventky VZŠ nebo VŠ, které splnily podmínku získání 40 kreditních bodů (dle pilotních studií byl stanoven kreditní systém – bodové ocenění absolvovaných aktivit) dalším vzděláváním a odpracovaly alespoň 2 500 hodin v profesi sestry. Řádná registrace B byla pro absolventky SZŠ, které splnily podmínky stejné jako sestry typu A. Pro sestry, které nesplnily podmínky registrace a přesto chtěly být řádně registrované byla zavedena Odborná registrační zkouška. Zkoušení probíhalo asi 2krát ročně v registračním centru. Sekce laborantů při ČAS vypracovala shodnou metodiku registrace i pro své členy.

V lednu roku 2002 bylo celkem zaregistrováno 1 800 sester, 100 laborantů, 80 asistentů hygienické služby a 20 porodních asistentek.¹⁴⁶ Nepovinná registrace sester probíhala od roku 2001 do dubna roku 2004, kdy byl schválen zákon o nelékařských zdravotnických povoláních. Do té doby se u ČAS registrovalo více než 6 000 sester.¹⁴⁷

Na dobrovolnou registraci sester proběhly v odborném tisku (časopis *Sestra*) i negativní reakce jiných profesních organizací a jednotlivců. Nejčastěji byl zmiňován fakt, že registrace nemá legislativní podklad, a tak je zbytečná a až zákonný podklad bude, tak bude dobrovolná registrace k ničemu. Docentka Staňková však měla na tyto negativní reakce vždy dobrý argument, proč registrace určitě ano, včetně pilotních studií prováděných společně s tehdy Mgr. D. Juráskovou.

V době, kdy vešel v platnost zákon č. 96/2004 Sb., související s povinnou registrací, se ČAS necítila vinna za to, že se nepodařilo vyjednat přeregistraci nepovinně zaregistrovaných zdravotníků nelékařů u ČAS. Ti se museli opětovně registrovat u NCO NZO předložením veškerých materiálů včetně všech souvisejících finančních úhrad. ČAS zajistila možnost vrácení poplatků spojených s nepovinnou registrací do určitého data, o což si bylo třeba písemně zažádat.

¹⁴⁶ FRIBERTOVÁ, P.: Registrace [online]. Zpravodaj ČAS č. 1/2002. Dostupné z URL: <http://www.cnaa.cz/archiv> [cit. 10.4.2008].

¹⁴⁷ ŠKUBOVÁ, J., CHVÁTALOVÁ, H.: *SESTRA. O životní cestě ženy, která dala svému povolání nový smysl*. NCO NZO, Brno, 2004.

ČAS prohlásila, že dobrovolná registrace zdravotnických pracovníků v rámci ČAS měla smysl pro zdravotníky pouze jako prestižní záležitost a stvrzení kontinuálního vzdělávání v průběhu jejich profesní činnosti.¹⁴⁸

Volby Prezidia ČAS v roce 2002

V pátek 29. listopadu 2002 se v kongresovém sále hotelu Olšanka v Praze uskutečnily volby do Prezidia ČAS. Fórum delegátů zde zvolilo 9 členů do Prezidia, které ze svého středu zvolilo prezidentku a viceprezidentku. Dále proběhla volba členů do Revizní komise, kteří si poté zvolili předsedu. Volilo se i do Etické a Disciplinární komise.

Nové Prezidium ČAS pro funkční období 2003 až 2006:

- prezidentka: H. Vorlíčková, viceprezidentka: R. Wagnerová,
- členky Prezidia: Bc. Z. Dolejšová, Bc. P. Fribertová, M. Koutová, J. Pavlicová, A. Poustková, A. Skalická, H. Sündermannová.
- *Revizní komise*: předsedkyně V. Kunová.

Fórum delegátů schválilo nové stanovy a řády ČAS. Schválen byl také nový členský poplatek, který činil 300Kč/rok za sekci nebo region.

K 1.1.2002 měla ČAS celkem 5 380 platících členů a k 31.12.2002 již bylo členů 7 133.¹⁴⁹

Druhé funkční období 2003 – 2006

V prosinci 2002 a v lednu 2003 se sešlo nové Prezidium ČAS a stanovilo si priority pro následující volební období.

¹⁴⁸ CHARVÁTOVÁ, P.: Informace ČAS k registraci zdravotnických pracovníků [online]. Zpravodaj č. 3/ 2004. Dostupné z URL: <http://www.cnaa.cz/archiv> [cit. 10.4.2008].

¹⁴⁹ FRIBERTO VÁ, P.: Členská základna [online]. Zpravodaj č. 2/2003. Dostupné z URL: <http://www.cnaa.cz/archiv> [cit. 10.4.2008].

Strategický plán ČAS na léta 2003 - 2007

Hlavní cíle České asociace sester

- „Prezidium České asociace sester bude všestranně podporovat aktivity zaměřené na realizaci národních a mezinárodních programů, jejichž cílem bude příprava sester, porodních asistentek a dalších nelékařských zdravotnických oborů pro vstup do Evropské unie.
- Připravit se na volný pohyb pracovníků ze zemí EU nebo jiných.“

Dílčí cíle České asociace sester

- „Prosazovat plnění úkolů sester a porodních asistentek v profesionální a etické oblasti v souladu s principy moderního ošetrovatelství.
- Podporovat a podílet se na aktivitách směřujících k rozvoji motivace pracovníků a ochotě přijímat změny.
- Posílit rozvoj spolupráce a výměnu informací mezi Českou asociací sester a jinými profesemi v rámci České republiky a mezi sesterskými organizacemi v zahraničí.
- Posílit prestiž ošetrovatelství a postavení sestry a porodní asistentky v naší společnosti.“¹⁵⁰

Činnost v roce 2003

Koncem března proběhlo *výjezdní zasedání* předsedkyň a předsedů sekcí a regionů, na kterém byl přijat Etický kodex ICN, schvalovaly se materiály např. informativní letáček o ČAS a probíraly se informace ohledně členské základny, dotace a konaných akcí ČAS. Výjezdní zasedání se konala každoročně na jaře a na podzim.

Dne 18. června proběhlo *společenské setkání sester v Praze na petřínském Nebozízku* ku příležitosti Mezinárodního dne ošetrovatelství. Z významných hostů

¹⁵⁰ Strategický plán ČAS na léta 2003 – 2007 [online]. Dostupné z URL: www.cma.cz [cit. 8.12.2006]. V současnosti již nejsou tyto informace na webu dostupné.

jmenuji Ing. Lívii Klausovou manželku prezidenta republiky, ředitelku odboru ošetrovatelství MZ ČR PhDr. Ivanku Kohoutovou a předsedu Odborového svazu zdravotnictví a sociální péče ČR RNDr. Jiřího Schlangeru.

Významnou se stala konference ČAS pořádaná 14. října 2003 v kongresovém sále hotelu Olšanka, které se zúčastnilo celkem 250 sester. Záštitu nad akcí převzala Ing. L. Klausová a sama se konference zúčastnila. Téma konference vycházelo z vyhlášeného tématu ICN pro rok 2003. Celkem 13 příspěvků se týkalo tématu *Péče o seniory – a aktivní stárnutí věc veřejná*. Váženým a velmi očekávaným hostem byla tehdejší prezidentka ICN Christine Hancock, viz Příloha č. 3. Konference se dále zúčastnila Ing. Jiřina Musílková (tehdy generální ředitelka VZP), Mgr. Karla Pochylá (tehdy ředitelka NCO NZO) a PhDr. Ivanka Kohoutová (tehdy ředitelka odboru ošetrovatelství při MZ ČR). Čtyři nové publikace, na kterých se ČAS významně podílel byly na této akci představeny např. *Struktura kompetencí všeobecné sestry podle ICN*.

Návštěva tehdejší prezidentky ICN CH. Hancock byla zahájena v Brně v Národním centru ošetrovatelství a nelékařských zdravotnických oborů, viz Příloha č. 3. Poté se CH. Hancock zúčastnila celostátní konference ČAS, kde v úvodu přednesla svůj příspěvek. Při návštěvě odboru ošetrovatelství při MZ ČR diskutovala o problémech v českém ošetrovatelství a zajímala se o zakotvení profese sestry a porodní asistentky do zákona. Před odjezdem se ještě zúčastnila zasedání Prezidia ČAS, kde velmi ocenila a pochválila aktivní činnost českých sester za posledních deset let a slíbila pomoc při řešení klíčových otázek týkajících se vstupu do EU.

Ve dnech 17. a 18. října pod záštitou MZ ČR proběhlo v Brně pracovní jednání zástupců profesních sesterských organizací vstupujících do EU. Přítomni byli členové výboru ICN a Stálého výboru sester EU (PCN). Účastníci jednání si vzájemně sdělovali své zkušenosti a poznatky z praxe, vzdělávání, registrace, zavádění nových metod v klinické praxi a výzkumu atd.

Během roku 2003 uspořádalo Prezidium ČAS, sekce a regiony *kolem 100 akcí*. Členská základna se opět rozrostla. K 25. srpnu 2003 měla ČAS 8 170 *platících členů*.¹⁵¹

Činnost v roce 2004

Rok 2004 byl rokem ošetrovatelství a stal se významným rokem v souvislosti se zákonem o nelékařských zdravotnických povoláních.

Prezidium ČAS uspořádalo celkem 3 akce. První akcí byla oslava dne ošetrovatelství, která proběhla 17. června Na Nebozítku v Praze ve spolupráci s MZ ČR.

V říjnu se konala celostátní podzimní konference v hotelu Olšanka. Akce nesla název *Kvalita ošetrovatelské péče a akreditace zdravotnického zařízení*. Program akce byl zaměřen na problematiku nového zákona o nelékařských povoláních (č. 96/2004 Sb.). Akce se zúčastnilo celkem 250 sester. Na konferenci byly také představeny nové publikace, na kterých se ČAS významně podílela *Repetitorium zdravotní sestry* a *Sestra* – kniha věnovaná činnosti zesnulé PhDr. Martě Staňkové, CSc.

Třetí akce, která se konala v říjnu byla mezinárodní. Uskutečnila se v Brně ve spolupráci s MZ ČR s účastí ostatních odborných společností sdružujících zdravotníky nelékaře.

Významnou událostí bylo zvolení prezidentky ČAS H. Vorlíčkové viceprezidentkou Stálého výboru sester Evropské unie. Stalo se tak během podzimního všeobecného shromáždění Stálého výboru sester EU, které se konalo v Amsterdamu dne 28. – 29. října.¹⁵²

¹⁵¹ FRIBERTO VÁ, P.: Členská základna [online]. Zpravodaj ČAS č. 4/2003. Dostupné z URL: <http://www.cnna.cz/archiv> [cit. 10.4.2008].

¹⁵² VORLÍČKOVÁ, H.: České sestry dobývají Evropu. *Sestra*, XV, 2005, č. 1, s. 9.

Koncem roku 2004 byl spuštěn do provozu nový design webových stránek ČAS a důležitou novinkou bylo oddělení přístupu pro členy a nečleny ČAS. Pro členy Asociace se tak otevřel přístup k většímu množství informací.

V roce 2004 došlo ke zrušení Sekce studujících pro nečinnost a vznikla nová sekce Sekce pracovníků v arytologii. Během roku 2004 uspořádalo Prezidium ČAS, sekce a regiony *kolem 130 akcí*. K 30. listopadu 2004 ČAS sdružovala *11 000 členů*.¹⁵³

Zákon o nelékařských zdravotnických povoláních

Dne 1. dubna 2004 vstoupil v platnost dlouho očekávaný a projednávaný zákon o nelékařských zdravotnických povoláních, na jehož přípravě ČAS spolupracovala s MZ ČR. Jde o zákon č. 96/2004 Sb., „O podmínkách získávání a uznávání způsobilosti k výkonu nelékařských zdravotnických povolání a k výkonu činností souvisejících s poskytováním zdravotní péče a o změně některých souvisejících zákonů.“¹⁵⁴

„Tato právní norma znamenala především přechod na celoživotní vzdělávání a i v současnosti upravuje:

- podmínky registrace ze zákona,
- vydávání osvědčení k výkonu povolání bez odborného dohledu,
- úlohu organizátora vzdělávací akce,
- souhlasné stanovisko ke vzdělávací akci,
- podmínky akreditace,
- systém oceňování, jehož jednotkou je kreditní bod.“¹⁵⁵

¹⁵³ CHARVÁTOVÁ, P.: Informace z evidence členské základny [online]. Zpravodaj ČAS č. 6/2004. Dostupné z URL: <http://www.cna.cz/archiv> [cit. 10.4.2008].

¹⁵⁴ Zákon č. 96/2004 Sb. [online]. Dostupné z URL: <http://www.mzcr.cz/Odbornik/Pages/245-zakon-c-962004-sb.html> [cit. 24.2.2008].

¹⁵⁵ WAGNEROVÁ, R.: Vznik, vývoj a současné cíle České asociace sester. *Sborník přednášek*, I. Mostecké dny sester, Most, 2006, vlastním nákladem, s. 12.

Zákon upravuje také vytvoření podmínek pro volný pohyb pracovních sil v oboru v zemích EU.

Ze zákona vyplývá povinná registrace (získání osvědčení k výkonu povolání bez odborného dohledu), u které byla uplatněna metodika z nepovinné registrace u ČAS. MZ ČR pověřilo NCO NZO, jako regulatorní orgán, prováděním registrace. Od 1. května 2004 přestalo Registrační centrum ČAS přijímat přihlášky k nepovinné registraci. Zdravotníci, kteří se do té doby registrovali u ČAS měli být, díky jednání ČAS s MZ ČR, opětovně registrováni dle nového zákona až jim skončilo řádné registrační období u Asociace.

Nakonec bylo stanoveno tzv. *přechodné registrační období do 1. dubna 2006*, do kdy se mohli zdravotníci nelékaři registrovat po předložení požadovaných dokumentů včetně nebo bez seznamu aktivit zahrnovaných do celoživotního vzdělávání. Aktivity byly kreditně ohodnoceny dle vyhlášky č. 423/2004 Sb. (s účinností od 20.6. 2004, v současné době se novelizuje), „kterou se stanoví kreditní systém pro vydání osvědčení k výkonu zdravotnického povolání bez přímého vedení nebo odborného dohledu zdravotnických pracovníků.“¹⁵⁶ Ti, kteří předložili seznam aktivit v hodnotě 40 kreditních bodů, byli registrováni na dobu šesti let a ostatní na dobu pěti let.

Dle vyhlášky č. 423/2004 Sb. byla profesní sdružení oprávněna vydávat souhlasná stanoviska se započítáváním odborných akcí do kreditního systému včetně jeho kreditního ohodnocení. Z rozhodnutí akreditační komise MZ ČR ze dne 18. ledna 2006 bylo stanoveno, že profesní organizace vydávají pouze souhlasná stanoviska se zařazením aktivity do systému celoživotního vzdělávání. Kreditní body si pořadatel akce stanovuje sám v souladu s vyhláškou č. 423/2004 Sb.¹⁵⁷

Zdravotník nelékař, který se nestihl v přechodném období zaregistrovat a neměl dostatek kreditních bodů, mohl absolvovat zkoušku k vydání osvědčení dle vyhlášky č. 394/2004 Sb. (s účinností od 1.6.2004), „kterou se upravují podrobnosti

¹⁵⁶ Související právní předpisy [online]. Dostupné z URL: <http://www.nconzo.cz/> [cit.10.4.2008].

¹⁵⁷ CHARVÁTOVÁ, P.: Upravená pravidla pro podání žádosti o přidělení kreditního bodu [online]. Zpravodaj ČAS č. 2/2006. Dostupné z URL: <http://www.cnaa.cz/archiv> [cit. 12.4.2008].

o konání atestační zkoušky, zkoušky k vydání osvědčení k výkonu zdravotnického povolání bez odborného dohledu, závěrečné zkoušky akreditovaných kvalifikačních kurzů, aprobační zkoušky a zkušební řád pro tyto zkoušky.¹⁵⁸

V lednu roku 2006, kdy ve funkci ministra zdravotnictví působil MUDr. David Rath došlo ke snahám MZ ČR a některých poslanců změnit a prosadit některé právní předpisy. Jednalo se o zákon č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění a zákon č. 96/2004 Sb., o nelékařských zdravotnických povoláních a o vyhlášku č. 493/2005 Sb., kterou se vydává seznam zdravotních výkonů s bodovými hodnotami.

Šlo o následující okruhy problémů:

- „vyloučení profesních organizací nelékařů ze systému dohodovacích řízení,
- zásah do nastoleného systému kontroly celoživotního vzdělávání nelékařů,
- diskriminace související s navýšením mzdových indexů pouze pro jednu skupinu poskytovatelů zdravotní péče (zvýhodnění pouze skupiny lékařů) ve vyhlášce MZ ČR č. 493/2005 Sb., kterou se vydává seznam zdravotních výkonů s bodovými hodnotami.“¹⁵⁹

V návaznosti na pozměňovací návrhy k zákonům a vyhláškám souvisejícími se zdravotníky nelékaři a zrušení Odboru ošetrovatelství na MZ ČR vydaly profesní organizace několik protestních prohlášení. R. Wagnerová a H. Vorlíčková zaslaly protestní dopisy na MZ ČR.¹⁶⁰ Veškeré informace o jednáních byly publikovány v tisku a na webových stránkách zaměřených na zdravotnictví. Pozměňovací návrhy nakonec parlamentem neprošly a funkci ministra zdravotnictví ještě v roce 2006 převzal MUDr. Tomáš Julínek, MBA, který v této funkci působí v současné době.

¹⁵⁸ Související právní předpisy [online]. Dostupné z URL: <http://www.nconzo.cz/> [cit.10.4.2008].

¹⁵⁹ Prohlášení profesních, odborných a stavovských organizací nelékařských zdravotnických pracovníků proti legislativním krokům a iniciativám MZ ČR a některých poslanců PSP ČR [online]. 2006 Dostupné z URL: <http://www.florence.cz/kronika.php> [cit.10.4.2008].

¹⁶⁰ ČAS poslala kritický dopis ministroví zdravotnictví [online]. 2006 Dostupné z URL: <http://sestra.in/home/modules.php?op=modload&name=News&file=article&sid=172> [cit. 12.4.2008].

System registrace v souladu se zákonem č. 96/2004 Sb. včetně možnosti složení zkoušky (zkušební komise MZ ČR) k vydání osvědčení a vydávání souhlasných stanovisek ČAS platí dodnes. Na MZ ČR se v součinnosti s odbornou veřejností připravuje novela zákona č. 96/2004 Sb. a především novela vyhlášky č. 423/2004 Sb. ve snaze kreditní systém zjednodušit.

K 1. dubnu 2008 bylo zaregistrováno 136 212 zdravotníků nelékařů, viz Příloha č. 17.

Činnost v roce 2005

Prezidium ČAS uspořádalo celkem dvě akce. Akce k mezinárodnímu dni ošetřovatelství s názvem *Sestry na Petříně* proběhla 16. června ve spolupráci s MZ ČR jako tradičně na petřínském Nebozízku. Významnými hosty setkání byli např. tehdy ministryně zdravotnictví doc. MUDr. Milada Emmerová, CSc., tehdy ředitelka odboru ošetřovatelství MZ ČR PhDr. Ivanka Kohoutová, tehdy ředitelka veřejné zdravotní pojišťovny ČR (VZP) Ing. Jiřina Musílková a RNDr. Jiří Schlanger předseda Odborového svazu zdravotnictví a sociální péče.

V listopadu proběhla druhá akce Prezidia a to celostátní konference v hotelu Olympik v Praze ve spolupráci s 3. lékařskou fakultou UK na téma *Etické aspekty ošetřovatelské péče*.

Novinkou v roce 2005 bylo zahájení pravidelných odborných seminářů Prezidia ČAS na aktuální témata např. *Zákon č. 96/2004 Sb.*

Při ČAS vznikl nový region Praha Vinohrady. Během roku 2005 uspořádalo Prezidium ČAS, sekce a regiony *kolem 200 akcí* a přidaly se i akce partnerů ČAS pro rok 2005 – spol. Johnson & Johnson, B. Braun Medical, Hartmann-Rico, CSI Central Europe a Novartis Oncology.. K 31. prosinci 2005 sdružovala ČAS celkem *18 148 členů*.¹⁶¹

Činnost v roce 2006

¹⁶¹ CHARVÁTOVÁ, P.: Informace z evidence členské základny [online]. Zpravodaj ČAS č. 1/2006. Dostupné z URL: <http://www.cnaa.cz/archiv> [cit. 10.4.2008].

Dne 25. října proběhla v Brně mezioborová konference ČAS, kterou pořádalo Prezidium. Název akce zněl *Učme se s pacienty hovořit o sexu*. Program zahrnoval zajímavá a nezvyklá témata např. *Erektivní dysfunkce – komunikace s nemocným, Sex a právo* atd.

Dne 4. až 5. května se konaly I. Mostecké dny pod názvem *Od Florence Nightingalové k současnosti aneb ošetrovatelství s novou tváří*. Své příspěvky přednesly také H. Vorlíčková, R. Wagnerová a D. Škočová.¹⁶²

V červnu sestry se svými hosty opět oslavily Mezinárodní den ošetrovatelství společenským setkáním v Praze na Nebozízku. Poprvé zde byly předány ceny F. Nightingalové, viz. kapitola 11.5.

Na přelomu června a července podniklo Prezidium ČAS studijní cestu do Pobaltských republik a severských států.

ČAS se stala podporovatelem a spolurealizátorem projektů s aktuální tematikou. Součástí projektu byly i tzv. Mostecké dny. O projektech píše podrobněji v kapitole č. 11.6.

Novým partnerem ČAS pro rok 2006 se stal Eurostaff CZ, který pořádá v rámci Asociace kurzy angličtiny pro zdravotníky.

Při ČAS vznikl nový Region Karlovy Vary a Region Motol-Praha, nové sekce gastroenterologická a pneumologická, která se oddělila od kalmetizační.

Za rok 2006 proběhlo téměř 220 akcí v rámci ČAS. K 31. říjnu 2006 ČAS sdružovala celkem 25 589 členů.¹⁶³ Velký nárůst členské základny byl zřejmě z části ovlivněn sbíráním kreditních bodů na akcích, které sekce a regiony ČAS pořádaly. Novinkou a usnadněním byla i možnost se na akce přihlašovat přes webové stránky ČAS, což je možné dodnes.

¹⁶² Od Florence Nightingalové k současnosti aneb ošetrovatelství s novou tváří. *Sborník přednášek*, I. Mostecké dny sester, Most, 2006, vlastním nákladem.

¹⁶³ CHARVÁTOVÁ, P.: Informace z evidence členské základny [online]. Zpravodaj ČAS č. 5/2006. Dostupné z URL: <http://www.cnaa.cz/archiv> [cit. 10.4.2008].

11.4 Činnost ČAS od roku 2007

Volby v roce 2007

Většina členů dosavadního Prezidia již v nových volbách kandidovat dle stanov ČAS nemohla. Je však třeba zdůraznit, že během dvou uplynulých volebních období od sloučení ČSS a ČAS se z Asociace stala silná organizace evropského typu s více než 23 tisíci členy.

Dne 15. února 2007 Fórum delegátů ČAS zvolilo nové Prezidium ČAS. Fórum schválilo nové stanovy, disciplinární řád, finanční řád, jednací řád a volební řád. Z těchto dokumentů prošly největšími změnami stanovy, které se podařilo sladit se zákonem č. 96/2004 Sb.

Disciplinární a etické komise sekcí a regionů byly zrušeny. Posílily se pravomoce Prezidia a více pravomocí získal Sněm předsedů sekcí a regionů. Tato opatření měla vést ke zlepšení pružnosti v činnosti celé organizace. Nové stanovy řeší některá práva a povinnosti členů.¹⁶⁴

Změny zaznamenal i volební řád, kdy každý člen Prezidia má možnost kandidovat v neomezeném počtu volebních cyklů až do doby, kdy nebude Fórem zvolen a kandidáti na funkce do Prezidia musí být minimálně dva roky členy ČAS. Na Fóru se změnil i způsob voleb: prezidentka a viceprezidentka byly voleny přímou, tajnou volbou, dvoukolově, přičemž podmínkou pro zvolení je nadpoloviční počet hlasů.

Nové Prezidium ČAS pro funkční období 2007 až 2010:

- prezidentka: Mgr. Dana Jurásková, MBA, viceprezidentka: Bc. Milada Appltová,
- členky Prezidia: E. Kvasnicová, M. Machovcová, K. Moravcová, J. Pavlicová, Bc. I. Pejznochová, A. Poustková, Bc. A. Skalická, viz Příloha č. 11.¹⁶⁵
- *Revizní komise:* M. Nociárová, DiS.

¹⁶⁴ Stanovy ČAS [online]. Dostupné z URL: <http://www.cnaa.cz/statutarni-normy-cas/> [cit. 12.4.2008].

¹⁶⁵ Fórum delegátů ČAS na cestě za kvalitní péčí [online]. Dostupné z URL: <http://www.florence.cz/cislo.php?stat=413> [cit. 15.4.2008].

- *Disciplinární komise:* H. Sündermannová.

Strategie ČAS pro funkční období 2007 – 2010

„Hlavní cíle České asociace sester

- Podporovat aktivity zaměřené na realizaci národních a mezinárodních programů, jejichž cílem bude příprava sester, porodních asistentek a dalších nelékařských zdravotnických oborů na výkon povolání.
- Spolupracovat na změnách systému zdravotnických služeb v ČR.
- Spolupracovat s orgány státní správy a ostatních profesních i odborových organizací na podpoře volného pohybu pracovních sil v rámci EU i mimo ni.
- Vytvářet účinné nástroje k zajištění bezpečně a kvalitně poskytovaných ošetrovatelských služeb v souladu s potřebami osob, skupin i komunit.
- Podporovat aktivity vedoucí ke zvyšování uznání nelékařských profesí ve společnosti.
- Zastupovat poskytovatele ošetrovatelských služeb v domácí péči a vytvářet účinné nástroje na prosazování jejich práv.“

Dílčí cíle České asociace sester

- „Prosazovat plnění úkolů nelékařských zdravotnických povolání v profesionální a etické oblasti, v souladu s principy moderního ošetrovatelství.
- Ovlivňovat vzdělávací systém pregraduálního, postgraduálního i celoživotního vzdělávání pracovníků nelékařských zdravotnických povolání.
- Posílit roli České asociace sester na tvorbě změn v oblasti poskytování zdravotní i sociální péče v České republice.
- Regulovat prostřednictvím vydaných dokumentů a tvorbou indikátorů kvalitu ošetrovatelské péče v České republice.
- Posílit rozvoj spolupráce a výměnu informací mezi Českou asociací sester a jinými profesemi v rámci České republiky a mezi sesterskými organizacemi v zahraničí.

- Posílit prestiž ošetrovatelství a postavení sestry, porodní asistentky a dalších nelékařských profesí v České republice.
- Ovlivnit postoje plátců péče k úhradám služeb domácí péče.¹⁶⁶

Stanovených cílů chce ČAS dosáhnout aktivitami v oblasti legislativy, standardizace ošetrovatelské péče, podporou a uskutečňováním vzdělávacích akcí a publikační činností. Organizace tiskových konferencí by měla veřejnost seznámit s problémy týkajícími se zdravotníků nelékařů.

ČAS chce také nadále rozvíjet a navazovat spolupráci se zahraničními sesterskými organizacemi, s lékařskými společnostmi a komorami, s MZ ČR, s Parlamentem ČR a s dalšími institucemi státní správy. Spolupráce s Odborovým svazem pracovníků ve zdravotnictví a sociální péči je již dlouhodobá a zasahuje do oblasti pracovního práva.

Mgr. Dana Jurásková, MBA vytyčila hlavní úkoly ČAS do dalších let a to vytvořit pracovní komise, které se budou kvalifikovaně vyjadřovat k zákonným normám podstatným pro činnost organizace a budou pracovat na standardizaci ošetrovatelské péče. Dále by měla začít fungovat expertní komise členů se statutem soudního znalce. Dalším úkolem je využití Evropských sociálních fondů (ESF) na vzdělávací a další prospěšné programy. Trvalým cílem činnosti ČAS je zlepšení kvality ošetrovatelské péče sledováním indikátorů kvality ošetrovatelské péče.

Prezidentka je přesvědčena, že ČAS může v budoucnosti dosáhnout kreditu profesních zdravotnických komor. Velmi však bude záležet na velikosti členské základny, prostředcích a dalších podmínkách.¹⁶⁷

Symbolické „předání ohně“ (Zapálený starožitný kahan – ve znaku ČAS) proběhlo dne 29. března 2007, kdy se nové prezidium loučilo s odstupujícím, viz Příloha č. 11.¹⁶⁸

¹⁶⁶ Cíle [online]. Dostupné z URL: <http://www.cnna.cz/o-spolecnosti/cile/> [cit. 14.4.2008].

¹⁶⁷ ŠKUBOVÁ, J.: Program kontinuity a modernizace [online]. Dostupné z URL: <http://www.florence.cz/cislo.php?stat=193> [cit. 11.4.2008].

¹⁶⁸ ŠKUBOVÁ, J.: Předávání ohně. *Florence*, rubrika: Zpravodaj ČAS, III, 2007, č. 4, s. 170.

Činnost ČAS v roce 2007

Koncem měsíce dubna proběhlo první výjezdní zasedání ČAS s novým Prezidiem a v červnu ČAS, jako každoročně, oslavila Mezinárodní den ošetřovatelství společenským setkáním na petřínském Nebozízku, viz Příloha č. 12. Opět byli pozváni významní hosté např. stávající ministr zdravotnictví MUDr. Tomáš Julínek, Ing. Lívie Klausová atd. Kulturní a zábavný program zakončilo, již druhým rokem, udílení cen Florence Nightingalové.

Pro zkvalitnění činnosti ČAS byly založeny pracovní skupiny, jejichž aktivity jsou zaměřeny specificky na dohodovací řízení, právní normy, na vzdělávání, na projekty EU, na kvalitu péče, reorganizaci ČAS a soudní znalectví. Vznikla Etická komise a Kreditní komise.

V listopadu se v Karlových Varech uskutečnila konference Prezidia ČAS s názvem *Kvalita pracovního prostředí, kvalita zdravotnických služeb a bezpečí pacientů*. Téma konference vycházelo z vyhlášeného tématu ICN pro rok 2007.

Partnerem ČAS pro rok 2007 se stala společnost Mölnlycke Health Care, s.r.o.

Během roku došlo ke sloučení Sekce léčby bolesti a Sekce paliativní péče. Vznikly také dvě nové sekce, Sekce hepatologická a Sekce seniorů. Sekce chirurgická, se kterou se sloučila Sekce stomických sester byla přejmenována na Sekci chirurgických oborů.

ČAS uspořádala během roku 2007 bezmála 240 akcí. Po revizi členské základny se v ČAS k 26. červnu 2007 sdružuje celkem 20 147 členů. Přes 5 tisíc členů má členství pozastaveno nebo přerušeno.¹⁶⁹

V prosinci 2007 byly spuštěny nové webové stránky ČAS, které by měly ještě více zpřehlednit a zjednodušit orientaci a práci na webu.

¹⁶⁹ CHARVÁTOVÁ, P.: Informace z evidence členské základny [online]. Zpravodaj ČAS č. 3/2007. Dostupné z URL: <http://www.cnaa.cz/archiv> [cit. 11.4.2008].

Činnost ČAS v roce 2008

ČAS v letošním roce spustila další projekt, o kterém ve stručnosti pojednává i kapitola 11.6. K projektu 2008 se váží odborné konference např. *Bezpečí pacientů s ohledem na prevenci pádu a zranění při hospitalizaci a používání omezovacích pomůcek*. Tato aktivita je součástí strategie ČAS do roku 2010.

ČAS připravuje Sekci primárních sester pro sestry pracující v ordinacích praktických lékařů, specialistů či ambulancích.

Od ledna do dubna uspořádala ČAS celkem 61 akcí. Počet členů k 1.1.2008 je 29 695, z toho je aktivních 18 364 členů a od roku 2001 přerušilo členství celkem 11 331 členů. Tuto informaci jsem obdržela e-mailem 30. března 2008 od V. Kunové.

11.5 Publikační činnost, medializace, udělovaná ocenění

Publikační činnost

Zpravodaj ČAS

Od začátku roku 1995 začala ČAS tisknout svůj vlastní *Zpravodaj*, který byl zdarma zasílán členům Asociace, viz Příloha č. 14. Účelem Zpravodaje bylo zlepšení informovanosti členů o činnosti ČAS a o činnosti jednotlivých odborných sekcí. Vycházel většinou v rámci některého ze seminářů. Do roku 2000 vyšlo celkem 12 Zpravodajů. Obsahově byly nejzajímavější odborné přednášky z akcí, někdy poznámky k historii ošetrovatelství a samozřejmě nechyběly informace prezidia ČAS. V prvním vydání Zpravodaje nabádala R. Wagnerová členky k aktivnějšímu přístupu a rozvíjení další činnosti. Úroveň nebyla dostačující a bylo třeba ji společnými silami pozvednout.

Se spuštěním internetových stránek Asociace v roce 2001 je možno Zpravodaj od ledna 2002 sledovat online, případně jeho verzi získávat pravidelně měsíčně e-mailem. Přístup k archivu Zpravodajů online mají pouze registrovaní členové ČAS.

Časopis Sestra a Florence

První číslo časopisu *Sestra* vyšlo v roce 1991, viz Příloha č. 13. Vydavatelem byl Knižní podnikatelský klub. Od roku 1995 časopis přešel k vydavatelství Strategie. Stal se měsíčníkem, bral v úvahu požadavky sester a tak se zvyšovala kvalita příspěvků. Ze 2 000 předplatitelů jich bylo během půl roku 7 000.¹⁷⁰ V redakční radě se sešly členky ČSS i České asociace sester. V časopise se kromě odborných témat objevovaly zprávy o činnosti profesních sesterských organizací.

V roce 1999 se vydavatelem Sestry stal holandský vydavatelský dům Mona. Pod tímto vydavatelem se v roce 2001 poprvé uskutečnilo udělování cen Sestra roku.

Nynějším vydavatelem časopisu *Sestra* je Mladá fronta, a.s. a šéfredaktorkou se stala Mgr. Martina Pelikánová.

Časopis *Sestra* je určen všem pracovníkům ve zdravotnictví podílejícím se na ošetrovatelské péči o nemocné. Zabývá se teorií i praxí ošetrovatelství ve všech směrech vývoje. Tento v současné době měsíčník přináší odborná témata, jejichž autory jsou vedle sester i lékaři, psychologové a další domácí i zahraniční odborníci. Čtenáři zde najdou vedle odborných článků i příspěvky z teorie ošetrovatelství, zahraniční zkušenosti, kazuistiky, právní poradnu pro sestry, konkrétní zkušenosti z praxe, informační servis, vzdělávání a zdravotnickou publicistiku. Pravidelně také vychází přílohy časopisu s různým specifickým zaměřením např. ošetřování ran, Sestra roku, Zákon o nelékařských zdravotnických povoláních, viz Příloha č. 13.

Paralelně s časopisem *Sestra* vychází od roku 2005 měsíčník *Florence* pod patronací České asociace sester (viz Příloha č. 13). Šéfredaktorkou je PhDr. Jarmila Škubová. Předsedkyní redakční rady je Mgr. Dana Jurásková, MBA. Časopis vydává nakladatelství Galén, s.r.o.

Na výjezdním zasedání prezidia a předsedů sekcí a regionů v lednu roku 2007 proběhlo jednání s nakladatelstvím Galén ohledně možnosti transformace časopisu *Florence* v prezidiální časopis ČAS. Další jednání ohledně této možnosti jsou

¹⁷⁰ ŠKUBOVÁ, J., CHVÁTALOVÁ, H.: *SESTRA. O životní cestě ženy, která dala svému povolání nový smysl*. NCO NZO, Brno, 2004.

na novém prezidiu ČAS. Řeší se především finanční stránka věci vůči členům ČAS, kteří by si měli každoročně připlatit 200 Kč ke svému členskému příspěvku v ČAS (celkem tedy 500 Kč na rok) a tak by měsíčně obdrželi nové číslo časopisu Florence.

Asociace má v časopise Florence vymezenou rubriku Zpravodaj ČAS, publikuje zde i seznamy vzdělávacích akcí a další informace o dění v organizaci. Obsahovou tematikou se časopis blíží časopisu Sestra. Zabývá se odbornou tematikou a věnuje se i problematice kontinuálního vzdělávání.

Své zástupce v redakčních radách má ČAS i v jiných odborných časopisech – *Diagnóza v ošetrovatelství a Dimenze*.

Publikace a brožury, na kterých se ČAS podílela

Od roku 1999 do roku 2004 vydala ČAS celkem 28 publikací – knihy, brožury, překlady z originálů vydaných WHO, ICN. Z publikací uvádím např. *Etický kodex sester, Společně proti násilí* nebo *Ošetrovatelská dokumentace v praxi*. Na některých publikacích spolupracovala ČAS s autorem a některé z prvních publikací ještě vyšly ve spolupráci s ČSS.

Spolupráce s nakladatelstvím Grada přinesla také několik hodnotných publikací pro sestry, na kterých se ČAS významně podílela např. *Kapesní průvodce pro zdravotní sestry (1. a 2. vydání)*, *Sestra a akutní stavy od A do Z* nebo *Repetitorium pro zdravotní sestry*.

V roce 2005 byl zpracován filmový dokument s názvem *Umění komunikace v povolání zdravotní sestry*. Po něm následoval v roce 2007 nový výukový film *Umění komunikace II* a filmový dokument s názvem *Pohledy, dotyky, slova to všechno je komunikace*. Vyšly další čtyři publikace např. *Sestry vzpomínají, Etika od A-Z*.

V roce 2006 ČAS spolupracoval na třech publikacích - *Klíčové dovednosti sester, Pochybení a sankce při poskytování ošetrovatelské péče II. a Vše o léčbě*

*bolesti. V roce 2007 vyšly další dvě publikace – Výkladový ošetřovatelský slovník a Jak šel ČAS očima Růženy Wagnerové.*¹⁷¹

Medializace ČAS

V říjnu roku 2006 proběhlo na radiu Classic FM živé vysílání s názvem *Sestři vy jste anděl*. Šlo o 23 nahrávek na téma komunikace vysílaných jedenkrát týdně. Během daného dne z rádia zazněly celkem 3 nahrávky po 5 až 7 minutách. Moderátor vždy vedl rozhovor s hostem, tedy sestrou. Jednalo se o možnost výborné propagace ČAS. Garantem pořadu byla R. Wagnerová.

Medializace ČAS byla také jedním z úkolů, který nové prezidium začalo naplňovat ihned po volbách v roce 2007.

V květnu roku 2007 promluvila v televizním pořadu *Snídaně s Novou* prezidentka ČAS Mgr. Dana Jurásková, MBA. Hovořila o dnešních sestřích, jejich znalostech, samostatné práci, vzdělání a o vývoji profese jako takové v čase. Rozhovor proběhl v návaznosti na Mezinárodní den sester, který se koná každoročně 12. května.

Historicky první tisková konference ČAS s názvem *Distanční celoživotní vzdělávání pro sestry formou e-learningu* se uskutečnila v říjnu roku 2007. Novináře informovala prezidentka ČAS D. Jurásková o skutečnosti, že ČAS se stala od 1. září hlavním partnerem internetové učebny pro sestry, kterou provozuje společnost INES International, Ltd. ČAS si od učebny slibuje větší zpřístupnění vzdělávání sestřím v ambulantní sféře.¹⁷²

V únoru roku 2008 opět v televizi vystoupila Mgr. D. Jurásková, MBA v pořadu České televize – *Události, komentáře*. Hovořilo se na téma *bezpečnost v českých nemocnicích*.

¹⁷¹ WAGNEROVÁ, R.: *Jak šel ČAS* [CD-ROM]. 2.10.2007, soukromý zdroj autorky [cit. 21.3.2008].

¹⁷² ŠKUBOVÁ, J.: Historicky první tisková konference ČAS. *Florence*, rubrika: Z konferencí, III, 2007, č. 11, s. 439.

Udělovaná ocenění

Od roku 1999 se vydavatelem časopisu *Sestra* stal holandský vydavatelský dům Mona. Tehdejší ředitel sekce zdravotnického tisku přišel poprvé s nápadem o vyhlášení *Sestry roku*. V únoru roku 2001 v Praze na Žofíně převzala jako první Cenu za celoživotní dílo doc. PhDr. Marta Staňková, Csc.¹⁷³

Pod odbornou garancí ČAS proběhlo 1. února roku 2005 na pražském Žofíně slavnostní vyhlášení *Sestry roku 2004*. R. Wagnerová tehdejší viceprezidentka ČAS zde převzala cenu časopisu *Sestra* za celoživotní dílo v ošetrovatelství. V současnosti je ČAS odborným garantem nad akcemi *Sestra roku*.

ČAS a nakladatelství GALÉN, při příležitosti mezinárodního dne ošetrovatelství, udělili poprvé v červnu roku 2006 *cenu Florence Nightingalové*, viz Příloha č. 15. Cenu získaly členky ČAS vybrané předsedkyněmi sekcí. Od roku 2006 je cena udělována každoročně při společenském setkání sester v rámci oslavy Mezinárodního dne ošetrovatelství na petřínském Nebozízku.¹⁷⁴

V letošním roce je akce plánována na červen a uskuteční se v divadle Kalich v Praze. Ceny jsou udělovány za: rozvoj ošetrovatelství, rozvoj ČAS, rozvoj oboru a za celoživotní dílo.

11.6 Spolupráce a kontakty

Spolupráce na projektech

Od roku 2006 se ČAS stala podporovatelem a spolurealizátorem, ale i předkladatelem vybraných projektů, které jsou spolufinancovány Evropským sociálním fondem (dále ESF) a státním rozpočtem ČR, viz Příloha č. 16.

¹⁷³ ŠKUBOVÁ, J., CHVÁTALOVÁ, H.: *SESTRA. O životní cestě ženy, která dala svému povolání nový smysl*. NCO NZO, Brno, 2004.

¹⁷⁴ WAGNEROVÁ, R.: *Jak šel ČAS* [CD-ROM]. 2.10.2007, soukromý zdroj autorky [cit. 21.3.2008].

Jde o následující projekty:

- *Manipulace s nebezpečnými odpady, zejména ve zdravotnictví* – předkladatelem projektu je firma Elsys. Cílem projektu je proškolit skupiny zdravotnického personálu pro práci s nebezpečnými odpady.
- *Vzdělávání zdravotnického personálu* – předkladatelem projektu je Nemocnice Most. Cílem projektu je významně ovlivnit kvalitu ošetrovatelské péče uspořádáním konferencí/odborných seminářů, jejichž náplň bude odpovídat posledním poznatkům z oboru ošetrovatelství. Významné byly především tzv. Mostecké dny – národní konference s mezinárodní účastí (Projekt probíhal v letech 2005 – 2007).
- *Zdravotnictví bez PVC* – předkladatelem projektu je sdružení Arnika. Cílem projektu je informovat o studiích spojených se zkoumáním škodlivosti PVC (ftaláty) na lidský organismus a tím eliminovat jeho využití, nejen ve zdravotnictví, náhradou za jiné materiály.
- *Další profesní vzdělávání pro všeobecné sestry a ostatní nelékařské profese zdravotnických zařízení* – předkladatelem projektu je firma Linet. Cílem projektu je formou kurzu seznámit cílovou skupinu se škálou nabízené zdravotnické techniky včetně využití této techniky v praxi. Kurzy zahrnovaly i rozvoj tzv. měkkých dovedností (komunikace). Projekt probíhal v roce 2007 v Praze a ve Středočeském kraji.
- *Profesní vzdělávání nelékařských zdravotnických pracovníků kombinovanou formou s využitím e-learningu* – předkladatelem projektu je SZŠ a VOZŠ v Plzni. Cílem projektu je zkvalitnění a inovace systému dalšího profesního vzdělávání zdravotníků nelékařů.¹⁷⁵
- *Regionální vzdělávání nelékařů v oblasti bezpečí a zdravotní péče* - předkladatelem projektu je ČAS. Cílem projektu je sledování a zvyšování kvality poskytované zdravotní péče prostřednictvím vzdělávání zdravotnických

¹⁷⁵ Spolupráce [online]. Dostupné z URL: <http://www.cna.cz/spoluprace/> [16.4.2008].

pracovníků. V rámci projektu jsou na rok 2008 připraveny 4 odborné školicí akce.¹⁷⁶

Mezinárodní spolupráce a kontakty

ČAS má ve světě statut aktivní profesní organizace, která má zájem o pozitivní změny v oblasti ošetrovatelství. Důkazem je členství v prestižní světové organizaci sester Mezinárodní radě sester (dále ICN) se sídlem v Ženevě, které trvá od roku 1994.

O historii členství ČAS a ČSS v ICN a organizaci samotné podrobněji pojednávají kapitoly č. 2, 8.5 a 10.3.

ČAS je též v kontaktu a spolupracuje se Slovenskou společností sester, Slovenskou komorou sester a dalšími profesními evropskými i zámořskými organizacemi. O členství a spolupráci s některými vybranými organizacemi ve stručnosti pojednává následující text.

EFN (European Federation of Nurses Associations)

Evropská federace asociací sester

Do roku 2004 pracovala pod názvem PCN (Stálý výbor sester při Evropské unii).¹⁷⁷ Založena byla v roce 1971 a je oficiálním zástupcem sester v Radě Evropy. Zastupuje přes jeden milion evropských sester a je nezávislým evropským hlasem sesterské profese. Členy jsou národní organizace sester, které jsou zároveň členy ICN (25 členských států EU).

EFN vydává zásadní doporučení pro ošetrovatelství včetně požadavků na kvalifikační přípravu sester v členských zemích s cílem dosahovat vysoké a vzájemně srovnatelné úrovně jejich vzdělání, která umožní volný pohyb pracovních sil.

¹⁷⁶ Projekt 2008 [online]. Dostupné z URL: <http://www.cna.cz/projekt-2008/> [16.4.2008].

¹⁷⁷ EFN constitution [online]. Dostupné z URL: http://www.efnweb.org/version1/en/about_constitution.html [cit. 16.4.2008].

ČAS je členem organizace. V letech 2004 až 2006 působila bývalá prezidentka ČAS H. Vorlíčková ve funkci viceprezidentky EFN.¹⁷⁸ Sídlo Federace se nachází v Bruselu.

WENR (Workgroup of European Nurse Researchers)

Pracovní skupina evropských sester pracujících pro výzkum

O pracovní skupině sester výzkumnic, která byla ustavena v roce 1978, podrobněji pojednává kapitola č. 8.5 včetně členství ČSS.

Po rozdělení společnosti sester v devadesátých letech na ČAS a ČSS se na činnosti ve WENR podílela a dosud podílí ČAS.

V letech 1994 – 1997 ČAS zastupovala sestra Kondelíková z FN v Praze 5 Motole. Od roku 1998 až dosud je naší reprezentantkou ve skupině WENR za Českou asociaci sester PhDr. Marie Zvoníčková.¹⁷⁹ Od roku 2008 je sídlem sekretariátu WENR Nizozemí.¹⁸⁰

EONS (European Oncology Nursing Society)

Evropská onkologická sesterská společnost

Společnost byla založena v roce 1984 a sdružuje více jak 50 sesterských onkologických organizací, které reprezentují sestry z 25 zemí. Hlavní cíle EONS jsou zabezpečení dostupnosti kvalitní péče o onkologické pacienty, umožnění specializace onkologickým sestrám, zajištění znalosti cílů u všech onkologických sester a přispívání k získávání znalostí - vzdělávání sester věnuje pozornost od 80 let. První specializační curriculum vydala v roce 1989 a další v roce 1993.¹⁸¹

Sekce onkologických sester ČAS je členem této organizace. Sídlo EONS se nachází v Bruselu.

¹⁷⁸ VORLÍČKOVÁ, H.: České sestry dobývají Evropu. *Sestra*, XV, 2005, č. 1, s. 9.

¹⁷⁹ WENR [online]. Dostupné z URL: <http://www.cnaa.cz/mezinarodni-organizace/wenr> [cit. 2.4.2008].

¹⁸⁰ Short history about WENR [online]. Dostupné z URL: <http://www.wenr.org/index.php?id=325> [cit. 2.4.2008].

¹⁸¹ EONS [online]. Dostupné z URL: <http://www.cnaa.cz/mezinarodni-organizace/eons> [cit. 16.4.2008].

EDTNA/ERCA

(European Dialysis and Transplant Nurses Association/European Renal Care Association) - *Evropská asociace dialyzačních a transplantačních sester & Evropská asociace renální péče*

Asociace byla založena nefrologickými sestrami v roce 1971. Během let se rozrostla v důležité mezinárodní fórum, má multidisciplinární charakter a sdružuje všechny profese, které léčí pacienty se selháním ledvin (nefrologické sestry, techniky, sociální pracovníky, dietní sestry, transplantační koordinátory a ostatní profese pracující v oblasti renální péče).

Cílem Asociace je dosažení prestiže v celé Evropě na poli svého působení a dosažení vysoké úrovně kvality renální péče prostředky jakými jsou např. standardy renální péče, nové postupy v oblasti renální péče, edukace a kontinuální profesní rozvoj všech členů týmu, iniciace, podpora a řízení výzkumu v oblasti renální péče, podpora komunikace, spolupráce a výměna zkušeností mezi všemi členy týmu.¹⁸²

Sekce nefrologická při ČAS je členem této organizace. Zastupujícím členem EDTNA v ČR je J. Šrámek. Sídlo Asociace se nachází ve Švýcarsku.

ACENDIO

(Association for Common European Nursing Diagnoses, Interventions and Outcomes) - *Mezinárodní asociace pro podporu společné ošetrovatelské terminologie*

Členská organizace založená v roce 1995 s cílem podpořit rozvoj profesionálního ošetrovatelského jazyka. Hlavním cílem této organizace je vytvoření evropské sítě pro zdravotní sestry zainteresované ve tvorbě společného jazyka popisujícího výkon ošetrovatelské práce. Publicita ošetrovatelské profese je zajištěna tehdy, pokud jsou sestry schopné sdílet a porovnávat informace o své práci místně,

¹⁸² EDTNA [online]. Dostupné z URL: <http://www.cnaa.cz/mezinarodni-organizace/edtna> [cit. 16.4.2008].

národně a i v rámci Evropy. Sídlo organizace se nachází v Londýně. ČAS je členem této organizace.¹⁸³

HORATIO

Evropská asociace psychiatrických sester

Asociace má za úkol podporovat praktickou spolupráci, vzdělávání, ale také profesní sebevědomí psychiatrických sester v evropských zemích. Jejím cílem je rovněž posílení hlasu psychiatrických sester v evropských sesterských organizacích (např. ICN). Prezentace a podpora jejich specifických profesních zájmů a potřeb.

V roce 2005 navázal předseda Sekce psychiatrických sester kontakt s tehdy ještě pracovní skupinou psychiatrických sester. V dubnu roku 2006 došlo k formálnímu ustavení Horatia, který vzešel z pracovní skupiny. V srpnu roku 2006 se členem Horatia stala Sekce psychiatrických sester při ČAS.

V současné době je rovněž členem výboru asociace, jmenovitě Blanka Novotná. Asociace Horatio sídlí v Holandsku.¹⁸⁴

¹⁸³ Vítejte na stránkách Acendio [online]. Dostupné z URL: <http://www.acendio.net/> [cit. 16.4.2008].

¹⁸⁴ ŠKUBOVÁ, J.: S Horatiem po boku. *Florence*, III, 2007, č. 4, s. 148.

12. DISKUZE

Možnost zpracování historického tématu spojená s vyhledáváním zdrojů informací ohledně vývoje organizovanosti sester u nás mě oslovila i z toho důvodu, že jsem členem největší sesterské organizace v České republice od roku 2001.

Při zpracování tématu jsem zvolila cestu historicko-popisnou od ranné historie ošetrovatelství u nás, přes první možnosti získání odborného vzdělání v oboru ošetrovatelství. Popsala jsem situaci sester a možnosti spolkové činnosti ve válce, v poválečném období a do vzniku České společnosti sester, jejíž činnost trvala do roku 2000. Od roku 1990 jsem se také zabývala historií vzniku Klubů sester a následně registrací České asociace sester. ČAS je současnou největší profesní organizací u nás s kreditem aktivní společnosti hájící zájmy sester a podporující pokrok v ošetrovatelství, která je členem nejedné prestižní mezinárodní sesterské organizace. Zpracování dat ostatních profesních sesterských organizací u nás by již bylo nad rámec rozsahu této práce, takže toto ponechávám jako otevřené téma pro jiná šetření.

Sběr dat pro první část mé práce probíhal studiem knihovních a fakultních zdrojů – odborných zdravotnických novin, časopisů, knih, sborníků, diplomových prací atd. Musím podotknout, že světová i zahraniční národní (např. Dánsko) historie ošetrovatelství je velmi dobře podchycena a zpřístupněna na zahraničních webových stránkách včetně obrazové dokumentace. Přístup k informacím má proto odborná a z části i laická veřejnost. Zvyšuje se tak povědomí o sesterské profesi.

Bohužel musím konstatovat, že kromě několika článků o historii ošetrovatelství u nás přístupných na oficiálních stránkách odborného časopisu Florence jsem informace skutečně touto cestou získat nemohla. Myslím, že zpracování a publikace takových internetových stránek je velkou výzvou do budoucna pro ty, kteří se historií ošetrovatelství u nás zabývají.

Historie českého ošetrovatelství byla doménou doc. PhDr. Marty Staňkové, CSc., která již bohužel není mezi námi. Její sbírka historických odznaků sester a dalších materiálů mi, až na několik málo odznaků uchovaných na ÚTPO v Praze,

nebyla přístupna, neboť dle slov Mgr. Jany Mlýnkové je neznámo kde. Cenné archívní dokumenty by bylo zřejmě možné dohledat v Brněnském archívu NCO NZO, ale dle slov Mgr. Jany Mlýnkové by to byla náročná práce pro tým lidí. Mgr. J. Mlýnková, zabývající se historií ošetrovatelského školství u nás, mi alespoň laskavě poskytla k nafocení jmenované odznaky a cennou „pasírku“.

Druhá část práce počínaje rokem 1990 je zpracována opět z tištěných zdrojů vlastních i knihovních a od roku 2000 i z velice dobře obsahově a informačně nastavených oficiálních stránek České asociace sester.

Sběr dat z tohoto období zahrnoval i e-mailovou a telefonickou komunikaci s K. Musilovou – materiály o ČSS nedodány bez udání důvodu, R. Wagnerovou - poskytnuty cenné podklady včetně obrazových z historie i současnosti ČAS, V. Kunovou – poskytnuty cenné informace o vývoji členské základny a Bc. I. Kubátovou – materiály nedodány, pouze telefonicky sděleno několik bližších informací o PO UZP ČMS. Mgr. Daně Juráskové, MBA, PhD jsem po telefonické domluvě zaslala e-mailem dotazy, které však zůstaly bez odezvy. E-mailem jsem kontaktovala i ostatní organizace zdravotníků nelékařů ohledně velikosti členské základny. Z devíti dotazovaných jsem obdržela šest odpovědí.

Paní R. Wagnerovou jsem po telefonické domluvě osobně v březnu roku 2008 navštívila na ředitelství VFN na Karlově náměstí, kde působí jako asistentka hlavní sestry A. Chrzové. R. Wagnerová mi poskytla cenné podklady pro zpracování této práce včetně zapůjčení soukromého CD s obrazovou dokumentací k historii i současnosti ČAS.

Tématu PO UZP ČMS se v textu dotýkám pouze okrajově, protože tato druhá nejsilnější profesní organizace s odborovým zaměřením byla předmětem velmi kvalitně zpracované diplomové práce magisterského navazujícího studia na 1. Lékařské fakultě v roce 2007. Přesto jsem telefonicky i e-mailem Unii několikrát kontaktovala s prosbou o zodpovězení několika dotazů. V brněnském centru Unie jsem byla několikrát odvolávána na Bc. I. Kubátovou, takže poslední telefonický rozhovor jsem vedla právě s paní předsedkyní. Na základě chování I. Kubátové usuzuji, že rivalita mezi oběma organizacemi přetrvává. Kubátová vidí

nevýhodu ČAS v tom, že není organizací odborovou a tak na tomto poli nemůže hájit zájmy sester. Unie je více orientována na Moravu a ČAS zase na Prahu a Čechy vůbec. V minulosti spolu tyto dvě organizace spolupracovaly na přípravě některých akcí a účastnily se společně připomínkování a vyjednávání na MZ ČR. Společnou cestu těchto dvou organizací do budoucna nevidím příliš optimisticky. Možná i díky věčnému nevylovenému boji Moravy proti pragocentrismu.

Jeden z mých dotazů směřovaný vůči R. Wagnerové, Mgr. D. Juráskové, MBA, PhD a Bc. I. Kubátové se týkal názoru na vytvoření jednotné a jediné silné národní organizace sester v ČR. Určité odpovědi se mi nedostalo, a tak vyjádřím svůj vlastní postoj k této otázce.

Jednotná a jediná profesní organizace by byla existence schopná jediné za předpokladu, že bude mít větší diferenciaci a autonomii v působnosti jednotlivých organizačních složek a větší pravomoci stanovené zákonem. Pro takový typ organizace bude však potřeba, aby sestry vytvořily rozsáhlou členskou základnu po celé ČR a členství v organizaci, která hájí jejich zájmy, chápaly jako samozřejmost patřící neoddelitelně k jejich profesi. Zájem o členství v organizacích se zvýšil díky registraci zdravotníků nelékařů ze zákona spojené s povinností celoživotního vzdělávání. V tuto chvíli je smutným zjištěním, že organizovaných sester v ČR je přibližně 40 857¹⁸⁵ (Příloha č.19). Pro srovnání počet registrovaných sester (všeobecné sestry a porodní asistentky) s osvědčením k výkonu profese bez odborného dohledu u NCO NZO k 1.4.2008 je 102 203 (Příloha č.17).¹⁸⁶

Problematika týkající se organizování sester mě velmi zaujala a i přes některé z uvedených obtíží se sběrem dat se mi zpracovávala velice dobře. Myslím, že zmapovaná tématická oblast připravila podklad pro další možná šetření např. šetření na začleňování zdravotníků nelékařů do profesních organizací - důvody

¹⁸⁵ Číselný údaj získaný z vlastní e-mailové korespondence se současnými profesními organizacemi sester.

¹⁸⁶ Počty registrovaných osob v jednotlivých oborech ke dni 1. 4. 2008 [online]. Dostupné z URL: <http://www.nconzo.cz/> [cit.10.4.2008].

nízké organizovanosti zdravotníků nelékařů v ČR, stav povědomí zdravotníků nelékařů o organizacích a výhodách členství v organizacích. Dalším námětem by mohlo být šetření na historii a současnost ostatních profesních sesterských organizací u nás, případně zpracování historie a současnosti organizací mezinárodních.

Komparace ČAS s ostatními sesterskými organizacemi u nás by snad měla význam jedině v souvislosti s PO UZP ČMS. Ostatní organizace jsou specificky oborově zaměřené a počet členů dosahuje maximálně dvou tisíc, takže srovnání by bylo z mého pohledu neadekvátní.

ZÁVĚR

Téma diplomové práce *Historie a současnost profesních sesterských organizací u nás* jsem si zvolila proto, že sama jsem od roku 2001 členkou České asociace sester a chtěla jsem sobě i čtenářům ozřejmit a prohloubit situaci ve vývoji organizační činnosti sester od historie po současnost.

Ve své práci jsem popsala a doplnila známá historická fakta týkající se potřeb sester se sdružovat a hájit tak snáze své zájmy před laickou i odbornou veřejností. Novodobou historii profesních sesterských organizací již píše Česká asociace sester, která je, díky své rozsáhlé členské základně, šíří působnosti a činnosti, největší a nejvýznamnější organizací tohoto typu u nás.

Ve zmapování historie a současnosti stavovských spolků sester u nás, zasazeném do kontextu doby, vidím přínos této práce. Každá sestra by měla mít povědomí oč aktivní sestry ve spolcích vždy usilovaly a usilují dodnes, co se jim společnými silami podařilo a jaké cíle si kladou, aby přinesly prospěch všem ostatním vykonávajícím tuto nelehkou a stále málo doceněnou práci.

Pro zpracování tématu jsem si stanovila čtyři cíle, které pro mne byly vodítkem při sběru dat a při psaní samotného textu.

První stanovený cíl znamenal vytvořit ucelený přehled vzniku a historického vývoje profesních sesterských organizací u nás. V prvních kapitolách jsem se soustředila na popis významných událostí ve světě, které přispěly k potřebě sester se vzdělávat, a tak usilovat o zakládání prvních ošetrovatelských škol u nás. Popsala jsem též počátky ošetrovatelství v českých zemích a významné osobnosti spojené s danou dobou. Samotnému zakládání spolků a jejich vývoji v čase jsem se věnovala v dalších kapitolách. První cíl práce byl z mého pohledu dosažen.

Tématem druhého cíle byl popis činnosti, cílové zaměření a pole působnosti profesních sesterských organizací u nás od historie po současnost. V kapitolách zaměřených na jednotlivé spolky jsem podrobněji rozvedla jejich aktivity, poukázala na stanovené cíle a popsala spolupráci v rámci republiky a zahraničí. Činnost

organizací jsem pro přehlednost rozdělila do jednotlivých funkčních období. Druhý cíl se také podařilo naplnit.

Kapitoly věnující se převážně České společnosti sester a České asociaci sester vycházely ze čtvrtého cíle a kromě činnosti charakterizovaly strukturu, organizaci a vývoj členské základny těchto dvou největších profesních sesterských organizací u nás od historie po současnost. Třetí cíl byl splněn i díky výhodám plynoucím ze členství v ČAS, které umožňuje přístup k interním informacím České asociace sester a díky rozhovoru s R. Wagnerovou a V. Kunovou.

Čtvrtým cílem bylo popsat významné a zlomové události v historii ošetrovatelství spojené s organizační činností sester ve snaze pozdvihnout prestiž sesterské profese a hájit zájmy jejích vykonavatelů. Za významné a zlomové události, které text zahrnuje, lze pokládat usnadnění přístupu ke vzdělání, zlepšení sociální a z části i finanční situace sester, zpracování Koncepce ošetrovatelství, dobrovolnou a poté povinnou registraci ze zákona č. 96/2004 Sb. Popisem těchto událostí zařazených v textu v době jejich uskutečnění jsem splnila i poslední čtvrtý cíl.

Zaznamenáváním a mapováním historie ponecháváme našim kolegyním cenný odkaz minulosti a zdroj informací o vývoji profese do budoucnosti, ze kterého lze čerpat nejednu myšlenku i v současné době. Myslím, že sestry by měly mít povědomí o historii své profese, vzdělávat se a pokračovat v odkazu svých předchůdkyň tj. aktivně se podílet na povznesení stavu ošetrovatelského.

SEZNAM POUŽITÝCH PRAMENŮ

1. ANDĚLOVÁ, O.: Výroční zpráva spolku diplomovaných sester v ČSR za rok 1933. *Československá nemocnice*, IV, 1934, č. 4, s. 117 – 118.
2. Bc. Blanka Misconiová [online]. *Politikon. CZ*. Rubrika: Barometr, Barometr Politikonu 10.-17.10.2005. Dostupné z URL: http://www.politikon.cz/index.php?option=com_content&task=view&id=1954&Itemid=2 [cit. 12.2.2008].
3. Cíle [online]. *Oficiální webové stránky ČAS*. Rubrika: O společnosti, Cíle. Dostupné z URL: <http://www.cnaa.cz/o-spolecnosti/cile/> [cit. 14.4.2008].
4. ČAS poslala kritický dopis ministrovi zdravotnictví [online]. *Oficiální webové stránky Sestra-IN*. Rubrika: Články po tématech, Aktuality 30.4.2006 13:27. Dostupné z URL: <http://sestra.in/home/modules.php?op=modload&name=News&file=article&sid=172> [cit. 12.4.2008].
5. Česká asociace sester v roce 1995. *Sestra*, V, 1995, č. 6, s. 27 – 28. ISSN neuvedeno.
6. Česká republika a WENR [online]. *Oficiální webové stránky ČAS*. Rubrika: Mezinárodní spolupráce, WENR. Dostupné z URL: <http://www.cnaa.cz/mezinarodni-organizace/wenr> [cit. 8.3.2008].
7. Česko [online]. *Webové stránky Wikipedie Otevřená encyklopedie*. Dostupné z URL: <http://cs.wikipedia.org/wiki/%C4%8Cesko> [cit. 26.3.2008].
8. DAŇHOVÁ, J.: Komora sester. *Zdravotnické noviny*, XLII, 1993, č. 11, s. 8. ISSN 0044-1996.
9. Den ošetřovatelství, 21.6.2007, Nebozízek [online]. *Oficiální webové stránky ČAS*. Rubrika: Akce, Zprávy z akcí, Rok 2007. Dostupné z URL: <http://www.cnaa.cz/den-osetrovatelstvi-nebozizek/> [cit. 11.3.2008].
10. DEZORTOVÁ, J.: Profesní a odborová unie zdravotnických pracovníků se představuje sestře. *Sestra*, V, 1995, č. 4, s. 8. ISSN neuvedeno.
11. Disciplinární řád ČAS. *Florence*, III, 2007, č. 5, s. 219 - 220. ISSN 1801-464X.
12. DOBEŠOVÁ, Z.: *Historie a současnost Profesní a odborové unie zdravotnických pracovníků Čech, Moravy a Slezska*. Diplomová práce 1.LF UK, Praha, 2007, s. 147.
13. EDTNA [online]. *Oficiální webové stránky ČAS*. Rubrika: Mezinárodní organizace, EDTNA. Dostupné z URL: <http://www.cnaa.cz/mezinarodni-organizace/edtna> [cit. 16.4.2008].

14. EFN constitution [online]. *Oficiální webové stránky EFN*. Rubrika: Statutes, Constitution. Dostupné z URL: http://www.efnweb.org/version1/en/about_constitution.html [cit. 16.4.2008].
15. EONS [online]. *Oficiální webové stránky ČAS*. Rubrika: Mezinárodní organizace, EONS. Dostupné z URL: <http://www.cna.cz/mezinarodni-organizace/eons> [cit. 16.4.2008].
16. Ethel Bedford Fenwick [online]. *Webové stránky NMH UK*. Rubrika: Adult nursing history. Dostupné z URL: <http://www.shef.ac.uk/~nmhuk/adltnur/people/fenwick.html> [cit. 10.2.2008].
17. Florence Nightingalová [online]. *Webové stránky Wikipedie Otevřená encyklopedie*. Dostupné z URL: http://cs.wikipedia.org/wiki/Florence_Nightingalov%C3%A1 [cit. 15.2.2008].
18. Fórum delegátů ČAS na cestě za kvalitní péčí [online]. *Oficiální webové stránky časopisu Florence*. Rubrika: Archiv, Ročník 3, Florence č. 2, 2007. Dostupné z URL: <http://www.florence.cz/cislo.php?stat=413> [cit. 15.4.2008].
19. FRIBERTO VÁ, P.: Registrace [online]. *Oficiální webové stránky ČAS*. Rubrika: Archiv, Archiv Zpravodajů do roku 2005, Zpravodaj č. 1, 2002. Dostupné z URL: <http://www.cna.cz/archiv> [cit. 10.4.2008].
20. FRIBERTO VÁ, P.: Členská základna [online]. *Oficiální webové stránky ČAS*. Rubrika: Archiv, Archiv Zpravodajů do roku 2005, Zpravodaj č. 2, 2003. Dostupné z URL: <http://www.cna.cz/archiv> [cit. 10.4.2008].
21. FRIBERTO VÁ, P.: Členská základna [online]. *Oficiální webové stránky ČAS*. Rubrika: Archiv, Archiv Zpravodajů do roku 2005, Zpravodaj č. 4, 2003. Dostupné z URL: <http://www.cna.cz/archiv> [cit. 10.4.2008].
22. FRIBERTO VÁ, P.: Stanovy, jednací řád, volební řád, finanční řád a disciplinární řád [online]. *Oficiální webové stránky ČAS*. Rubrika: Archiv, Archiv Zpravodajů do roku 2005, Zpravodaj č. 5, 2002. Dostupné z URL: <http://www.cna.cz/archiv> [cit. 10.4.2008].
23. FRÝDECKÁ, H.: Informace o založení sekce instrumentáček při České společnosti sester. *Sestra*, V, 1995, č. 2, s. 28. ISSN neuvedeno.
24. HACHOVÁ, M.: Mezinárodní rada ošetřovatelek. *Zdravotnická pracovnice*, XXI, 1971, s. 62 – 64. ISSN neuvedeno.
25. HOFŠTETROVÁ, M.: Něco málo o historii vzdělávání a registrace. *Florence*, II, 2006, č. 12, s. 15. ISSN 1801-464X.
26. CHARVÁTOVÁ, P.: Informace z evidence členské základny [online]. *Oficiální webové stránky ČAS*. Rubrika: Archiv, Archiv Zpravodajů do roku 2005, Zpravodaj č. 6, 2004. Dostupné z URL: <http://www.cna.cz/archiv> [cit. 10.4.2008].

27. CHARVÁTOVÁ, P.: Informace z evidence členské základny [online]. *Oficiální webové stránky ČAS*. Rubrika: Archiv, Archiv Zpravodajů od roku 2005, Zpravodaj č. 1, 2006. Dostupné z URL: <http://www.cnaa.cz/archiv> [cit. 10.4.2008].
28. CHARVÁTOVÁ, P.: Informace z evidence členské základny [online]. *Oficiální webové stránky ČAS*. Rubrika: Archiv, Archiv Zpravodajů od roku 2005, Zpravodaj č. 5, 2006. Dostupné z URL: <http://www.cnaa.cz/archiv> [cit. 10.4.2008].
29. CHARVÁTOVÁ, P.: Informace z evidence členské základny [online]. *Oficiální webové stránky ČAS*. Rubrika: Archiv, Archiv Zpravodajů od roku 2005, Zpravodaj č. 3, 2007. Dostupné z URL: <http://www.cnaa.cz/archiv> [cit. 11.4.2008].
30. CHARVÁTOVÁ, P.: Informace ČAS k registraci zdravotnických pracovníků [online]. *Oficiální webové stránky ČAS*. Rubrika: Archiv, Archiv Zpravodajů do roku 2005, Zpravodaj č. 3, 2004. Dostupné z URL: <http://www.cnaa.cz/archiv> [cit. 10.4.2008].
31. CHARVÁTOVÁ, P.: Upravená pravidla pro podání žádosti o přidělení kreditního bodu [online]. *Oficiální webové stránky ČAS*. Rubrika: Archiv, Archiv Zpravodajů od roku 2005, Zpravodaj č. 2, 2006. Dostupné z URL: <http://www.cnaa.cz/archiv> [cit. 12.4.2008].
32. CHOUROVÁ, L.: Malé ohlédnutí ... aneb do května zbývá 82 dní [online]. *Oficiální webové stránky Společnosti instrumentářek*. Rubrika: Volný čas, Články, kategorie: povídky, 2004. Dostupné z URL: http://www.instrumentarky.cz/si/detail-clanku-male-ohljedniti-%E2%80%A6-aneb-do-kvetna-zbyva-82-dni_223.html?PHPSESSID=1e9e6846dbdc59e57eedc6ffc7e46cb8 [cit. 10.4. 2008].
33. CHVÁTALOVÁ, H.: Komora sester – Zmeškaná příležitost? *Sestra*, V, 1995, č. 4, s.3 – 4. ISSN neuvedeno.
34. ICN's Mission [online]. *Webové stránky ICN*. Rubrika: About ICN. Dostupné z URL: <http://www.icn.ch/abouticn.htm> [cit. 10.2.2008].
35. INT - Medaile MČK Florence Nightingale [online]. *Webové stránky Válka.cz*. Rubrika: Fórum/Databáze, Zbraně a vybavení, Vyznamenání, Ostatní – zatím nezařazeno. Dostupné z URL: <http://forum.valka.cz/viewtopic.php/t/22606/%20title/INT-Medaile-MCK-Florence-Nightingale> [cit. 17.3.2008].
36. International Council of Nurses [online]. *Webové stránky ICN*. Rubrika: Front page. Dostupné z URL: <http://www.icn.ch/> [cit. 10.2.2008].
37. Jak se můžeme registrovat v České asociaci sester. *České ošetrovatelství č.8*, IDV PZ a ČAS, Brno, 2001, 73 s. ISBN 80-7013-330-9.
38. Jmenovité schéma [online]. *Webové stránky MZ ČR*. Rubrika: MZ ČR, O ministerstvu. Dostupné z URL: <http://www.mzcr.cz/Pages/325-jmenovite-schema.html> [cit. 8.4.2008].

39. JURÁSKOVÁ, D.: Slučování ČSS a ČAS. *Sestra*, IX, 1999, č. 6, s. 24. ISSN 1210-0404.
40. JURÁSKOVÁ, D.: Jinonice 2007. *Florence*, III, 2007, č. 5, s. 199. ISSN 1801-464X.
41. JURÁSKOVÁ, D.: Role ČAS při sledování a zvyšování kvality zdravotní péče v ČR [online]. *Oficiální webové stránky ČAS*. Rubrika: Akce, Zprávy z akcí, Rok 2007. Dostupné z URL: http://www.cnaa.cz/docs/akce/3role_cas_pri_sledovani_a_zvysovani_kvality_zdravotni_pece_v_cr.ppt [cit. 11.3.2008].
42. KAFKOVÁ, V.: *Z historie ošetrovatelství*. IDV PZ, Brno, 1992, 185 s. ISBN 80-7013-123-3.
43. Karolina Moravcová [online]. *Oficiální webové stránky ČAS*. Rubrika: Prezidium, Životopisy. Dostupné z URL: <http://www.cnaa.cz/prezidium/zivotopisy/karolina-moravcova> [cit. 15.3.2008].
44. KOLEKTIV AUTORŮ: Střední zdravotničtí pracovníci v Čsl.LSJEP. *Zdravotnická pracovnice*, XVII, 1967, č. 7, s. 353 – 354. ISSN neuvedeno.
45. KOUTOVÁ, M.: Aktuální dění v ČAS. *Sestra*, XVI, 2006, č. 9, s. 14. ISSN 1210-0404.
46. KRAMÁŘOVÁ, A.: Výročí otevření první státní ošetrovatelské školy v roce 1916. *Sestra*, XVI, 2006, č. 4, s. 26. ISSN 1210-0404.
47. KUNOVÁ, V.: Informace o členské základně. Sborník přednášek z mezinárodní konference ČAS. *Zpravodaj č. 15*, Praha: ČAS, 2001. Informace prezidia ČAS, č. 19, s. 53.
48. Lobbování [online]. *Webové stránky Wikipedie Otevřená encyklopedie*. Dostupné z URL: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Lobbov%C3%A1n%C3%AD> [cit. 5.3.2008].
49. Margretta Madden Styles Gets International Nursing Honor [online]. *Webové stránky Nurse.com*. Rubrika: Article search, M. M. Styles Gets International Nursing Honor. Dostupné z URL: <http://include.nurse.com/apps/pbcs.dll/article?AID=2005502280374> [cit. 26.3.2008].
50. MAŠKOVÁ, J.: *Ošetrovatelství za krymské války*. Diplomová práce 1.LF UK, Praha, 2007, s. 108.
51. MELLANOVÁ, A.: Poznámka k historii členství českých sester v mezinárodní radě sester – ICN. *Sestra*, V, 1995, č. 2, s. 28 – 29. ISSN neuvedeno.

52. Member Profile - Christine Hancock [online]. Google search. Rubrika: Image results for Photo of Christine Hancock. Dostupné z URL: http://images.google.com/images?sourceid=navclient&hl=en-GB&ie=UTF-8&rlz=1T4GGLJ_en-GBCZ239CZ239&q=Photo+of+Christine+Hancock&um=1 [cit. 8.3.2008].
53. MORAVCOVÁ, K.: Ohlédnutí do minulého roku. *Sestra*, V, 1995, č. 2, s. 27. ISSN neuvedeno.
54. MORAVCOVÁ, K.: ČAS členem pracovní skupiny programu PHARE. *Sestra*, V, 1995, č. 4, s. 27. ISSN neuvedeno.
55. MUSILOVÁ, K.: Deset let České společnosti sester. Československé ošetřovatelství, supplementum *Zdravotnické pracovnice*, XXXVII, 1987, č. 1, s. 66 - 71. ISSN 0049-8572.
56. MUSILOVÁ, K.: Dvacet let činnosti České společnosti sester. *Zdravotnické noviny*, XLII, 1993, č. 30, s. 1 a 5. ISSN 0044-1996.
57. MUSILOVÁ, K.: Činnost České společnosti sester v roce 1992. *Zdravotnické noviny*, XLII, 1993, č. 16, s. 3. ISSN 0044-1996.
58. MUSILOVÁ, K.: VI. sjezd České společnosti sester. *Zdravotnická pracovnice*, XXXVII, 1988, č. 9, s. 563 - 565. ISSN 0044-1996
59. MUSILOVÁ, K.: VII. sjezd České společnosti sester. *Zdravotnické noviny*, XLII, 1993, č. 30, s. 2. ISSN 0044-1996.
60. Nakladatelství Galén: O společné cestě Florence a ČAS rozhodnete vy! *Florence*, III, 2007, č. 1, s. 1. ISSN 1801-464X.
61. Návštěva prezidentky ICN 13.10.2003 [online]. *Webové stránky NCO NZO*. Rubrika: Fotogalerie NCO NZO. Dostupné z URL: http://www.nconzo.cz/galerie/2003_ICN/index.php [cit. 8.3.2008].
62. NEJEDLÝ, J.: Ženy s lampou. *Sestra*, VI, 1996, č. 1, s. 27.
63. NOYES, C., D.: Department of Red Cross Nursing [online]. *The American Journal of Nursing*, XXIII, 1923, č. 8, s. 676-680. Dostupné z URL: <http://links.jstor.org/sici?sici=0002936X%28192305%2923%3A8%3C676%3ADORCN%3E2.0.CO%3B2-F&size=LARGE&origin=JSTOR-enlargePage> [cit. 21.2. 2006].
64. Od Florence Nightingalové k současnosti aneb ošetřovatelství s novou tváří. *Sborník přednášek*, I. Mostecké dny sester, Most, 2006, vlastním nákladem.

65. Počty registrovaných osob v jednotlivých oborech ke dni 1. 4. 2008 [online]. *Oficiální webové stránky NCO NZO*. Rubrika: Registrace, Registr, Statistika. Dostupné z URL: <http://www.nconzo.cz/> [cit.10.4.2008].
66. POUZP – akreditační partner G5 Plus [online]. *Webové stránky G5 Plus*. Rubrika: Partneři. Dostupné z URL: <http://g5plus.proxinia.net/cz/pouzp> [cit. 20.2.2008].
67. President´s Address [online]. *Webové stránky ICN*. Rubrika: News Room, ICN Centennial. Conference overview, Opening Ceremony Speech. Dostupné z URL: <http://www.icn.ch/openingspeech.htm> [cit. 26.3.2008].
68. President´s Message [online]. *Webové stránky ICN*. Rubrika: Home, About ICN. Dostupné z URL: <http://www.icn.ch/message.htm> [cit. 6.3.2008].
69. Profese I/I červen 2006 [online]. *Oficiální webové stránky PO UZP ČMS*. Rubrika: Časopis Profese, Starší čísla časopisu. Dostupné z URL: <http://www.pouzp.cz/text/cs/starsi-cisla-casopisu.aspx> [cit. 10.3.2008].
70. Profesní odborová unie zdravotnických pracovníků Čech, Moravy a Slezska [online]. *Webové stránky PO UZP ČMS*. Rubrika: Poslání a činnost. Dostupné z URL: <http://www.pouzp.cz/?lang=cs> [cit. 17.2.2008].
71. Profesní sdružení nelékaři [online]. *Oficiální webové stránky MZ ČR*. Rubrika: Odborník zdravotník, Vzdělávání a uznávání kvalifikací, Seznam nelékařských profesních sdružení k 13.6.2007. Dostupné z URL: <http://www.mzcr.cz/Odbornik/Pages/226-seznam-nelekarskych-profesnich-sdruzeni.html> [cit. 24.2.2008].
72. Program sekce středních a nižších zdravotnických pracovníků. *Zdravotnická pracovnice*, XIX, 1969, č. 5, XIII. Sešit aktualit, s. 1 – 2. ISSN neuvedeno.
73. Prohlášení profesních, odborných a stavovských organizací nelékařských zdravotnických pracovníků proti legislativním krokům a iniciativám MZ ČR a některých poslanců PSP ČR [online]. *Oficiální webové stránky časopisu Florence*. Rubrika: Kronika. Dostupné z URL: <http://www.florence.cz/kronika.php> [cit.10.4.2008].
74. Projekt 2008 [online]. *Oficiální webové stránky ČAS*. Rubrika: Projekt 2008. Dostupné z URL: <http://www.cna.cz/projekt-2008/> [cit. 16.4.2008].
75. PŘEDSEDNICTVO ČSS: Činnost České společnosti sester v roce 1994. *Sestra*, V, 1995, č. 3, s. 29 – 30. ISSN neuvedeno.
76. Ročenka ČR 1992 až 2006 [online]. *Oficiální webové stránky Ústavu zdravotnických informací a statistiky ČR.* Rubrika: Publikace – Katalog, Souhrnné publikace, Ročenky, Publikace - E-knihovna, Zdravotnická ročenka ČR. Dostupné z URL: http://www.uzis.cz/download.php?ctg=10&search_name=ročenka®ion=100&mnu_id=5300 [cit. 12.3.2008].

77. Rozbor práce a perspektiva činnosti středních zdravotnických pracovníků v Čsl.LSJEP. *Zdravotnická pracovnice*, XVIII, 1968, č. 1, s. 4 - 8. ISSN neuvedeno.
78. Sborník přednášek z mezinárodní konference ČAS květen a listopad. *Zpravodaj č. 15*. Praha: ČAS, 2001, 53 s.
79. Sekce a regiony [online]. *Oficiální webové stránky ČAS*. Rubrika: Sekce a regiony. Dostupné z URL: <http://www.cnaa.cz/sekce-a-regiony/> [cit. 14.4.2008].
80. Short history about WENR [online]. *Oficiální webové stránky WENR*. Rubrika: About WENR. Dostupné z URL: <http://www.wenr.org/index.php?id=325> [cit. 2.4.2008].
81. SLÍPKA, J.: Kořeny českého ošetrovatelství. *Sestra*, XV, 2005, č. 5, s. 6 – 7. ISSN 1210-0404.
82. Sloučení ČAS a ČSS. *Sestra*, IX, 1999, č. 8, s. 25. ISSN 1210-0404.
83. SMOČKOVÁ, V.: *Stavovská organizace sester u nás*. Diplomová práce FF UK, Praha, 1970, 66 s.
84. Související právní předpisy [online]. *Oficiální webové stránky NCO NZO*. Rubrika: Registrace, Registr, Související předpisy. Dostupné z URL: <http://www.nconzo.cz/> [cit. 10.4.2008].
85. Spolupráce [online]. *Oficiální webové stránky ČAS*. Rubrika: Spolupráce. Dostupné z URL: <http://www.cnaa.cz/spoluprace/> [cit. 16.4.2008].
86. Stanovy České asociace sester. *Florence*, III, 2007, č. 4, s. 167. ISSN 1801-464X.
87. Stanovy České asociace sester [online]. *Oficiální webové stránky ČAS*. Rubrika: Tiskoviny, Statutární normy ČAS, Stanovy. Dostupné z URL: <http://www.cnaa.cz/statutarni-normy-cas/> [cit. 12.4.2008].
88. STAŇKOVÁ, M.: Galerie historických osobností. *České ošetrovatelství č. 7*, IDV PZ, Brno, 2001, 86 s. ISBN 80-7013-329-5.
89. STAŇKOVÁ, M.: Z historie charitativní a řádové ošetrovatelské péče. *Sestra*, XIII, 2003, č. 6, příloha, 18 s. ISSN 1210-0404.
90. STAŇKOVÁ, M.: *Základy teorie ošetrovatelství*. Karolinum, Praha, 1996, s. 193. ISBN 80-7184-243-5.
91. STAŇKOVÁ, M.: 80. výročí založení první profesní organizace českých sester. *Sestra*, XII, 2002, č. 1. ISSN 1210-0404.
92. Strategický plán ČAS na léta 2003 – 2007 [online]. *Oficiální webové stránky ČAS, 2006*. Dostupné z URL: www.cnaa.cz [cit. 8.12.2006]. V současnosti již nejsou tyto informace na webu dostupné.

93. ŠIMÁNKOVÁ, V.: *Historie české společnosti sester*. Diplomová práce FF UK, Praha, 1995, 95 s.
94. ŠKOCHOVÁ, D.: Od Florence k dnešku. *Florence*, I, 2005, č. 1, s. 15 – 17. ISSN 1801-464X.
95. ŠKUBOVÁ, J., MUSILOVÁ, K.: Spojuje nás víc než profese. *Sestra*, III, 1993, č. 5, s. 4 – 7. ISSN neuvedeno.
96. ŠKUBOVÁ, J., CHVÁTALOVÁ, H.: *SESTRA. O životní cestě ženy, která dala svému povolání nový smysl*. NCO NZO, Brno, 2004, 140 s. ISBN 80-7013-407-0.
97. ŠKUBOVÁ, J., CHVÁTALOVÁ, H.: *Jak šel ČAS*. NCO NZO, Brno, 2007, 82 s. ISBN 978-80-7013-461-0.
98. ŠKUBOVÁ, J.: Konfrontace politiků na domácím hřišti ČAS [online]. *Oficiální webové stránky časopisu Florence*. Rubrika: Kronika. Dostupné z URL: <http://www.florence.cz/kronika.php> [cit. 12.4.2008].
99. ŠKUBOVÁ, J.: Květuše Musilová: Sestra osudem a srdcem [online]. *Oficiální webové stránky časopisu Florence*. Rubrika: Archiv, II, Florence, č. 5, 2006,. Dostupné z URL: <http://www.florence.cz/cislo.php?stat=193> [cit. 10.2.2008].
100. ŠKUBOVÁ, J.: Program kontinuity a modernizace [online]. *Oficiální webové stránky časopisu Florence*. Rubrika: Archiv, III, Florence, č. 2, 2007. Dostupné z URL: <http://www.florence.cz/cislo.php?stat=193> [cit. 11.4.2008].
101. ŠKUBOVÁ, J.: Ministerští hosté na jednání ČAS. *Florence*, II, 2006, č. 12, s. 4. ISSN 1801-464X.
102. ŠKUBOVÁ, J.: Šest let v čele České asociace sester. *Florence*, II, 2006, č. 11, s. 50. ISSN 1801-464X.
103. ŠKUBOVÁ, J.: Historicky první tisková konference ČAS. *Florence*, rubrika: Z konferencí, III, 2007, č. 11, s. 439. ISSN 1801-464X.
104. ŠKUBOVÁ, J.: Předávání ohně. *Florence*, rubrika: Zpravodaj ČAS, III, 2007, č. 4, s. 170. ISSN 1801-464X.
105. ŠKUBOVÁ, J.: S Horatiem po boku. *Florence*, III, 2007, č. 4, s. 148. ISSN 1801-464X.
106. Švýcarský frank – CHF: rok 1994 [online]. *Webové stránky velkejku.cz*. Rubrika: Devizové kurzy ČNB, kurzy měn, švýcarský frank, rok 1994. Dostupné z URL: <http://velkejku.cz/devizove-kurzy-cnb/meny/CHF/1994/> [cit. 12.3.2008 16:50].
107. The School for Nurses [online]. *Webové stránky Contryjoe.com*. Rubrika: Other places, F. Nightingale, Timeline, Part 2, 1860 – The Nightingale training school. Dostupné z URL: <http://www.countryjoe.com/nightingale/school.htm> [cit. 16.2.2008].

108. Usnesení slučovacího sjezdu ČAS a ČSS. *Sestra*, X, 2000, č. 5, s. 21. ISSN 1210-0404.
109. Víte co je ČAS? [online]. *Oficiální webové stránky ČAS*. Rubrika: O společnosti. Dostupné z URL: <http://www.cnaa.cz/o-spolecnosti/> [cit. 12.4.2008].
110. Vítejte na stránkách Acendio [online]. *Oficiální webové stránky ACENDIO*. Dostupné z URL: <http://www.acendio.net/> [cit. 16.4.2008].
111. VORLÍČKOVÁ, H.: Česká společnost sester v roce 1994. *Sestra*, V, 1995, č. 3, s. 29- 30. ISSN neuvedeno.
112. VORLÍČKOVÁ, H.: Česká společnost sester v roce 1995. *Sestra*, V, 1995, č. 6, s. 29. ISSN neuvedeno.
113. VORLÍČKOVÁ, H.: Evropská federace asociací sester. *Sborník přednášek*, I. Mostecké dny sester, Most, 2006, vlastním nákladem, s. 6 – 9.
114. VORLÍČKOVÁ, H.: České sestry dobývají Evropu. *Sestra*, XV, 2005, č. 1, s. 9. ISSN 1210-0404.
115. VORLÍČKOVÁ, H., WAGNEROVÁ, R.: Napsaly o sobě. *Sestra*, X, 2000, č. 5, s. 21. ISSN 1210-0404.
116. VRBATOVÁ, N.: *Příspěvek absolventek první ošetrovateľské školy pro rozvoj československého ošetrovateľství*. Diplomová práce, FF UK, Praha, 1990, 84 s.
117. WAGNEROVÁ, R.: Vznik, vývoj a současné cíle České asociace sester. *Sborník přednášek*, I. Mostecké dny sester, Most, 2006, vlastním nákladem, s. 12 – 15. ISBN 80–239–6603–0.
118. WAGNEROVÁ, R.: Co spojuje dánské sestry? *Sestra*, VII, 1997, č. 4, s. 21. ISSN neuvedeno.
119. WAGNEROVÁ, R.: Čas v čase změn. *Florence*, III, 2007, č. 5, s. 197 - 198. ISSN 1801-464X.
120. WAGNEROVÁ, R.: Bilance činnosti České asociace sester. *Zdravotnické noviny*, XLII, 1993, č. 32 – 33, s. 12. ISSN 0044-1996.
121. WAGNEROVÁ, R.: Jak dál, profesní organizace? *Sestra*, IX, 1999, č. 3, s. 23. ISSN 1210-0404.
122. WAGNEROVÁ, R.: *Jak šel ČAS* [CD-ROM]. 2.10.2007, soukromý zdroj autorky [cit. 21.3.2008].

123. WALTER, I.: Rakouská sestra z VII. sjezdu České společnosti sester. *Zdravotnické noviny*, XLII, 1993, č. 30, s. 5. ISSN 0044-1996.
124. WENR [online]. *Oficiální webové stránky ČAS*. Rubrika: Mezinárodní organizace, WENR. Dostupné z URL: <http://www.cna.cz/mezinarodni-organizace/wenr> [cit. 2.4.2008].
125. Z činnosti české společnosti sester. *Zdravotnická pracovnice*, XXIII, 1973, č. 8, s. 450 – 452. ISSN neuvedeno.
126. Zákon č. 96/2004 Sb., Zákon o podmínkách získávání a uznávání způsobilosti k výkonu nelékařských zdravotnických povolání a k výkonu činností souvisejících s poskytováním zdravotní péče a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o nelékařských zdravotnických povoláních), datum účinnosti od 1. dubna 2004 [online]. *Oficiální webové stránky MZ ČR*. Rubrika: Odborník zdravotník, Vzdělávání a uznávání kvalifikací, Právní předpisy. Dostupné z URL: <http://www.mzcr.cz/Odbornik/Pages/245-zakon-c-962004-sb.html> [cit. 24.2.2008].
127. Zpravodaj č. 1 - 6 [online]. *Oficiální webové stránky ČAS*. Rubrika: Archiv, Archiv Zpravodajů do roku 2005. Dostupné z URL: <http://www.cna.cz/archiv> [cit. 15.4.2008].

PŘÍLOHY

Seznam příloh

- Příloha č. 1** Ze života první ošetřovatelské školy na světě.
- Příloha č. 2** Portrét zakladatelky ICN a foto prezidentek ICN v letech 1991 – 2001.
- Příloha č. 3** Portrét bývalé prezidentky ICN Ms. Christine Hancock a její návštěva v ČR.
- Příloha č. 4** Portrét současné prezidentky ICN a znak ICN.
- Příloha č. 5** Výběr odznaků českých diplomovaných sester od doby protektorátu po současnost.
- Příloha č. 6** Hlavní sestra na ministerstvu zdravotnictví a Komora sester.
- Příloha č. 7** Portréty prezidentek ČAS v letech 1992 až 2006.
- Příloha č. 8** Pozvánka na první společný seminář ČSS a ČAS pořádaný v roce 1997.
- Příloha č. 9** Slavnostní otevření registračního centra ČAS v roce 2001.
- Příloha č. 10** Dobrovolná registrace ČAS, 2001.
- Příloha č. 11** Volby České asociace sester v roce 2007.
- Příloha č. 12** Oslava Mezinárodního dne ošetřovatelství 21.6.2007 – Nebozízek.
- Příloha č. 13** Titulní strany vybraných odborných časopisů pro sestry.
- Příloha č. 14** Zpravodaj České asociace sester ještě v tištěné podobě, 2001.
- Příloha č. 15** Cena Florence Nightingalové udělovaná ČAS od roku 2006.
- Příloha č. 16** Podpora a realizace projektů financovaných z ESF.
- Příloha č. 17** Počty registrovaných osob u NCO NZO v jednotlivých oborech, 2008.
- Příloha č. 18** Aktuální přehled regionů a sekcí ČAS, duben 2008.
- Příloha č. 19** Aktuální přehled nelékařských profesních sdružení k 13.6.2007.